

**KESKISUOMALAISTEN LASTEN JA NUORTEN
URHEILUSEURAHARRASTAMISEN KUSTANNUKSET SUOSITUIMMISSA
JOUKKUEPELEISSÄ**

Severi Jarva ja Teemu Keronen

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma

Liikuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2021

TIIVISTELMÄ

Jarva, S. & Keronen, T. 2021. Keski-suomalaisien lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamisen kustannukset suosituimmissa joukkuepeleissä. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma, 95 s., 4 liitettä.

Aikaisempien tutkimusten mukaan urheiluseuraharrastamisen kustannukset ovat nousseet Suomessa 2000-luvun aikana merkittävästi, mikä on saanut osakseen myös mediahuomiota. Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että urheiluseuratoimintaan osallistutaan useammin hyvätuloisista perheistä. Kustannusten nousu on aiheuttanut liikuntapoliittista huolta, sillä liikuntalain tavoitteena on edistää eri väestöryhmien mahdollisuuksia harrastaa liikuntaa.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää keski-suomalaisien lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamisen kustannuksia suosituimmissa joukkuepeleissä (jalkapallo, jääkiekko, salibandy ja koripallo) sekä sitä, onko vanhempien sosioekonomisella asemalla yhteyttä urheiluseuraharrastukseen käytettyihin rahamääriin. Tutkimusaineisto on kerätty alkuvuonna 2021 kilpaurheilua harrastavien 11–15-vuotiaiden lasten ja nuorten vanhemmilta tutkimusta varten laaditulla kyselylomakkeella. Kyselyyn vastanneiden määrä oli 290.

Keskimäärin joukkuepelien harrastaminen urheiluseurassa Keski-Suomen alueella maksaa tutkimuksen kohderyhmäläisillä 2325 euroa vuodessa. Lajien välillä on kuitenkin merkittäviä eroja harrastuskustannusten suuruudessa. Jalkapallon kokonaiskustannukset ovat keskimäärin 1711 euroa, jääkiekon 4489 euroa, salibandyyn 1847 euroa ja koripallon 960 euroa vuodessa. Lajien sisällä on kuitenkin myös merkittäviä eroja harrastuskustannusten suuruudessa, mikä selittyy muun muassa asuinpaikkakunnan ja iän mukaan tapahtuvalla kustannusten nousulla. Harrastuskustannukset ovat jalkapallon, salibandyyn ja koripallon osalta kalliimpia Jyväskylässä kuin muilla Keski-Suomen paikkakunnilla asuvilla. Vanhemmat ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä harrastuksen hinta-laatusuhteeseen. Kaikissa lajeissa suurin osa harrastamisen kokonaiskustannuksista maksetaan seuralle ja/tai lajiliitolle.

Harrastajat tulevat keskimääräistä hyvätuloisemmista perheistä ja harrastajan vanhempien mediaanitulot vuodessa ovat 77 313 euroa. Suurin osa (66 %) harrastajien vanhemmista on korkeakoulutettuja. Vanhempien sosioekonominen asema ei tutkimuksemme mukaan ole yhteydessä lapsen urheiluseuraharrastamisen kustannuksiin eikä lapsen harrastamaan lajiin.

Asiasanat: urheilu- ja liikuntaseurat, kustannukset, sosioekonominen asema, yhdenvertaisuus, joukkuepelit, Keski-Suomi, lapset, nuoret

ABSTRACT

Jarva, S. & Keronen, T. 2021. Adolescent`s team sport prices in sport clubs of Central Finland. Faculty of Sport and Health Sciences, University of Jyväskylä, Master`s thesis, 95 p., 4 appendices.

According to previous studies the participation prices of sports clubs have been increasing significantly in 21st century. Also, according to previous international and national studies the adolescents who participate to sport clubs come often from wealthier families. Increased participation prices have also been topic in media discourse in Finland recent years because participation to sport club is important part of many Finnish adolescent`s leisure time. Increased sport club prices have also caused concern in Finland`s sport policy because Finnish law of sport and physical activity underline equality between citizens.

This study`s main purpose was to examine the costs of adolescent`s sport club hobbies in the most popular team sports (football, ice hockey, floorball & basketball) in Central Finland. Also, we examined possible correlation between parent`s socioeconomic status and the amount of money used in children`s sport club hobby. Research material was collected in January 2021 with online questionnaire from parents (N=290) of competitive sport club participants aged 11 to 15.

On average participation in sport club costs 2325 euros annual in Central Finland. The prices variate significantly between sports. On average football`s sport club participation costs 1711, ice hockey`s 4489, floorball`s 1847, and basketball`s 960 Euros annual. There is also variation within sports because sport club prices increase significantly with age. Sport club participation in football, floorball, and basketball is also more expensive to adolescents living in Jyväskylä than to adolescents living in other municipalities of Central Finland. In all sports the main proportion of the sport club participation price is paid straightly to sport club and/or to sport governing body. Parents are mainly satisfied with sport club`s quality-price ratio.

This study shows that sport club participants come from wealthier families. Annual income of households was on average 77 313 Euros. Parents of sport club participants were usually highly educated (66 %). There was no correlation between parent`s socioeconomic status and amount of money used in adolescent`s sport club hobby.

Key words: sport club, costs, socioeconomic, equality, team sports, Central Finland, adolescent.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO.....	1
2 LASTEN JA NUORTEN URHEILUSEURAHARRASTAMINEN SUOMESSA.....	3
2.1 Urheiluseuratoiminta Suomessa	3
2.2 Urheiluseuraliikkumisen historia Suomessa.....	7
2.3 Urheiluseuraliikkuminen nykypäivänä.....	9
2.4 Suosituimmat joukkuepelit urheiluseuroissa	12
3 URHEILUSEURAT JA SUOSITUIMMAT JOUKKUEPELIT KESKI-SUOMESSA	15
3.1 Urheiluseurojen toiminta Keski-Suomessa	15
3.2 Keski-Suomen liikunta ry	18
3.3 Lasten ja nuorten urheiluseuraharrastaminen joukkuepeleissä Keski-Suomessa..	19
3.3.1 Jalkapallo	20
3.3.2 Jääkiekko	20
3.3.3 Salibandy	21
3.3.4 Koripallo.....	22
3.3.5 Muut joukkuepelit	22
4 LASTEN JA NUORTEN URHEILUSEURAHARRASTAMISEN KUSTANNUKSET	24
4.1 Mistä harrastuskustannukset koostuvat?	24
4.1.1 Julkisen sektorin rooli harrastuskustannuksissa	28
4.1.2 Urheilujärjestöjen rooli harrastuskustannuksissa	31
4.1.3 Perheiden rooli harrastuskustannuksissa	34
4.2 Harrastuskustannukset joukkuepeleissä	36

4.2.1	Jalkapallon kustannukset	36
4.2.2	Jääkiekon kustannukset	38
4.2.3	Salibandyn kustannukset	40
4.2.4	Koripallon kustannukset	40
5	VANHEMPIEN SOSIOEKONOMISEN ASEMAN VAIKUTUS LASTEN JA NUORTEN URHEILUSEURAHARRASTAMISEEN	42
5.1	Urheilun sosiaalinen saavutettavuus.....	45
5.2	Tutkimuksia vanhempien sosioekonomisen aseman yhteydestä lasten ja nuorten organisoituun liikuntaan osallistumiseen.....	49
5.3	Vähävaraisten urheiluseuraharrastamisen tukeminen Suomessa	53
5.4	Yhteenveto.....	55
6	TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT.....	57
6.1	Kyselylomakkeen luominen ja aineiston keruu.....	58
6.2	Aineiston analysointi	61
6.3	Tutkimuksen eettisyys	62
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	63
7.1	Taustatiedot	63
7.2	Harrastajien vanhempien tulo- ja koulutustaso	64
7.3	Joukkuepelien harrastuskustannukset Keski-Suomessa	66
7.3.1	Jalkapallon kustannukset	73
7.3.2	Jääkiekon kustannukset	76
7.3.3	Salibandyn kustannukset	79
7.3.4	Koripallon kustannukset.....	82
7.4	Avoimet vastaukset	85

7.4.1	Koronavuoden 2020 vaikutus harrastuskustannuksiin	85
7.4.2	Vanhempien avoin sana harrastuskustannuksista.....	86
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	87
9	POHDINTA JA TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT	90
	LÄHTEET	96
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamisen kasvaneet kustannukset ovat saaneet runsaasti mediahuomiota osakseen viime vuosien aikana (Lempinen 2015; Myllyaho 2017). Suomen valtion liikunnan ylin hallintoelin opetus- ja kulttuuriministeriö on julkaissut lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien edistämiseksi sekä yhdenvertaistamiseksi useita tutkimuksia ja poliittisia toimenpide-ehdotuksia 2010-luvulla (esim. Hakamäki ym. 2014; Puronaho 2014; Harkimo, Virta & Paajanen 2016; Kivisaari, Berden, Kola-Torvinen & Pulkkinen 2017; Ranto, Anttonen, Korsberg & Tuure 2019).

Urheiluseuratoiminta on tärkeä osa monen suomalaisen lapsen ja nuoren elämää, sillä 9–15-vuotiaista lapsista ja nuorista 62 prosenttia harrastaa liikuntaa urheiluseuroissa, ja lähes 90 prosenttia on ollut, ainakin jossain vaiheessa, seuraliikunnassa mukana (Blomqvist, Mononen, Koski & Kokko 2019). Lasten ja nuorten keskuudessa joukkuepelien harrastaminen on suosittua urheiluseuroissa. Suosituimmat urheiluseuroissa harrastettavat joukkuepelit ovat jalkapallo, salibandy ja jääkiekko. (Lehtonen, Lämsä, Pesonen & Hakonen 2017, 13; Blomqvist ym. 2019.) Keski-suomalaisten lasten ja nuorten urheiluseuraharrastaminen on hyvin samankaltaista kuin muualla Suomessa esimerkiksi harrastamisen yleisyyden ja suosituimpien urheilulajien suhteen (Liikuntasuunnitelma 2017, 7; KesLi 2020a). Keski-Suomessa on pitkät perinteet monissa joukkuepeleissä ja viimeisen vuosikymmenen aikana menestystäkin on tullut sekä yksilö- että seuratasonalla.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää urheiluseuraharrastamisen hintaa sekä sitä onko vanhempien sosioekonomisella asemalla yhteyttä lasten ja nuorten kilpaurheilun harrastamiseen käytettyihin rahamääriin suosituimpien joukkuepelien osalta Keski-Suomessa. Tutkimuksen aineisto on kerätty alkuvuonna 2021 kyselytutkimuksena harrastajien vanhemmilta ja se on toteutettu yhteistyössä Keski-Suomen liikunta ry:n kanssa.

Aikaisempien tutkimusten mukaan urheiluseuraharrastamisen kustannukset koostuvat monesta eri tekijästä ja lajien välillä voi olla merkittäviäkin eroja kokonaiskustannusten suhteen (esim.

Puronaho 2014; Harkimo ym. 2016). Puronahon (2014) tutkimuksen mukaan kilpaurheilua harrastavien lasten ja nuorten harrastuskustannukset ovat kasvaneet 2000-luvulla jopa kaksinkertaiseksi. Tästä huolimatta harrastuskustannuksia on varsinkin alueellisesti tutkittu suhteellisen vähän Suomessa, minkä vuoksi tutkimus tarjoaa arvokasta tietoa harrastajien vanhemmille, urheilutoimijoille sekä liikuntatieteilijöille.

Tutkimuksen aiheen olemme valinneet sen ajankohtaisuuden vuoksi ja siksi, että aikaisempaa tutkimustietoa harrastuskustannuksiin liittyen on hyvin rajallisesti olemassa. Meillä molemmilla on myös kokemusta urheiluseuraharrastamiseen liittyen ja tiedämme, kuinka paljon taloudellista panostusta urheiluharrastaminen vanhemmilta vaatii.

2 LASTEN JA NUORTEN URHEILUSEURAHARRASTAMINEN SUOMESSA

Urheiluseurat ovat liikunta- ja urheilutoiminnan kivijalka Suomessa. Urheiluseurojen merkitys on suuri ennen kaikkea lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden ja liikuntakasvatuksen eteenpäin viemisessä sekä liikuntaan sosiaalistajina. Urheiluseurojen toiminnasta suurin osa kohdistuu alle 15-vuotiaisiin lapsiin ja nuoriin. Urheiluseuratoiminta on Suomessa perinteisesti rakentunut varsinkin ruohonjuuritasolla vapaaehtoisuuden ja vapaan kansalaistoiminnan pohjalle. (Koski & Mäenpää 2018, 11–12, 39.) Viimeisten vuosikymmenten aikana yhteiskunnan muuttuessa urheiluseurat ovat kuitenkin alkaneet saada entistä enemmän asiakkuuteen, ostamiseen ja myymiseen liittyviä piirteitä (Lehtonen 2015).

Lasten ja nuorten liikkuminen urheiluseuroissa on varsin suurta ja se on lisääntynyt viime vuosien aikana (Mononen, Blomqvist, Koski & Kokko 2016; Lehtonen ym. 2017, 13; Blomqvist ym. 2019). LIITU-tutkimuksen vuoden 2018 tulokset osoittavat, että liikunta- ja urheiluseuroilla on vahva asema lasten ja nuorten liikuttajina. 9–15-vuotiaista lapsista ja nuorista 62 prosenttia harrastaa liikuntaa urheiluseuroissa, ja lähes 90 prosenttia on ollut, ainakin jossain vaiheessa, seuraliikunnassa mukana. (Blomqvist ym. 2019.) Lasten ja nuorten keskuudessa joukkuepelien harrastaminen on suosittua urheiluseuroissa. Suosituimmat urheiluseuroissa harrastettavat joukkuepelit ovat jalkapallo, salibandy ja jääkiekko. (Lehtonen ym. 2017, 13; Blomqvist ym. 2019.)

2.1 Urheiluseuratoiminta Suomessa

Suomessa arvioidaan olevan noin 10 000 aktiivisesti toimivaa liikunta- ja urheiluseuraa (Koski 2013, 28). Seuratietokannan (2021) mukaan lajiliittojen alaisuudessa toimivia urheiluseuroja on Suomessa 7 571 ja suurimmat lajit ovat jäsenseurojen määrissä mitattuna jalkapallo, salibandy ja yleisurheilu. Kaiken kaikkiaan suomalaisista lähes neljäsosa (23 %) kuuluu johonkin urheiluseuraan (Mäkinen 2019, 42).

Suomessa urheiluseuratoiminta rakentuu vapaan kansalaistoiminnan pohjalle, ja urheiluseurojen rooli suomalaisessa liikuntakulttuurissa on merkittävä (Koski & Mäenpää

2018, 11–12), vaikka liikunnan ja huippu-urheilun tuottajia on muitakin ja esimerkiksi liikunta-alan yritysten rooli on kasvanut merkittävästi 1980-luvun lopulta lähtien (Mäenpää & Korkatti 2012, 10; Lämsä ym. 2013, 3). Suomalaisen urheiluseurakulttuurin voi nähdä laajemmin katsottuna olevan osa pohjoiseurooppalaista seurakulttuuria, jossa kansalaisten liikuttamisesta päävastuun kantavat urheiluseurat (Mäenpää & Korkatti 2012, 10).

Urheiluseurojen on katsottu perinteisesti edistävän laajasti yhteiskunnalle tärkeitä arvoja, sillä liikunnallisten tavoitteiden lisäksi ne ovat toimineet muun muassa nuorison kasvattajana, demokratian edistäjänä sekä luoneet yhteisöllisyyttä (Koski & Mäenpää 2018, 11–12). Seurojen päätoiminta keskittyy kuitenkin liikuntaan ja urheiluun. Niitä ovat muun muassa valmennustoiminnan tarjoaminen aktiivisille seuraharrastajille ja liikunnan mahdollistaminen tavallisille jäsenille sekä kilpailujen, ottelujen ja muiden tapahtumien järjestäminen. (Koski & Mäenpää 2018, 38–39.) Seuratoimijat ovat arvioineet seuratoiminnan painopisteen olevan harrasteliikunnassa ja junioriurheilussa, kun taas huippu- ja vammaisurheilu jää vähemmälle huomiolle (Tiihonen & Keskinen 2016, 37).

Urheiluseurat voidaan jakaa neljään eri luokkaan niiden päätarkoituksen perusteella: kilpaseuroihin, kuntoseuroihin, monialaseuroihin ja nuorisokasvatusseuroihin. Näistä harraste- ja kuntoliikuntaan painottuvien seurojen osuus on suurin (38 %). Kilpaurheilun päätarkoitukseen mainitsevia urheiluseuroja on toiseksi eniten, kaikkiaan 31 prosenttia seuroista. Monialaseuroissa, joihin lasketaan kuuluvaksi 29 prosenttia seuroista, painottuvat nämä molemmat osa-alueet, kun taas nuorisokasvatusseuroissa pääasiallinen tehtävä on ainoastaan nuorison kasvattaminen. Nuorisokasvatusseuroihin lasketaan kuuluvan vain 2,5 prosenttia seuroista. (Koski & Mäenpää 2018, 38–39.) Tämä on yksi esimerkki urheiluseurojen luokittelusta pääasiallisen tarkoituksen ja toiminnan mukaan, mutta toisenlaisiakin luokittelutapoja löytyy (esim. Mäenpää & Korkatti 2012, 17–21).

Urheiluseuratoiminta perustuu edelleen vahvasti vapaaehtoistyöhön ja vapaaseen kansalaistoimintaan Suomessa, mikä mahdollistaa varsin edullisen toiminnan järjestämisen (Koski & Mäenpää 2018, 12). Seuroissa toimivia vapaaehtoisia on kaikkiaan yli 500 000, joista tosiaktiivien osuus on reilut 170 000. Vapaaehtoisten seuratoimijoiden määrä on ollut kasvussa

viimeisten vuosien ja vuosikymmenien ajan pääasiassa toiminnan lisääntymisen ansiosta. Vapaaehtoisten löytämisessä on kuitenkin haasteita ja pitkäaikainen sitoutuminen seuran toimintaan ei ole helppoa, sillä nykyään ihmiset ovat kiireisiä eivätkä pysty kovin kiinteään ja pysyvään sitoutumiseen. (Koski 2012, 5; Mäenpää & Korkatti 2012, 15.) Eurobarometrin vuoden 2018 tulosten mukaan vapaaehtoistyö liikunnan ja urheilun parissa on Suomessa selvästi korkeampaa kuin muualla Euroopassa keskimäärin (European Commission 2018, 76–77).

Liikunta- ja urheilukulttuuri laajenee ja monimuotoistuu koko ajan (Mäenpää & Korkatti 2012, 9). Tämän seurauksena urheiluseurojen lajikirjo on kasvanut vuosien saatossa ja vuonna 2016 harrastettiin jo 135 eri lajia urheiluseuroissa. Toisaalta nähtävissä on myös erikoistumiskehitys seuroissa, sillä yhä useampi seura tarjoaa vain yhden lajin harrastajilleen, jolloin monilajiseurojen osuus vastaavasti pienenee. Suurin osa urheiluseuroista, noin 70 prosenttia, on jo yhden lajin seuroja. Tämä kehitys viittaa seurakentän pirstaloitumiseen Suomessa, sillä perinteisten monia lajeja harrastajilleen tarjoavien yleisseurojen merkitys seurakentässä pienenee, kun taas uudet lajit ja entistä enemmän yhden lajin ympärille syntyvät erikoisseurat valtaavat tilaa. Toisaalta urheiluseurakentän muutoksessa perinteikkäät lajit, kuten jalkapallo, yleisurheilu ja hiihto, ovat kuitenkin yhä pitäneet pintansa harrastetuimpina lajeina seuroissa. (Koski & Mäenpää 2018, 41–44.)

Seuratoiminnan järjestäminen vaatii entistä enemmän taloudellisia resursseja. Suurin osa (62 %) tuloista tulee toiminnan tuotoilla, joilla tarkoitetaan muun muassa harrastajien kausi- ja kurssimaksuja sekä erilaisten tapahtumien, kuten kilpailujen, tuottoja. Seurojen perustoiminnasta katetaan varainhankinnalla noin viidennes ja loput tulevat jäsenmaksuista sekä kuntien avustuksista. Seuramaksuista puhuttaessa on havaittavissa selkeä muutos siihen suuntaan, että varainhankinnalla katetaan entistä vähemmän seuratoiminnan kuluja, jolloin seuratoimintaan osallistuminen maksetaan yhä enemmän suoraan harrastajien ja heidän vanhempiansa pussista. (Koski & Mäenpää 2018, 78.)

Liikunta- ja urheilukulttuuria ei voida tarkastella irrallaan muusta yhteiskunnasta, vaan se elää vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa (Mäenpää & Korkatti 2012, 5–6).

Urheiluseuroissa ja koko urheiluliikkeessä on edelleen menossa muutosprosessi, johon ovat vaikuttaneet muun muassa yhteiskunnan rakenneuudistus 1990-luvulta lähtien, keskusjärjestöjen aikakauden päätyminen sekä julkisjohtamiseen ja tulosohjaukseen siirtyminen. Nämä kaikki ovat yhdessä vaikuttaneet osaltaan siihen, että kansalaistoimijuus on alkanut muuttua yhä enemmän asiakkuudeksi, ostamiseksi ja myymiseksi urheiluseuratoiminnassa. (Lehtonen 2015.) Naapurimaassamme Ruotsissa urheiluseurat jo toimivat pitkälti markkinalogiikan mukaisesti laadukkaaseen toimintaan panostaen ja kuluttajista kilpailen (Herring 2009, 33–35).

Yksi merkittävimpiä muutoksia urheiluseuroissa on seuratoiminnan ammattimaistuminen. Ammattivalmentajien määrä urheiluseuroissa on kasvanut räjähdysmäisesti 2000-luvun aikana Suomessa. Kun vuonna 2002 ammattivalmentajia oli seuroissa ainoastaan 264, niin vuonna 2016 niitä oli jo 1 232. Eniten ammattivalmentajia työllistäviä lajeja ovat jalkapallo, jääkiekko ja tennis. (Puska, Potinkara & Lämsä 2017, 10–12.) Valmentajien lisäksi palkattuja työntekijöitä tarvitaan urheiluseuroissa hallinnon ja seuratoiminnan muihin tehtäviin. Nykyään joka viidennessä seurassa on vähintään yksi kokopäiväisesti palkattu työntekijä. Osa-aikaisesti palkattuja työntekijöitä on puolestaan jo 35 prosentissa kaikista urheiluseuroista. (Koski & Mäenpää 2018, 64–72.)

Liikunta- ja urheiluseuroissa paineet toiminnan ammattimaistumiseen ovat lisääntyneet erityisesti vapaa-ajan kuluttamisen ja laatuvaatimusten myötä. Kasvaneita laatuvaatimuksia on vaikea täyttää pelkästään vapaaehtoisten voimin, joten tarvitaan ammattilaisia viemään toimintaa eteenpäin. (Seura-ammattilaisen palkkaaminen 2016, 4–5.) Vuodesta 2009 lähtien seurat ovat voineet saada opetus- ja kulttuuriministeriön jakamaa seuratoiminnan kehittämistukea työntekijöiden palkkaamiseen (Turunen, Turpeinen, Inkinen & Lehtonen 2020, 5), mikä on osaltaan vauhdittanut palkatun työvoiman määrää seuroissa. Vaikka palkatun työvoiman määrä urheiluseuroissa on kasvanut, niin vapaaehtoistyön tarve ei kuitenkaan ole seuroista katoamassa (Seura-ammattilaisen palkkaaminen 2016, 5).

Urheiluseurat muodostavat edelleen ison osan paikkakunnan identiteettiä (Mäenpää & Korkatti 2012, 7) ja ne ovat koko kansan yhteinen juttu, sillä seurojen toiminnassa on mukana

taustoiltaan hyvin erilaisia ihmisiä (Tiihonen & Keskinen 2016, 14–16). Seuratoimijoiden mukaan tärkeimmät syyt olla mukana urheiluseurojen toiminnassa ovat rakkaus lajia kohtaan sekä lajin ja seuran toiminnan kehittäminen. Seuratoiminnassa parasta puolestaan on muun muassa yhteisöllisyys ja hyvän tekeminen, kun taas eniten seuratoimintaa hankaloittavia tekijöitä seuratoimijoiden mukaan ovat taloudellisten ja ajallisten resurssien niukkuus. (Tiihonen & Keskinen 2016, 17–22.) Seuratoiminnan suurimmat haasteet liittyvät olosuhteisiin, talouteen ja vapaaehtoisten hankintaan (Mäenpää & Korkatti 2012, 22), joten toiminnan mahdollistamiseksi tulevaisuudessa esimerkiksi oman rahoituksen ja varainhankinnan tulee olla kestäväällä pohjalla (Tiihonen & Keskinen 2016, 38).

2.2 Urheiluseuraliikkumisen historia Suomessa

Urheiluseurojen historia on Suomessa jo yli 150 vuotta vanha (Mäenpää & Korkatti 2012, 10). Vanhin Suomessa edelleen toimivista urheiluseuroista on porilainen Björneborgs Segelförening, joka perustettiin vuonna 1856. 1800-luvun loppupuolella seurojen ja lajien määrän kasvu oli kuitenkin varsin hidasta, sillä urheiluseurojen ja seuroissa harrastettavien lajien määrä alkoi kasvaa Suomessa toden teolla vasta 1900-luvulla. (Koski & Mäenpää 2018, 11.)

Suomalaisen urheiluseuratoiminnan voidaan nähdä päässeen kunnolla vauhtiin 1900-luvun vaihteessa. Seuratoiminnan historiaa tarkastellessa voidaan urheiluseuratoiminnan vaiheet jakaa neljään eri kauteen: järjestökulttuuriseen kauteen (1900–1930), harrastukselliskilpailulliseen kauteen (1930–1960), kilpailullis-valmennukselliseen kauteen (1960–1980) ja eriytyneen toiminnan kauteen (1980-). Urheilutoimintaa ovat järjestäneet urheiluseurojen lisäksi myös esimerkiksi nuorisoseurat, suojeluskunnat ja työväenyhdistykset. Lasten ja nuorten urheilusta puhuttaessa voidaan todeta sen tapahtuneen varsin pitkään 1900-luvulla aikuisten määrittelemillä ehdoilla. (Itkonen 1996, 215–219.)

Vaikka lapset ja nuoret ovat olleet alusta lähtien mukana urheiluseurojen toiminnassa, niin lasten ja nuorten seuratoimintaan panostaminen alkoi kunnolla vasta kilpailullis-valmennuksellisesta kaudesta lähtien, jolloin kilpaurheilu alkoi tulla seurojen toiminnan

keskiöön (Itkonen 2000; Kokkonen 2013, 60). Zacheus (2008, 203) tuo esille puolestaan sen, miten yhteiskunnan muutos kaupungistumisen myötä 1960-luvulta lähtien vaikutti merkittävästi siihen, että lasten ja nuorten liikunta alkoi tapahtua entistä useammin seuroissa. Näin siis sekä yhteiskunnan suuri murrosvaihe sekä urheiluseuratoimijoiden toimintakulttuurin muutos olivat sysäyksiä siihen, että lasten ja nuorten liikunnasta tuli seuratoiminnan keskeinen painopistealue.

Kokkonen (2013, 60) mukaan lasten ja nuorten järjestäytynyt liikunta alkoi toden teolla kasvaa 1970-luvulle tultaessa. Tähän vaikutti vahvasti liikuntapaikkojen lisääntynyt määrä, mikä tarjosi urheiluseuroille entistä paremmat mahdollisuudet järjestää seuratoimintaa. Tämän seurauksena lasten ja nuorten liikkuminen alkoi tapahtua entistä kauempana kotipiiristä. Vanhemmat joutuivat myös entistä vahvemmin sitoutumaan lastensa seuraharrastamiseen, sillä pidentyneiden harrastusmatkojen myötä vanhempien tehtäväksi tuli kuljettaa lapsia harrastuksiin. (Zacheus 2008, 210; Kokkonen 2013, 60.) Samanaikaisesti kilpailutoiminta laajeni entistä suuremmalle alueelle ja 1970-luvulla yleistyivät myös valtakunnalliset juniorikilpailut (Kokkonen 2013, 60). Valmennuksellisesta ja huippu-urheilun näkökulmasta urheilijan uran kehittäminen ja nuorisovalmennukseen panostaminen olivat välttämätön edellytys sille, että urheilijalla olisi mahdollisuus menestykseen aikuisiällä (Itkonen 1996, 225).

Liikunnan asema lasten ja nuorten keskuudessa vahvistui entisestään 1980-luvulla. Edellisen vuosikymmenen vahvan kilpailukeskeisen ajattelutavan rinnalle nousi Nuori Suomi -ohjelma, jonka tarkoituksena oli luoda mielikuvaa liikunnasta nuorisoa edistävänä tekijänä ilman urheilu-sanaa. Pelkkä kilpailun nimeen vannominen ei enää vakuuttanut kaikkia ja tuonut lisää harrastajia liikunnan pariin, sillä kilpailukeskeinen urheilu sai entistä enemmän kyseenalaistusta osakseen. (Kokkonen 2013, 102.)

Urheiluseurojen merkityksen ja suosion kasvu lasten ja nuorten keskuudessa jatkui entisestään 1990-luvulla, vaikka seuraliikkuminen ei ollut enää yhtä rasittavaa fyysisesti kuin aikaisemmin. Liikuntakulttuuri on monimuotoistunut ja lajikirjo kasvanut yhä 2000-luvulla. (Kokkonen 2013, 102–105.) Lasten ja nuorten keskuudessa urheilusta on tullut selkeästi suosituin vapaa-ajan harrastus. Urheiluseurassa harrastavien määrä on kaksinkertaistunut 1970-luvulta 2010-

luvulle ja seuraharrastamisen suosio on kasvanut entisestään viime vuosien aikana. (Mäenpää & Korkatti 2021, 7; Blomqvist ym. 2019.)

Lajikirjon kasvun ja harrastajamäärien lisääntymisen lisäksi lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamisen suurimpia muutoksia viime vuosina on muun muassa ollut urheiluseurassa harrastamisen ja kilpailemisen aloittaminen entistä varhaisemmassa vaiheessa (Koski 2000; Mäenpää & Korkatti 2012, 7; Blomqvist ym. 2019) sekä joukkueurheilulajien suosion kasvu, etenkin poikien osalta (Lehtonen ym. 2017, 18).

Lasten ja nuorten seuraliikkumisessa on siis tapahtunut paljon muutoksia sen historian aikana Suomessa, mihin ovat varmasti paljon vaikuttaneet liikunta- ja urheilutoimijoiden ihanteet ja tavoitteet sekä laajemmin yhteiskunnalliset vaikutteet ja muutokset. Urheiluseuratoiminnan on täytynyt vastata näihin haasteisiin ja pysyä muutoksessa mukana. Tämä vaikuttaisi onnistuneen varsin hyvin, sillä urheiluseurojen merkittävyys lasten ja nuorten liikuttajina on vahvistunut vuosikymmenten saatossa, vaikka perinteisen seuraliikkumisen rinnalle on tullut myös toisenlaisia liikkumisen muotoja, kuten vaihtoehtoliikunta, jota kutsutaan myös nuorisokulttuuriseksi liikunnaksi (esim. Harinen, Liikanen, Rannikko & Torvinen 2015).

Lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamisen ympärille on syntynyt viime vuosien aikana myös uhkakuvia, joita ovat esimerkiksi harrastamisen kustannusten kasvu (Puronaho 2014) ja niin sanottu drop out -ilmiö, mikä tarkoittaa sitä, että urheiluseuraharrastaminen vähenee voimakkaasti iän myötä, erityisesti murrosikäisten keskuudessa (Tiirikainen & Konu 2013). Urheiluseurojen tulevaisuuden yksi keskeisiä haasteita on mahdollistaa yhdenvertainen harrastaminen erilaisista taustoista tuleville lapsille ja nuorille (esim. Harkimo ym. 2016).

2.3 Urheiluseuraliikkuminen nykypäivänä

Liikunta- ja urheiluseuroilla on Suomessa keskeinen asema edistettäessä lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta sekä liikuntakasvatusta (Koski & Mäenpää 2018, 11). Urheiluseurat tavoittavatkin lapsista ja nuorista lähes 90 prosenttia tavalla tai toisella (Mononen ym. 2016). Ruotsissa lasten ja nuorten seuraliikkuminen näyttäisi olevan hyvin samankaltaista kuin

Suomessa, sillä ruotsalaisista lapsista ja nuorista lähes jokainen on jossain vaiheessa ollut mukana urheiluseuratoiminnassa (Riksidrottsförbundet 2019). Pohjois-Euroopassa ylipäänsä seurassa liikkuminen on poikkeuksellisen suurta moniin muihin Euroopan valtioihin verrattuna, joissa lajivalikoima seuraliikunnassa on tavallisesti suppeampi ja esimerkiksi kouluilla on suurempi rooli lasten ja nuorten liikuttajina (Mäenpää & Korkatti 2012, 10).

Suomessa urheiluseuratoimintaan osallistuminen on varsin suurta alakoululaisten osalta (7–13-vuotiaat), mutta se lähtee jyrkkään laskuun murrosiässä (Merikivi, Myllyniemi & Salasuo 2016, 85; Blomqvist ym. 2019). Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen (2016) mukaan 7–9-vuotiaista seuraliikuntaa harrastaa 69 prosenttia ja 10–14-vuotiaistakin vielä yli puolet (58 %), mutta 15–19-vuotiaista enää 26 prosenttia ilmoitti harrastavansa liikuntaa urheiluseurassa (Merikivi ym. 2016, 84).

Lasten ja nuorten urheiluseuraliikkumisessa on nähtävissä sellainen muutos, että se aloitetaan entistä nuorempaan, tavanomaisesti 6–7-vuotiaana, joten varsin moni on näin ollen urheiluseuratoiminnassa mukana jo ennen kouluikää (Blomqvist ym. 2019). Lasten ja nuorten seuraliikkumisen taustalla on nähtävissä yhä useammin heidän vanhempiensa intressit, sillä lasten ohjaaminen urheiluseuratoimintaan on varsin yleinen keino, jolla vanhemmat pyrkivät paikkaamaan lasten ja nuorten yleistä liikunta-aktiivisuuden laskua. (Merikivi ym. 2016, 86–87.) Vanhemmat odottavat urheiluseuroilta myös sitä, että ne kasvattavat lapsistaan muun muassa “kunnon kansalaisia” (Berg & Salasuo 2017), joten liikuntaharrastuksen voidaan nähdä kuuluvan usein “hyvän” vanhemman tehtäviin.

Tutkimusten mukaan sukupuolten väliset erot urheiluseuratoimintaan osallistumisessa ovat melko pienet, mutta pojat näyttäisivät olevan hieman tyttöjä aktiivisempia seuraliikkujia (Merikivi ym. 2016, 84–85; Blomqvist ym. 2019). Tyttöjen ja poikien välillä ei myöskään ole merkittäviä eroja harrastuksen aloittamisen, lopettamisen ja harrastettavien lajien määrän suhteen (Blomqvist ym. 2019).

Lasten ja nuorten päälaji valitaan jo varhaisessa vaiheessa ja yli puolet seuroissa liikkuvista harrastaa vain yhtä lajia. Tyypillinen kehitys on se, että nuoremmat ikäluokat harrastavat

monipuolisemmin eri lajeja ja harrastettavien lajien määrä laskee melko tasaisesti iän myötä. (Mononen ym. 2016.) Toisaalta lajien välillä on huomattavia eroja siinä, missä vaiheessa ja minkä ikäisenä lajivalinta tehdään. Tämä tulee hyvin ilmi 14–15-vuotiaiden yksilöurheilijoiden harjoittelua ja urheilijapolkua käsittelevässä tutkimuksessa. Päälaji kuitenkin valitaan tyypillisesti viimeistään yläkouluiässä. (Aarresola & Konttinen 2012a, 18–19.)

Valmentajan ohjaamia harjoituksia päälaajissa on seurassa tyypillisesti kolme kertaa viikossa, jonka päälle on noin kaksi omatoimista harjoitusta. Harrastusintensiteetti kasvaa iän myötä, sillä 15-vuotiaista jo lähes joka kolmas harjoittelee ohjatusti 4–5 kertaa viikossa. Kun sen päälle tulee vielä omatoimista harjoittelua, ei ole ihme, että mahdollisuudet harrastaa kahta tai useampaa lajia käyvät lähes mahdottomiksi, ja se on myös yksi selitys siihen, miksi moni lopettaa juuri 15 vuoden iässä urheiluharrastuksen. (Blomqvist ym. 2019.)

Puronahon (2014) tutkimus harrastamisen kustannuksista vahvistaa käsitystä korkeasta harrastusintensiteetistä, sillä sen mukaan harrastusmäärät olivat kasvaneet merkittävästi vuosien 2001–2012 välisenä aikana ja erityisen suurta se on ollut 11–14-vuotiaiden kilpaurheilua harrastavien osalta. Suurimmat muutokset harrastusintensiteetissä ovat tapahtuneet jääkiekossa, tanssissa, hiihdossa ja jalkapallossa. (Puronaho 2014, 21–22.)

Korkea harrastusintensiteetti ja sen kasvu lasten ja nuorten seuraliikkumisessa sekä varhainen aloittamisikä ja painotus vain yhteen lajiin seuraliikunnassa viittaavat siihen, että seuraliikkumisessa kilpaileminen on varsin merkittävässä roolissa. Tätä käsitystä vahvistaa myös vuoden 2018 LIITU-tutkimuksen tulokset, sillä sen mukaan seuraliikkujista 76 prosenttia osallistuu kilpailutoimintaan. Nuorimpien ikäluokassa kilpailutoiminta painottuu ymmärrettävästi paikalliseen ja harrastetason kilpailuihin, kun taas valtakunnallisiin kilpailuihin osallistuminen kasvaa iän myötä. Pojat näyttäisivät olevan tyttöjä innokkaampia osallistumaan kilpailuihin. (Blomqvist ym. 2019.)

2.4 Suosituimmat joukkuepelit urheiluseuroissa

Joukkuepelien suosio on lasten ja nuorten keskuudessa suurta ja se on kasvanut entisestään viimeisten vuosien aikana. Lajiliittojen vuoden 2017 lisenssitietojen mukaan alle 19-vuotiaiden kymmenen harrastetuimman lajin joukossa on peräti kuusi joukkuepeliä, joista jalkapallo on ylivoimaisesti suosituin. (Lehtonen ym. 2017, 13.) Joukkuepelien suosiota lasten ja nuorten keskuudessa vahvistaa myös kansallisen LIITU-tutkimuksen vuoden 2018 tulokset, jonka mukaan jalkapallo, jääkiekko ja salibandy ovat varsin suosittuja harrastuksia urheiluseurassa 9–15-vuotiaiden osalta (Kokko & Martin 2019, 218–219).

Zacheuksen (2008, 147) mukaan liikuntakulttuuri alkoi 1960-luvulta lähtien muuttua joukkue- ja sisäliikuntakulttuurin suuntaan, kun Suomi kaupungistui ja perinteisten luonnossa tapahtuvien lajien harrastaminen vaikeutui. 1980-luvulla joukkuepelit nostivat voimakkaasti suosiotaan, mihin osaltaan vaikutti olosuhteiden kehittyminen voimakkaan liikuntapaikkarakentamisen myötä (Heikkala ym. 2003; Zacheus 2008, 81–84).

Yhteiskunnan ja liikuntakulttuurin muutoksen sekä olosuhteiden kehittymisen lisäksi joukkuepelien suosiota ovat lisänneet muun muassa joukkuelajiseurojen voimakkaampi ammattimaistumiskehitys yksilölajiseuroihin nähden, yhdessä tekeminen sekä pelaamisen korostuminen harjoituksissa (Rauhaniemi 2018). Joukkuepelien suosiota Suomessa ovat varmasti myös nostaneet eri joukkuepelien maajoukkueiden hyvä kansainvälinen menestys viime vuosikymmenten aikana sekä urheilun markkinoiden voimakas kasvu, viihteellistyminen ja ammattimaistuminen 1990-luvulta lähtien (Heikkala ym. 2003).

LIITU-tutkimuksen mukaan 9–15-vuotiaiden lasten ja nuorten ylivoimaisesti suosituin joukkuepeli Suomessa on jalkapallo. Kyselyyn vastanneista noin 22 prosenttia ilmoitti harrastavansa jalkapalloa päälajinaan urheiluseurassa. (Kokko & Martin 2019, 218–219.) Jalkapallo on myös lisenssimäärissä mitattuna lasten ja nuorten selkeästi suosituin joukkuepeli, sillä lisenssiselvityksen vuonna 2017 jalkapalloa harrasti Palloliiton alaisissa seuroissa yli 111 000 pelaajaa. Lisenssipelaajista poikia oli noin 84 000 ja tyttöjä reilut 27 000. Jalkapallon

lisenssimäärät ovat selkeästi kasvaneet viime vuosina, joten jalkapallon asema lasten ja nuorten suosituimpana joukkuepelinä urheiluseuroissa on vahva. (Lehtonen ym. 2017, 13–14.)

LIITU-tutkimuksen mukaan salibandy on 9–15-vuotiaiden toiseksi suosituin urheiluseurassa harrastettava joukkuepeli, jota harrasti pääalajinaan noin kahdeksan prosenttia kyselyyn vastanneista (Kokko & Martin 2019, 218–219). Lisenssimäärissä mitattuna salibandy on lasten ja nuorten kolmanneksi suosituin joukkuepeli, jolla on harrastajia vajaat 28 000. Alle 19-vuotiaista lisenssipelaajista poikia Salibandyliitossa on 23 680 ja tyttöjä 4 215. (Lehtonen ym. 2017, 13–14.) Joukkuepeleistä salibandy kasvattaa eniten harrastajamääriään Suomessa (Suomen Salibandyliitto 2018), joten salibandyn pelaajamäärät myös junioreissa tulevat todennäköisesti kasvamaan tulevaisuudessa.

LIITU-tutkimuksen mukaan jääkiekko on joukkuepeleistä kolmanneksi ja lisenssimäärissä mitattuna toiseksi suosituin laji lasten ja nuorten keskuudessa. Jääkiekkoa pääalajinaan harrastavia oli vastaajista kaikkiaan noin kahdeksan prosenttia. Lisenssipelaajien määrä jääkiekossa alle 19-vuotiaiden osalta oli vuonna 2017 hieman yli 40 000, joista poikien osuus yli 36 000 ja tyttöjen alle 4 000. (Lehtonen ym. 2017, 13–14; Kokko & Martin 2019, 218–219.)

Neljänneksi suosituin joukkuepeli lasten ja nuorten keskuudessa on koripallo. LIITU-tutkimuksen mukaan koripalloa harrastaa pääalajinaan reilut kolme prosenttia urheiluseuratoiminnassa mukana olevista 9–15-vuotiaista lapsista ja nuorista (Kokko & Martin 2019, 218–219). Lisenssimäärissä mitattuna koripallo on myös neljänneksi suosituin joukkuepeli, jolla oli vajaat 12 000 alle 19-vuotiaista lisenssipelaajaa vuonna 2017. Koripallon jälkeen muista joukkuepeleistä yli 10 000 lisenssipelaajan määrän ylitti lasten ja nuorten osalta pesäpallo hieman yli 11 000 harrastajallaan. (Lehtonen ym. 2017, 13–14.)

Harrastajamäärien valossa pojat ovat innokkaampia joukkuepelien harrastajia kuin tytöt Suomessa. Ainoastaan lentopallo ja ringette näyttäisivät olevan sellaisia joukkuepelejä, joissa tytöt ovat poikia aktiivisempia harrastajia. (Lehtonen ym. 2017; Kokko & Martin 2019, 218–219.) Harrastajamääriltään erityisesti isoimmat joukkuepelit ovat lisänneet suosiotaan lasten ja

nuorten keskuudessa viime vuosien aikana. Vaikka joukkuepelien suosio on selvästi suurempaa poikien kohdalla, niin lisenssitietojen perusteella myös tyttöjen harrastajamäärät ovat olleet kasvussa joukkuelajeissa, erityisesti jalkapallossa, salibandyssä ja koripallossa. (Lehtonen ym. 2017, 13–18.)

3 URHEILUSEURAT JA SUOSITUIMMAT JOUKKUEPELIT KESKI-SUOMESSA

Keski-Suomen urheilu- ja liikuntatoimiala muodostuu 877 eri toimijasta, joista paikallisesti toimivia urheiluseuroja ja liikuntajärjestöjä on 459 (Lämsä, Ahonen, Stenholm & Mero 2013, 7). Seuratietokannan (2021) mukaan keskisuomalaisista urheiluseuroista lajiliittojen jäsenseuroja on kaikkiaan 368. Aktiivisia liikunta- ja urheiluseuroja Keski-Suomessa puolestaan arvioidaan toimivan yli 300, ja erityisesti joukkueurheilun suosio on kasvanut merkittävästi viime vuosien aikana (Keski-Suomen liitto 2012, 19).

Urheiluseuroissa tapahtuu huolestuttavia muutoksia Keski-Suomen maakunnan pienillä paikkakunnilla, joissa aktiivisia urheiluseuroja häviää vuosittain. Suurimpia syitä urheiluseurojen vähentymiseen ovat esimerkiksi pienentyneet ikäluokat sekä ohjaajien ja vetäjien puute seuroissa. Joukkuepeleistä maakunnan suurimpia kärsijöitä ovat olleet kaukalopallo, jääkiekko ja koripallo, kun taas jalkapallo ja salibandy voivat parhaiten. (Keski-Suomen liitto 2012, 19–20.)

3.1 Urheiluseurojen toiminta Keski-Suomessa

Keski-Suomi on väkiluvultaan, noin 273 000 asukasta, Suomen viidenneksi suurin maakunta, johon kuuluu 22 kuntaa. Keski-Suomen väestöstä lähes 70 prosenttia asuu Jyväskylän seudulla ja Jyväskylä on maakunnan selkeästi suurin kaupunki, jossa asukkaita oli yli 142 000 vuonna 2019. Muut pienemmät väestön keskittymät ovat Äänekosken, Jämsän, Saarijärven ja Keuruun alueilla. (Tilastokeskus 2019a; Keski-Suomi ennakoi 2021.)

Keski-Suomesta löytyy paljon mäkiä, järviä ja metsiä, jotka antavat loistavan mahdollisuuden monipuoliseen urheiluseuratoimintaan luonnossa. Rakennetuista ulkoliikuntapaikoista erityisesti jalkapallokenttien määrä on lisääntynyt huomattavasti viime vuosien aikana. Sisäliikuntatiloja on Keski-Suomessa kohtuullisesti ja noin 90 prosenttia keskisuomalaisista asuu alle kahden kilometrin päässä liikuntapaikasta. (Keski-Suomen liitto 2012, 11.)

Suurin osa liikunta- ja urheilupaikoista on kuntien rakentamia ja ylläpitämiä Suomessa. Kunnat myös tukevat urheiluseuroja erilaisin avustuksin. (Hossain, Suortti & Kallio 2013, 32–33.) Pääsääntöisesti urheiluseurojen toiminta tapahtuukin kuntien omistamissa liikuntatiloissa ja noin 50 prosenttia urheiluseuroista on täysin riippuvaisia kuntien tarjoamista olosuhteista (Mäenpää, Norra, Nieminen & Lämsä 2017, 6). Kunnat tukevat erityisesti lasten ja nuorten urheiluseurojen toimintaa myös taloudellisesti, sillä esimerkiksi Keski-Suomen kunnissa kunnat tarjoavat alle 18-vuotiaille maksuttomat liikuntatilat. Lähinnä jäähallit ja uimahallit ovat sellaisia liikuntatiloja, jotka ovat maksullisia myös lapsille ja nuorille. (Keski-Suomen liitto 2012, 20.)

Kunnilla on siis merkittävä rooli lasten ja nuorten liikunnan mahdollistamisessa myös Keski-Suomen kunnissa, joten ei ole yllättävää, että urheiluseurojen yhteistyökumppaneista tärkein on kunnan liikuntatoimi. Jyväskylän seudun urheiluseuroista valtaosa, 63 prosenttia, on melko tai erittäin tyytyväisiä julkisiin liikuntapaikkoihin ja -palveluihin kunnissa. Urheiluseurojen suurimmat odotukset kuntien liikuntatoimeen kohdistuvat lajien tarvitsemien suorituspaikkojen rakentamiseen ja kunnossapitoon. Seurat myös toivovat, että kunnissa liikuntapaikkojen suunnitteluun nähtäisiin enemmän vaivaa tulevaisuudessa. (Huovinen & Karimäki 2010, 31–33.)

Keski-Suomen alueella toimii suurin piirtein yhtä paljon yleis- ja erikoisseuroja, ja keskimäärin keskisuomalaisessa urheiluseurassa voi harrastaa 2,8 lajia. Urheiluseurakenttä nojaa maakunnassa vahvasti useamman kuin yhden lajin yleisseuroihin, jotka ovat tavanomaisia varsinkin pienemmissä kunnissa. Keski-Suomen seuroista kuitenkin yli puolet, 242 urheiluseuraa, toimii Jyväskylässä, jossa seurojen erikoistumiskehitys on voimakkaampaa kuin asukasluvultaan pienemmissä kunnissa. (Lämsä ym. 2013, 11–16.)

Keski-Suomen urheiluseurojen lajikirjo on varsin kattava ja eri lajeja voi harrastaa monipuolisesti koko maakunnan alueella. Joidenkin lajien osalta on kuitenkin selkeää keskittymää paikkakunnittain, sillä esimerkiksi Äänekoski on tunnettu koripallosta, Pihtipudas lentopallosta ja Keuruu hiihdosta. (Keski-Suomen liitto 2012, 19.) Keski-Suomessa urheiluseurojen liikkumismuodoista suosituimpia ovat lentopallo, yleisurheilu, salibandy ja

jalkapallo. Urheiluseurojen päätavoitteet vaikuttavat painottuvan kilpailullisiin ja kasvatuksellisiin tavoitteisiin. Ainoastaan 18 prosenttia seuroista on ilmoittanut, ettei seuralla ole kilpailullisia tavoitteita. (Lämsä ym. 2013, 16.)

Jyvässeudun alueella toimivien urheiluseurojen tärkein kohderyhmä ovat lapset ja nuoret (Huovinen & Karimäki 2010, 32). Seurat ovat myös tärkeä lasten ja nuorten näkökulmasta, sillä ne tarjoavat mahdollisuudet monipuoliseen liikunnan harrastamiseen (Keski-Suomen liitto 2012, 33). Vanhemmat arvostavat urheiluseurojen työn myös varsin merkittäväksi, sillä jyväskyläläisten lasten ja nuorten vanhemmista joka neljäs vastasi liikuntatoiminnan järjestämisen kuuluvan ensisijaisesti liikunta- ja urheiluseuroille (Liikuntasuunnitelma 2017, 8).

Keski-Suomen urheiluseurojen toiminta nojaa taloudellisesti muiden suomalaisten seurojen tapaan pääasiassa seuran toiminnan tuottoihin ja varainhankintaan (Lämsä ym. 2013, 11; Koski & Mäenpää 2018, 78). Urheiluseurojen toiminnan perusta on edelleen vahvasti vapaaehtoistoiminnassa, jonka varassa monien seurojen toiminta pyörii. Vapaaehtoistoiminnan ei kuitenkaan uskota ainakaan kasvavan tulevaisuudessa, minkä takia seurojen toiminnan ja kehittymisen kannalta palkatun työvoiman lisääminen on ensiarvoisen tärkeää tulevien vuosien aikana. (Huovinen & Karimäki 2010, 33; Keski-Suomen liitto 2012, 20.) Tulevaisuudessa urheiluseurojen ja lajien välinen yhteistyö korostunee entisestään (Keski-Suomen liitto 2012, 19–20), mikä on tärkeää varsinkin pienemmillä paikkakunnilla, joissa asukasluvun ennustetaan pienentyvän ja syntyvyyden heikentyvän tulevina vuosina (Kuntaliitto 2019).

Urheiluseurojen toiminnan laatuun halutaan Keski-Suomessa panostaa jatkossakin, sillä seurojen nähdään olevan maakunnan liikunnan ja urheilun perusta (Keski-Suomen liitto 2012, 33). Keski-Suomessa toimivien urheiluseurojen vahvuuksia ovat esimerkiksi innostuneisuus, yhteisöllisyys, lajiosaaminen sekä koulututtuneet ohjaajat. Heikkouksina seuratoimijat puolestaan pitävät muun muassa valmentajien määrän ja osaamisen puutetta sekä taloudellisten resurssien niukkuutta. Seuroissa kehittämiskohteita ovat esimerkiksi valmennuksellisen tason nostaminen, palkattujen työntekijöiden lisääminen, yhteistyö seuran sisällä ja muiden seurojen kanssa sekä seuratyöntekijöiden aiempaa vahvempi sitouttaminen. (Lämsä ym. 2013, 18–21.)

3.2 Keski-Suomen liikunta ry

Keski-Suomen maakunnassa liikunnan aluejärjestönä toimii Keski-Suomen liikunta ry (KesLi), joka on perustettu vuonna 1993. KesLin toiminnan keskiössä ovat seurapalvelut, eri ikäisten liikunta sekä keskisuomalaisen liikuntakulttuurin kehittäminen. KesLin toiminnan lähtökohtana on edistää hyvinvointia liikunnan kautta Keski-Suomessa. (KesLi s.a.)

Keski-Suomen liikunta ry panostaa vahvasti liikunnan perustasoon ja täydennyskoulutukseen lasten ja nuorten liikuntatoiminnan edistämiseksi. KesLin kouluttamien lasten ja nuorten valmentajien ja ohjaajien määrä on vuosittain noin tuhat, joista monet toimivat esimerkiksi urheiluseuroissa. Lasten ja nuorten liikuntaa KesLi edistää myös erilaisten liikuntatapahtumien ja -kampanjoiden kautta. KesLin seurapalvelut puolestaan painottuvat vahvasti seurakoulutusten järjestämiseen, joihin osallistuu noin 600 seuratoimijaa Keski-Suomen alueelta. Niiden lisäksi urheiluseurojen kehittämiseksi ja tukemiseksi järjestetään seminaareja ja erilaisia tapaamisia jäsenseurojen kanssa. (KesLi s.a.)

Keski-Suomen liikunta ry:n toiminta-alue käsittää 23 kuntaa ja suurin piirtein 450 liikunta- ja urheiluseuraa sekä muita liikuntaa ja kansanterveyttä edistäviä järjestöjä (KesLi s.a.). KesLin jäsenseuroihin kuului kaiken kaikkiaan 139 urheiluseuraa vuonna 2020, ja niissä oli jäseniä yhteensä yli 42 000 (KesLi 2020a).

Keski-Suomen liikunta ry:n jäsenseurat muodostavat varsin laajan lajikirjon ja kaikkiaan kymmenessä seurassa on yli tuhat jäsentä. Jäsenmäärältään ylivoimaisesti suurin urheiluseura on Jyväskylän latu, jossa on kaikkiaan 3158 jäsentä. Kilpaurheiluseuroista suurimpia puolestaan ovat yleisurheilun erikoisseura Jyväskylän Kenttärheilijat (1804 jäsentä) sekä Jyväskylän Voimistelijat -79 (1492 jäsentä). Jyväskylän ulkopuolella toimivista seuroista jäsenmäärältään suurin on Äänekosken Huima (1073 jäsentä), joka on maakunnan ainoa ei-jyväskyläläinen yli 1000 jäsenen urheiluseura. (KesLi 2020a.)

3.3 Lasten ja nuorten urheiluseuraharrastaminen joukkuepeleissä Keski-Suomessa

Lajiliittojen, Keski-Suomen liikunta ry:n ja keskisuomalaisten urheiluseurojen tietojen valossa näyttää siltä, että lasten ja nuorten suosituimmat urheiluseurassa harrastettavat joukkuepelit ovat Keski-Suomessa jalkapallo, salibandy ja jääkiekko (esim. Lehtonen ym. 2017, 13; Blomqvist ym. 2019; KesLi 2020a). Vanhempien mukaan jyvaskyläläisistä 7–12-vuotiaista tytöistä ja pojista puolet liikkuu liikunta- ja urheiluseuroissa, mutta urheiluseurassa harrastamisen määrä vähenee huomattavasti sen jälkeen 13–15-vuotiaiden keskuudessa. (Liikuntasuunnitelma 2017, 7; vrt. Blomqvist ym. 2019.)

Tähtiseura-ohjelma on Olympiakomitean, lajiliittojen ja aluejärjestöjen kehittäämä laatuohjelma, jonka tarkoituksena on tukea ja edistää seuratoimintaa (KesLi s.a.). Keski-Suomen liikunta ry:n jäsenseuroista tähtiseuroja lasten ja nuorten toiminnan osalta on yhteensä 30. Tähtiseuroista yksitoista on joukkuepeliseuroja. Jalkapallossa tähtiseuran laatukriteerit täyttävät JJK juniorit, Jyvaskylän Pallokerho, Keuruun pallo, Palokan Riento ja Äänekosken Huiman juniorijalkapallo. Salibandyssä tähtiseuroja ovat jyvaskyläläiset O2-Jyvaskylä ja Happee, lentopallossa Jyväslentis ja Korpilahden Pyrintö sekä ringetessä Tikkakosken Tikka. (KesLi 2020b.)

Seuraavissa alaluvuissa on esitelty pääpiirteittäin lasten ja nuorten suosituimpien joukkuepelien urheiluseuratoimintaa sekä harrastajamääriä Keski-Suomen alueella. Valitettavasti tarkka vertailu eri joukkuepelien ja urheiluseurojen junioriharrastajamäärien välillä ei ole mahdollista, koska keskenään verrattavissa olevia tietoja maakunnittain ja seuroittain ei ollut julkisesti saatavissa. Eri lajien harrastajamääriä Keski-Suomen alueella on koottu lajiliittojen lisenssitietojen sekä jäsenseurojen ja juniorijoukkueiden tietojen pohjalta. Urheiluseuratoiminnassa on puolestaan nostettu esiin jokaisesta lajista KesLin suurimmat jäsenseurat jäsenmäärän ja juniorijoukkueiden määrän perusteella.

3.3.1 Jalkapallo

Keski-Suomen piirin alueella Palloliiton alaisia jäsenseuroja on kaiken kaikkiaan 48, joista 46 seuraa on kilpailutoiminnassa mukana. Jalkapallojoukkueita piirin alueella on yhteensä 350, joista nuorten joukkueiden osuus on 300. Rekisteröityjä pelaajia oli Keski-Suomessa alle 19-vuotiaissa tytöissä noin 1500 vuonna 2019. Poikien kohdalla vastaava luku oli vajaat 3800 pelaajaa. (Suomen Palloliitto 2019a.) Pojat siis harrastavat jalkapalloa huomattavasti enemmän Keski-Suomen alueella kuin tytöt.

Keski-Suomen liikunta ry:n jäsenseuroista JJK juniorit on jalkapallossa suurin jäsenmäärältään (853) sekä juniorijoukkueiden määrässä (14) mitattuna (KesLi 2020a; JJK juniorit 2021). Toinen iso KesLiin kuuluva juniorijalkapalloseura on naisten ja tyttöjen jalkapalloon erikoistunut Jyväskylän Pallokerho, jolla on yhteensä 567 jäsentä ja kymmenkunta juniorijoukkuetta (KesLi 2020a; Jyväskylän Pallokerho 2021). Jyväskylän ulkopuolisista jalkapalloon erikoistuneista KesLin jäsenseuroista suurimpia ovat jäsenmääriltään Keuruun Pallo (220 jäsentä) ja FC Saarijärvi (200 jäsentä) (KesLi 2020a). KesLiin kuulumattomista jalkapalloseuroista mainittakoon jyvaskyläläinen Komeetat, jolla on lisenssipelaajia melkein 500 ja toistakymmentä juniorijoukkuetta (Jyväskylän Komeetat 2021). Jalkapallo kokonaisuudessaan voi joukkuepeleistä parhaiten koko maakunnassa, ja mahdollisuus sen harrastamiseen on lähes kaikkialla maakunnan alueella (Keski-Suomen liitto 2012, 19).

3.3.2 Jääkiekko

Suomen jääkiekkoliitto on jakanut toimintansa kahdeksaan eri alueeseen. Keski-Suomen maakunta kuuluu Keskimaan alueeseen yhdessä Etelä- ja Keski-Pohjanmaan sekä Pohjanmaan kanssa. Keskimaan alueeseen kuuluu kaikkiaan 55 jääkiekkoseuraa ja Keski-Suomen alueella jääkiekkoseurojen toiminta painottuu Jyväskylään. Keskimaan alueella juniori ja nuorten pelipassit omaavia poikia on noin 1800. Pelipassien määrässä mitattuna tytöt harrastavat jääkiekkoa poikia huomattavasti vähemmän, sillä tyttöjen osalta vastaava luku on ainoastaan 132. (Suomen Jääkiekkoliitto 2020.) Suomen jääkiekkoliiton (2018) strategiaan kuitenkin

kuuluu se, että tyttöharrastajien määrää pyritään lisäämään, joten sukupuolten väliset erot voivat alkaa tasoittumaan tulevien vuosien aikana myös Keskimään alueella.

Jääkiekon osalta Keski-Suomen liikunta ry:n jäsenseuroista suurin on JYP juniorit, jolla on 665 jäsentä ja yli 20 juniorijoukkuetta (KesLi 2020a; JYP juniorit 2021). Toiseksi suurin lasten ja nuorten jääkiekon mahdollistavista KesLin jäsenseuroista on Diskos Jyväskylä, jolla on 481 jäsentä (KesLi 2020a) ja kaikkiaan kymmenen alle 18-vuotiaiden juniorijoukkuetta (Diskos 2021). Jyväskylän ulkopuolisia jääkiekon mahdollistavia KesLin jäsenseuroja on maakunnassa vähän, mutta esimerkiksi Keuruun KeuPa Hockey Team (258 jäsentä) järjestää myös jääkiekossa junioritoimintaa (KesLi 2020a; KeuPa Hockey Team 2021).

3.3.3 Salibandy

Salibandyliiton alueellinen toiminta jakautuu seitsemään eri alueeseen. Keski-Suomi kuuluu Sisä-Suomen alueeseen yhdessä Kanta-Hämeen ja Pirkanmaan kanssa. Sisä-Suomen A–G-junioreiden sarjoihin osallistuu lähes 300 joukkuetta. Salibandyliiton tiedoista ei käy ilmi, miten monta pelipassin omaavaa junioriharrastajaa Sisä-Suomen alueella on. (Suomen Salibandyliitto 2019.)

Keski-Suomen Salibandyn erikoisseurat painottuvat Jyväskylään, joista suurin on vahvan junioritoiminnan omaava O2-Jyväskylä, johon kuuluu peräti yli tuhat jäsentä (KesLi 2020a). Suomen mittakaavassakin O2-Jyväskylä on varsin suuri salibandyseura, jolla on neljänneksi eniten pelipasseja (889) (Suomen Salibandyliitto 2020) ja juniorijoukkueita noin kaksikymmentä (O2-Jyväskylä 2021). Toinen salibandyn suurseura Keski-Suomessa on jyväskyläläinen Happee (502 jäsentä), jolla on 422 pelipassin omaavaa harrastajaa (KesLi 2020a; Suomen Salibandyliitto 2020) ja kymmenkunta juniorijoukkuetta.

Muualla maakunnassa salibandyn seuratoiminta KesLin jäsenseuroissa keskittyy pääasiassa yleisseuroihin, esimerkiksi Muuramen Yritykseen ja Suolahden Urhoon (Muuramen Yritys 2021; Suolahden Urho 2021). Salibandyssa lasten ja nuorten liikkuminen on jo pidemmän aikaa ollut aktiivista erilaisten sählykerhojen ja vastaavien myötä Keski-Suomessa. Kilpajoukkueiden

määrässä olisi kuitenkin vielä toivomisen varaa, jotta salibandyn kilpailullinen toiminta mahdollistuisi entistä paremmin koko maakunnan alueella. (Keski-Suomen liitto 2012, 20.)

3.3.4 Koripallo

Koripallolla on pitkät perinteet ja vahvoja urheiluseuroja Keski-Suomessa, kuten Hongikon Nuorisoseuran Urheilijat (HoNsU), Äänekosken Huima ja Säynätsalon Riento. Keski-Suomesta on lähtöisin myös Suomen tämän hetken ainoa NBA-koripalloilija Lauri Markkanen, jonka kasvattajaseura on HoNsU (Suomen Koripalloliitto s.a.).

Koripallon lisenssipelaajien määrällä mitattuna maan 30 suurimman koripallopaikkakunnan joukossa on kaksi keskisuomalaista kuntaa. Jyväskylä on koko maan viidenneksi suurin (786 lisenssipelaajaa) ja Äänekoski 25:ksi suurin (173 lisenssipelaajaa). Keski-Suomen alueella on kaiken kaikkiaan reilut 1200 lisenssipelaajaa, joten toiminta keskittyy koripallonkin osalta Jyväskylään. Lisenssipelaajien määrän on laskettu sekä aikuiset että lapset ja nuoret, joten junioreiden harrastajamäärät ovat edellä mainittuja lukuja pienemmät. (Koripallon lisenssiaineisto 2018–19, Salmikivi & Mannonen 2020 mukaan.)

Keski-Suomessa on selkeästi yksi iso koripallon junioritoimintaan keskittynyt erikoisseura, jyväskyläläinen HoNsU Juniorit ry, jossa on yhteensä 307 jäsentä ja yli kymmenen juniorijoukkuetta (KesLi 2020a; HoNsU 2021). Koripallon asema junioritoiminnan osalta on vahva myös muutamissa yleisseuroissa maakunnassa, kuten Äänekosken Huimassa ja Säynätsalon Riennossa, joissa on molemmissa noin kymmenen juniorijoukkuetta (Äänekosken Huima 2021; Säynätsalon Riento 2021).

3.3.5 Muut joukkuepelit

Keski-Suomen alueella lasten ja nuorten on mahdollista harrastaa edellä mainittujen lajien lisäksi myös monia muita joukkuepelejä, kuten pesäpalloa, lentopalloa, futsalia, ringetteä, jääpalloa ja kaukalopalloa (KesLi 2020a). Näistä lentopalloa lapset ja nuoret voivat parhaiten harrastaa koko maakunnan alueella (Keski-Suomen liitto 2012). Muiden pienempien

joukkuepelien osalta lasten ja nuorten kilpailullinen toiminta painottuu pääasiassa Jyväskylän seudulle (KesLi 2020a).

Lentopallossa seurojen vähenemistä ei ole juurikaan tapahtunut Keski-Suomen alueella ja sitä voi harrastaa myös pienemmällä paikkakunnilla. Esimerkiksi pihtiputaalainen lentopalloseura Ploki mahdollistaa lentopallon harrastamisen tytöille kilpailumielessä (Ploki 2021). Maakunnan lentopalloseuroista suurin on kuitenkin jäsenmäärältään jyvaskyläläinen JyväLentis, jolla on 250 jäsentä (KesLi 2020a), noin kymmenen juniorijoukkuetta ja kaiken kaikkiaan yli 100 junioriharrastajaa (JyväLentis 2021).

4 LASTEN JA NUORTEN URHEILUSEURAHARRASTAMISEN KUSTANNUKSET

Suomessa on 2010-luvulla tehty kaksi suurta useamman lajin kattavaa tutkimusta harrastuskustannuksista (Puronaho 2014; Harkimo ym. 2016). Harrastuskustannusten määrästä ja kustannustekijöistä on kysytty harrastajien vanhemmilta ja harrastajilta (Puronaho 2014) sekä seuratoimijoilta, lajiliitoilta ja kunnilta (Harkimo ym. 2016; Inkinen ym. 2019). Jokaisesta tutkimuksesta ilmenee arvokasta tietoa sen suhteen, kuinka eri rooleissa olevat toimijat harrastamisen hinnan kokevat sekä kuinka voidaan vaikuttaa siihen, ettei kenenkään lapsen ja nuoren harrastus jäisi rahasta kiinni. Yksi suurimpia syitä sille miksi lapsi tai nuori ei ole koskaan osallistunut urheiluseuratoimintaan on kuitenkin se, että harrastaminen on liian kallista (Mononen ym. 2016).

Urheiluharrastamisen kustannukset voivat vaihdella lajien välillä merkittävästikin, sillä eri lajeilla on erilaisia vaatimuksia sen suhteen, missä ja miten lajia voi harrastaa. Aikaisempien tutkimusten perusteella kustannuksissa on myös suurta vaihtelua lajin sisälläkin (Puronaho 2014; Harkimo ym. 2016, 34–36; Inkinen ym. 2019). Tämän luvun sisältö käsittelee lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamisen kustannuksia jalkapallon, jääkiekon, salibandyn ja koripallon osalta, sillä kyseiset lajit ovat tutkimuksemme kannalta oleellisimmat. Mainittakoon kuitenkin tässä kohtaa se, että aikaisempien tutkimusten perusteella liikuntaharrastuksista kalleimmat ovat taito- ja muodostelmaluistelu sekä ratsastus (Puronaho 2014, 16; Harkimo ym. 2016, 35).

4.1 Mistä harrastuskustannukset koostuvat?

Lasten ja nuorten urheiluseurat ovat pääsääntöisesti voittoa tavoittelemattomia aatteellisia järjestöjä, joiden hinnoittelu ei perustu samoihin periaatteisiin kuin voittoa tavoittelevissa organisaatioissa (Rauste 2017, 25). Urheiluseurat pyrkivät yleensä jäsen- ja lisenssimaksuilla kattamaan toiminnasta aiheutuvat kulut, joten hinta määräytyy näiden toimintakulujen perusteella harrastajalle tai harrastajan vanhemmalle maksettavaksi. Näiden lisäksi lasten vanhemmat maksavat seuralle kilpailu- ja leirikuluista (Puronaho 2006, 151). Kustannusten

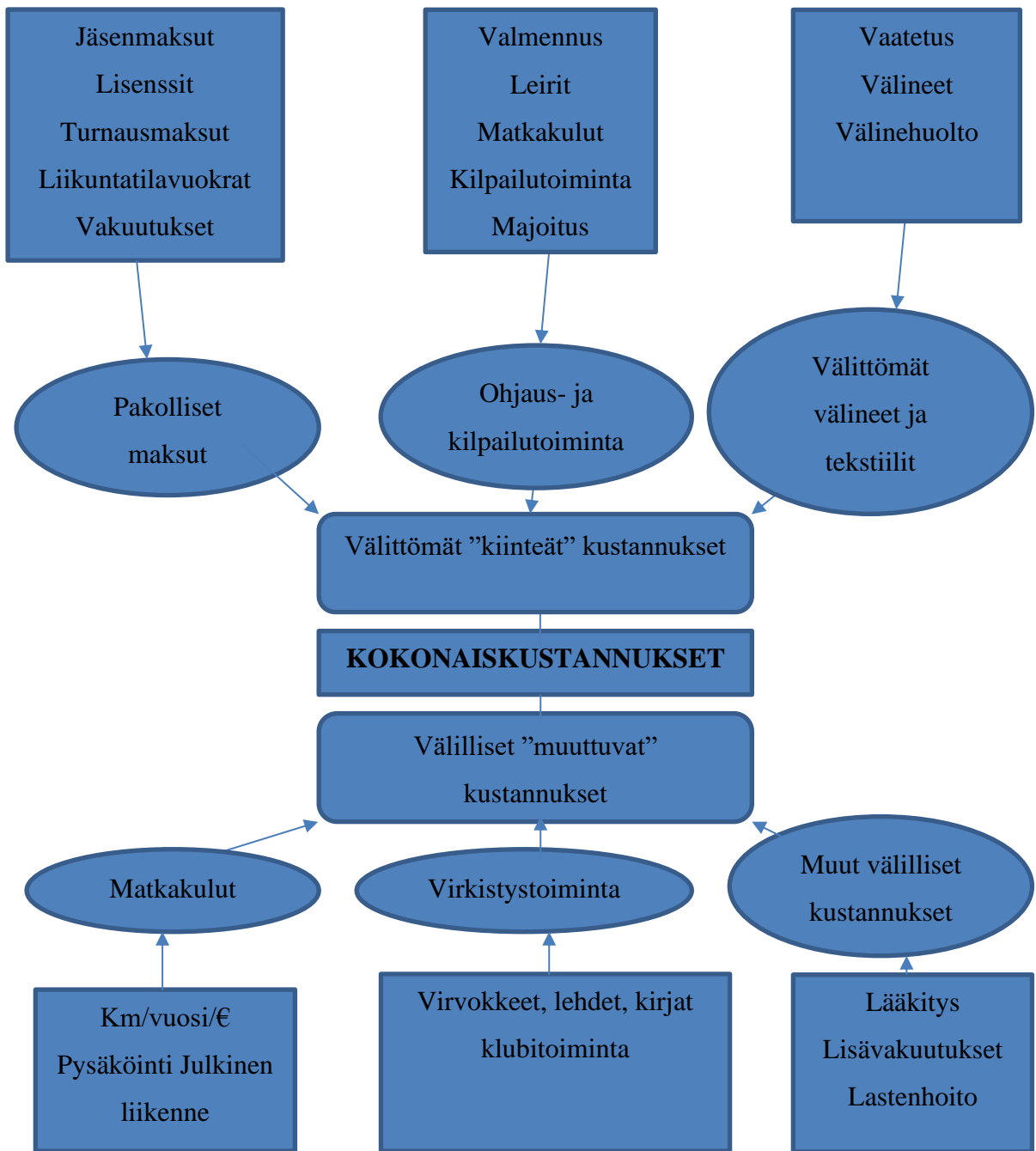
hillitsemiseksi seuroissa hyödynnetään myös erilaisia varainhankinnan keinoja, kuten talkootöitä (Harkimo ym. 2016, 38).

Toisaalta suomalaista urheiluseuratoimintaa useamman vuosikymmenen ajan tutkineiden Kosken ja Mäenpään (2018) mukaan urheiluseurojen jäsenet nähdään entistä enemmän maksavina asiakkaina, mikä on näkynyt myös seurojen jäsenmaksujen hinnoittelussa. Osittain tämä on seurausta siitä, että liikunnan yksityisen sektorin toimijat ovat nousseet kilpailemaan harrastajista, minkä seurauksena seurat ovat joutuneet rakentamaan toimintaansa enemmän ihmisten kysynnän pohjalta. Tämä ”asiakkuusroolin” kasvu on näkynyt konkreettisesti ennen kaikkea siinä, että varainhankinnan merkitys seurojen tulorakenteessa on pienentynyt, sillä nykyään entistä suurempi osuus kokonaiskustannuksista maksetaan rahalla. (Koski & Mäenpää 2018, 19, 78, 106.) Harrastuskustannusten nousu ei kuitenkaan ole ainoastaan Suomessa ilmenevä ongelma. Saksassa, jossa on Suomen tavoin vahva vapaaehtoistoimintaan perustuva urheilukulttuuri, ovat hinnat nousseet 2000-luvulla julkisen sektorin tuen vähentymisen seurauksena (Wicker 2011). Urheiluharrastusten hintojen nousu on aiheuttanut keskustelua myös muissa Pohjoismaissa, johtuen muun muassa varusteiden hinnoista, liikuntatilamaksuista, jäsenmaksuista ja palkattujen valmentajien lisääntymisestä (Riksidrottsförbundet 2009; Skirstad, Strittmatter & Gronkjaer 2019, 35).

Lasten ja nuorten urheiluharrastamiseen liittyvä kilpailutoiminta on usein jaettu lajiliittojen toimesta kilpatasoon ja haastaja-harrastetasoon. Kilpatason sarjoihin osallistuvien joukkueiden tavoitteet ovat lähtökohtaisesti urheilulliseen menestyksiin liittyviä. Haastaja-harrastetason sarjoihin osallistuvien joukkueiden tavoitteena on sen sijaan tarjota harrastamisen mahdollisuus kaikille lajista kiinnostuneille. (Harkimo ym. 2016, 31; Rauste 2017, 29–30.) On syytä ottaa huomioon, että junioritasolla ero kilpaurheilu- ja harrasteseuran välillä on ajoittain hyvin häilyvä ja tulkinnanvarainen (Puronaho 2014, 38; Harkimo ym. 2016, 31). Kilpaurheilu on kuitenkin normaalisti harrasteturheilua kalliimpaa, sillä kilpaurheilussa harrastusintensiiviteetti, matkakulut sekä palkatut seuratyöntekijät nostavat kustannuksia (Puronaho 2014, 14; Harkimo ym. 2016, 36).

Puronahon (2014) mukaan liikunnan harrastamisen kokonaiskustannukset koostuvat erilaisista harrastukseen liittyvistä kustannuksista, jotka voidaan jakaa välittömiin ja välillisiin kustannuksiin. Välittömiin kustannuksiin sisältyvät pakolliset maksut, ohjaus- ja kilpailutoiminnan kustannukset sekä välineet ja tekstiilit, jotka ovat lajin harrastamisen kannalta välttämättömät. Pakollisia maksuja ovat esimerkiksi jäsenmaksut, lisenssimaksut, liikuntatilavuokrat ja turnausmaksut. Ohjaus- ja kilpailutoiminnan kustannuksiin kuuluvat sen sijaan esimerkiksi valmennus ja harjoitusleirit. Välillisiin kustannuksiin sisältyvät matkakustannukset, virkistystoiminnan kustannukset ja muut kustannukset, joita liikuntaharrastuksesta voi harrastajalle koitua. Näihin muihin kustannuksiin voidaan laskea muun muassa hieronta ja lääkäripalvelut. Harjoittelu ja kilpailut tuovat mukanaan matkustuksesta aiheutuvia kustannuksia, ja virkistystoimintaan voidaan laskea muun muassa harrastukseen liittyvä kirjallisuus. (Puronaho 2014, 13.) Urheiluseuraharrastamisen kokonaiskustannuksia harrastajalle selkeyttää tämän alaluvun lopussa oleva kuvio 1.

Liikunnan harrastamisen kustannustekijöistä pakolliset maksut, liikuntavälineet- ja tekstiilit sekä matkustaminen ovat merkittävimmät kustannuksiin vaikuttavat tekijät (Puronaho 2006, 154; Dunn, Dorsch, King & Rothlisberger 2016). Kilpailu- ja matkakulut puolestaan kasvavat eniten iän myötä, keskimäärin jopa nelinkertaiseksi, kun verrataan alle kymmenvuotiaita 15–18-vuotiaisiin. Toisaalta myös väline- ja tekstiilikustannuksissa on lähes yhtä suuri kasvu iän myötä. (Puronaho 2006, 154.) Harrastuskustannuksista puhuttaessa on kuitenkin hyvä muistaa, etteivät seurat ole ainoita, joille harrastamisen kustannuksista maksetaan. Matkakustannukset seuran harjoitukseen menee polttoainemaksuihin, ja urheiluvälineet- ja tekstiilit yleensä ostetaan urheiluliikkeistä. Näillä kaikilla on oma osuutensa harrastamisen hinnan muotoutumisessa harrastajalle ja hänen vanhemmilleen. Harrastuksen hinta voikin nousta huomattavasti, jos esimerkiksi harrastuspaikoista maksettava vuokra nousee, seura-avustukset pienenevät, harrastusmatkat pitenevät ja harrastusintensiteetti kasvaa, jolloin ne yhdessä saattavat rasittaa paljonkin harrastajien ja heidän vanhempiensa taloutta. (Puronaho 2014, 9.)

KUVIO 1. Liikunnan kokonaiskustannukset harrastajalle (Puronaho 2014, 14).

4.1.1 Julkisen sektorin rooli harrastuskustannuksissa

Ensimmäinen liikuntalaki astui Suomessa voimaan vuonna 1980. Liikuntalakia on vuosien saatossa uudistettu, mutta julkisen sektorin rooli on pysynyt samana, eli kuntien tulisi luoda yleiset edellytykset paikallistason liikunnalle sekä järjestää liikuntapalveluja eri kohderyhmät huomioon ottaen. (Liikuntalaki 1979; 1998; 2015.) Kuntien liikuntaan käyttämät menot ovat kasvaneet 1980-luvulta lähtien seitsemänkertaiseksi johtuen siitä, että liikuntapaikkojen määrä ja sitä myöten huoltotarve on kasvanut (Kokkonen 2015, 266, 332, 368).

Valtioneuvoston mukaan liikuntajärjestelmän toimivuuden kannalta edellytys olisi se, että kunnat tarjoaisivat liikuntapaikat lapsille ja nuorille maksutta tai hyvin edullisesti (Valtioneuvosto 2019, 36). Liikuntalaki on kuitenkin puitelaki (Kokkonen 2015, 262–263), mikä tarkoittaa sitä, että valtio ei kuntien puolesta ohjaa paikallista liikuntasuunnittelua, vaan liikuntalain tarkoitus on antaa suuntaviivat ja ohjenuorat, joiden pohjalta kunnat liikuntatoimintaansa järjestävät olemassa olevien sekä valtionavustuksista saatavien taloudellisten resurssien mukaan. Tämänkin vuoksi liikuntapaikkojen suhteen on alueellista vaihtelua.

Julkisin varoin tuotetut liikuntapaikat ovat monella tapaa elinehto suomalaiselle yhdenvertaiselle urheiluseuraharrastamiselle, sillä varsinkin jäähallien, sisähallien ja uimahallien ylläpitokustannukset ovat usein suuret, eikä julkisten liikuntapaikkojen tavoitteena ole kerryttää taloudellista voittoa (Suomi 2015, 70; Harkimo ym. 2016, 37). Ilmanen (2015) mukaan 1990-luvun laman jälkeen Suomen julkisessa taloushallinnossa siirryttiin uusliberalistiseen talousajatteluun, jonka myötä yritysten toimialakenttää rajoittavia toimintamalleja haluttiin purkaa. Tämä näkyi muun muassa siinä, että liikuntapaikkojen käyttövuoroista perittiin lisääntyvissä määrin maksuja, mikä rajoitti kaikkein pienituloisimpien liikkumismahdollisuuksia. (Ilmanen 2015, 34.)

Vuoden 2008 finanssikriisin seurauksena yksityisen sektorin merkitys suomalaisessa liikuntapaikkatuotannossa on kasvanut entisestään (Ilmanen 2015, 34). Kuntien jäähalleissa yhdistysten jäävuorojen tuntihintoja on Suomessa nostettu vuosien 2007–2015 välillä

keskimäärin kymmenellä eurolla (Harkimo ym. 2016, 38). Suomen (2015) mukaan kunnat ovat taloudellisen tilanteen vuoksi joutuneet entistä korostuneemmin panostamaan lakisääteisiin ja subjektiivisen oikeuden alaisiin tehtäviin, kuten sosiaali- ja terveyspalveluihin, minkä seurauksena kunnat ovat joutuneet karsimaan liikuntapalveluja (Suomi 2015, 70). Toisaalta Harkimon ym. (2016) mukaan valtakunnallisesti 2000-luvulla kunnat ympäri Suomea ovat lisänneet liikuntaan käytettäviä määrärahoja sekä poistaneet lasten liikuntatilamaksuja (Harkimo ym. 2016, 47). Alueellista ja liikuntapaikkatyyppi-kohtaista vaihtelua on kiristyneen kuntatalouden vuoksi paljon.

Urheiluseurat ovat kuitenkin 2000-luvulla ilmoittaneet entistä enemmän puutteista urheilutoiminnan olosuhde- ja tilakysymyksiin liittyen ja seurat ovat 2000-luvulla entistä enemmän hyödyntäneet itseomistamia ja yksityisiä liikuntapaikkoja (Koski & Mäenpää 2018, 104). Yksityisten liikuntatilojen käyttö on kalliimpaa, mikä osaltaan vaikuttaa kustannuksiin nostavasti myös lasten ja nuorten urheilussa (Harkimo ym. 2016, 37). Yksityisen sektorin toimintakentän laajentuminen on kuitenkin tärkeää liikuntatoiminnan kehitykselle sekä kansalaisten liikunnalle, sillä ilman yksityisen sektorin rahoitusta ei liikuntapaikkoja pystyittäisi rakentamaan niin paljon eikä niin monipuolisesti kuin nykyisin (Laine 2015, 94).

Harkimon ym. (2016, 37–38) mukaan joukkuepeliseurat ilmoittivat harrastuskustannusten kasvun suurimmaksi selittäväksi tekijäksi liikuntatilojen kustannukset. Kuntien liikuntapolitiikassa tärkeänä pidetään sitä, että tilassa voi harrastaa mahdollisimman moni ja mahdollisimman monipuolisesti liikuntaa (Harkimo ym. 2016, 49, 52), mikä luo haasteita sen suhteen, kuinka urheiluseuratoimijoiden lajikohtaiset vaatimukset voidaan ottaa huomioon. Yksi selittävä tekijä sille, miksi liikuntatilojen merkitys kulujen kasvattajana on korostunut, on mahdollisesti myös se, että harrastusintensiteetti ja harjoituskertojen määrät ovat lisääntyneet huomattavasti (Puronaho 2014, 21), minkä seurauksena tilavuokria joudutaan maksamaan useammin. Harjoituskertojen lisääntymisen vuoksi myös harjoituspaikkoja esimerkiksi jäävuorojen suhteen on rajallisesti saatavilla, minkä seurauksena hyödynnetään yksityisiä liikuntapaikkoja. Valtiovarainministeriön julkaiseman Peruspalvelujen tila 2020 -raportin mukaan jäähalleissa kysyntä ylittääkin tarjonnan (VM 2020, 42).

Liikuntapaikkarakentamiseen liittyvästä ylisektoraalisesta yhteistyöstä on esimerkkejä Jyväskylässä. Jyväskylän kaupungin omistamien jäähallien jäävuoroista on ollut pulaa 2010-luvulla. Tämän seurauksena vuonna 2015 Jyväskylän kaupunki ja urheiluseurat tekivät sopimuksen yksityisen yrittäjän kanssa uudesta harjoitusjäähallista sillä periaatteella, että yrittäjät rakentavat jäähallin ja Jyväskylän kaupunki vuokraa jääaikaa 3080 tuntia vuodessa, joka vastaa noin 490 000 euron summaa. Urheiluseurat sen sijaan sitoutuivat vuokraamaan jäävuorot Jyväskylän kaupungilta. Ratkaisu on lieventänyt pulaa jäävuoroista, mutta toisaalta se on nostanut huolta jäävuorojen kalleudesta, sillä Jyväskylässä jäävuorojen hinnat ovat nousseet 38 euron tuntihinnasta 100 euron tuntihintaan. Sopimuksesta tehtiin kymmenenvuotinen, mutta jo noin kolmen vuoden kuluttua seuratoimijat ilmoittivat tyytymättömyytensä korkeampiin hintoihin. (Kulmala 2015; Keski-Heikkilä 2019.) Tämänkaltaista julkisen, kolmannen ja yksityisen sektorin välistä liikuntatoiminnan kumppanuussuhteiden monimuotoistumista on tutkittu myös kansainvälisesti ja sitä kutsutaan nykyajalle tyypillisen trendikkäästi “hybridisoitumiseksi” (Billis 2010). Jyväskylän kunnallispolitiikassa jo vuosia puhututtanut Hippos- hanke on tuore esimerkki hybridihankkeesta. Hippos2020-hankkeen taustalla on ajatus rakentaa vanhentuneiden liikuntapaikkojen tilalle uudistunut liikuntakeskus, jonka rahoituksesta merkittävä osuus tulisi yksityiseltä taholta. (Seppälä 2019, Business Jyväskylä s.a.) Hippos-hankkeessa Jyväskylä on sitoutunut vuokraamaan liikuntatilavuoroja 30 vuodeksi urheiluseuroille (Jyväskylä 2020a).

Hybridihankkeet avaavat liikunnan ja urheilun tarjoamiseen uudenlaisia mahdollisuuksia, mutta ilmiö ei kuitenkaan ole täysin ongelmaton. Julkisrahoitteista liikuntapaikkaa kalliimpi urheilupaikka kasvattaa riskiä sille, että käyttömaksujen hinta nousee lopulta loppukäyttäjillä, vaikka kaupunki toimisikin vuokrien välikätenä. Urheiluseuroissa harrastajien vaihtuvuus on suhteellisen suurta, sillä seuratoiminta on erityisen suosittua erityisesti 9–11-vuotiailla lapsilla, mutta harrastaminen alkaa murrosiässä merkittävästi vähentyä (Blomqvist ym. 2019). Mikäli seura on tehnyt pidempiaikaisen sopimuksen kunnan ja yksityisen sektorin kanssa kalliimmista liikuntavuoroista, ei sopimuksen tekohetken jälkeen seuraan liittyneiden harrastajien vanhempien näkemyksiä kalliimmista liikuntavuoroista välttämättä pystytä ottamaan huomioon.

Kunnat vastaavat ennen kaikkea liikuntapaikkojen rakentamisesta ja huoltamisesta, mutta kunnat tukevat urheiluseuroja myös rahallisin avustuksin sekä esimerkiksi ostopalveluin (Harkimo ym. 2016, 49). Kunta-avustukset ovat suhteellisen pieni osa urheiluseuratoiminnan kokonaistalouksrakenteesta, mutta silti merkittäviä toiminnan takaamisen ja työntekijöiden palkkaamisen suhteen (Koski & Mäenpää 2018, 78–79). Valtion tasolla myös opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa harkinnanvaraista seuratoiminnan kehittämistukea. Harkimon ym. (2016) mukaan seuratoiminnan kehittämistuen edellytyksesi opetus- ja kulttuuriministeriö mainitsee yhdenvertaisen, monipuolisen ja saavutettavan liikuntatoiminnan kehittämisen, kuten matalankynnyksen liikuntatoiminnan. Kilpaurheiluseurojen mahdollisuutta saada seuratoiminnan kehittämistukea vaikuttaisi kuitenkin rajoittavan se, että harrastuksen hinnan ei tulisi olla yli 50 euroa kuukaudessa. (Harkimo ym. 2016, 32.) Julkisen sektorin taloudellinen tuki on seurojen mielestä kuitenkin 2000-luvulla pienentynyt (Koski & Mäenpää 2018, 79, 97). Urheiluseurojen mielestä valtio voisi verotuskäytäntöjä muuttamalla sekä ylimääräistä sääntelyä purkamalla vaikuttaa urheiluharrastuksen kustannuksiin. Seura- ja kuntatoimijoiden mukaan vapaaehtoistyön ja varainhankinnan tulisi olla verovapaata ja seurojen tekemä myyntityö arvonlisäverovapaata. (Harkimo ym. 2016, 38, 51.)

Harrastuskustannuksiin liittyvässä keskustelussa on havaittavissa selkeitä näkemyseroja. Siinä missä seuratoimijat korostavat harrastuksen kustannusten nousussa liikuntatoiminnan julkisen tuen puutteita, korostavat kunnat harrastuskustannusten nousemisen syynä seurojen omia toimintatapoja. Osittain tämä voi johtua siitä, että urheiluseurojen toimintaa ohjaa enemmän lajin ja harrastajien lajikohtaisten taitojen kehittäminen, kun taas kuntien liikuntatoimintaa ohjaa kaikkien liikuttaminen. (Harkimo ym. 2016, 38, 51, 52, 58.) Toisaalta Suomen mallin kaltaiset ohjelmat, joiden tarkoituksena on kuntien ja järjestöjen yhteistyönä tarjota peruskoululaisille maksuton harrastus koulupäivän yhteyteen (OKM 2020; 2021), saattavat tulevaisuudessa kasvattaa kuntien ja seurojen välistä yhteistyötä merkittävästikin.

4.1.2 Urheilujärjestöjen rooli harrastuskustannuksissa

Puronahon (2014) mukaan lasten ja nuorten urheilun harrastusmäärissä on havaittavissa selvää kasvua 2000-luvun aikana. Erityisesti harrastusintensiteetti on kasvanut 11–14-vuotiaiden

kilpaurheilua harrastavien osalta jääkiekossa, tanssissa, hiihdossa ja jalkapallossa. Harrastusintensiteetin kasvun myötä myös kustannukset ovat kasvaneet, sillä palkattuja valmentajia, parempia välineitä ja tekstiileitä sekä liikuntapaikkoja tarvitaan enemmän. Harrastusintensiteetin kasvun myötä luonnollisesti myös matkakustannukset ovat kohonneet. Niiden lajien osalta, joissa harrastusintensiteetti on kasvanut merkittävästi 2000-luvulla, on myös harrastamisen kokonaiskustannukset kaksin- ja jopa kolminkertaistuneet. (Puronaho 2014, 6, 21.) Sen sijaan Harkimon ym. (2016, 14–15) mukaan seuratoiminnan viimeaikaista kehitystä kuvaa komparatiivit: “enemmän, kovemmin, kilpailullisemmin ja kalliimmin”.

Harkimon ym. (2016, 34–36) kyselyssä seuratoimijoille harrastuksen kokonaiskustannukset arvioitiin selvästi pienemmiksi kuin Puronahon (2014) tutkimuksessa, jossa kyselyyn vastasivat harrastajat tai heidän vanhempansa. Eroja seuratoimijoiden ja harrastajien tai heidän vanhempien välillä voisi selittää muun muassa se, että seuratoimijoilla ei ole todennäköisesti yhtä selvää kokonaiskuvaa, mitä kaikkea kustannuksia harrastuksesta aiheutuu kuin esimerkiksi vanhemmilla, jotka sen kuitenkin viime kädessä kustantavat. Harkimon ym. (2016) mukaan urheiluseuroissa on harrastuskustannusten kasvuun liittyvä ongelma tiedostettu ja suurimmassa osassa kyselyyn osallistuneista seuroista on kehitetty mekanismeja, joilla harrastuskustannukset eivät nousisi jatkossa. Sekä seuratoimijoiden, lajiliittojen että kuntien mielestä urheiluseurojen tärkein tehtävä harrastuskustannusten hillitsemiseksi tulisi olla harrastuskustannuksiin liittyvän läpinäkyvyyden lisääminen selkeitä toimintasuunnitelmia sekä yhteisiä pelisääntöjä laatimalla. (Harkimo ym. 2016, 38, 55, 61.) Maltilliset harjoitusolosuhdevaatimukset sekä ulkomaanmatkojen karsiminen pienentävät olennaisesti myös harrastajien vanhemmille muodostuvaa maksutaakkaa (Inkinen ym. 2019).

Lajiliitoilla on merkittävä osansa siihen mitä seurakentällä tapahtuu. Lajiliitoissa tehdään päätöksiä muun muassa kilpailujärjestelmiä sekä lahjakkaimpia urheilijoita koskien (Aarresola 2015, 164). Lajiliittojen merkitys harrastuskustannuksiin ulottuu myös harjoitusten järjestämiseen, sillä lajiliitot antavat suuntaviivoja seuroille siihen, kuinka paljon tulisi harjoituksia järjestää. Esimerkiksi Jääkiekkoliiton sivuilla kerrotaan, että 12–14-vuotiailla tulisi olla vähintään kymmenen tuntia viikossa ohjattua harjoittelua (Suomen Jääkiekkoliitto s.a.a). Lajiliittoja on kannustettu yhteistyöhön eri lajien yhteislisenssin luomista varten, sillä se madaltaisi lasten ja nuorten kynnystä harrastaa useampaa lajia samaan aikaan (Harkimo ym.

2016, 61), mutta ainakaan toistaiseksi tätä ei olla onnistuttu kehittämään. Yhteislisenssi ei harrastamisen kustannusten kasvuun liittyvää ongelmaa kuitenkaan ratkaisisi, sillä lisenssien hinnat ovat noin 20–100 euroa vuodessa ilman vakuutusta (Rauste 2017, 67).

Mäenpään ja Kosken (2019, 53) mukaan urheiluseuroja ei kannata liikaa syyllistää harrastuskustannusten kasvusta, sillä kustannusten kasvuun vaikuttavat myös joukkueiden, ryhmien, perheiden ja yksittäisten harrastajien tekemät valinnat. Harkimon ym. (2016) tutkimuksen mukaan kilpaurheiluseuroista 47 prosenttia oli sitä mieltä, että suurin osa harrastuskustannuksista koostuu seuramaksuista eikä perheiden tekemistä varuste- tai kulkutapavalinnoista. Harrasteurheiluseuroissa sen sijaan 37 prosenttia arvioi, että suurin osa harrastuskustannuksista koostuu seuramaksuista. (Harkimo ym. 2016, 39.) Harrasteurheiluseuroissa perheiden valintojen suurempaa merkitystä harrastuskustannuksiin voisi selittää se, että kilpaurheiluseuroissa mahdollisesti tekstiilit ja osa varusteista hankitaan joukkueelle yhteishankintana niin, että vanhemmat maksavat joukkueelle sen sijaan, että kävisivät itse urheilukaupoilla.

Palkattujen työntekijöiden määrä on kasvanut urheiluseuroissa 1980-luvulta lähtien merkittävästi. Trendi ei näyttäisi olevan muuttumassa, sillä vuosien 2006 ja 2016 välillä palkattujen työntekijöiden määrä seuroissa on lähes kaksinkertaistunut. (Koski & Mäenpää 2018, 67, 72.) Kosken ja Mäenpään (2018) mukaan palkattujen työntekijöiden määrä ei ole kasvanut ainoastaan suurimmissa seuroissa, vaan kasvua on tapahtunut myös jäsenmäärältään pienemmissä seuroissa. Palkattujen työntekijöiden osuus on vuosien 2006 ja 2016 välisenä aikana kasvanut eniten valmennus ja liikunnanohjaukseen liittyvissä tehtävissä (Koski & Mäenpää 2018, 68, 73) ja palkattujen työntekijöiden määrä on korkeinta kilpaurheiluseuroissa (Harkimo ym. 2016, 34). Palkattujen työntekijöiden lisääntymistä ja siihen usein yhdistettävää seuratoiminnan ammattimaistumista ei ole kuitenkaan syytä arvioida pelkästään nousevien kulujen perusteella, sillä seuroissa ollaan vahvasti sitä mieltä, että toimintatavat ja asiantuntijuus ovat kehittyneet oleellisesti. Yhä useampi seura onkin ilmoittanut kohentuneesta taloudesta, valmennustiimin vahvistumisesta sekä toiminnan määrän lisääntymistä (Koski & Mäenpää 2018, 74–75, 96–97; Mäenpää & Koski 2019, 57). Tämä viittaisi siihen, että lisääntyneistä kuluista huolimatta on suomalainen urheiluseuratoiminta kokonaisuutena kestävämmällä pohjalla. Vapaaehtoistyön merkitys urheiluseuratoiminnassa ei ole kuitenkaan

poistumassa, sillä vapaaehtoistyön rahallisen arvon liikunta- ja urheilutoiminnassa arvioidaan ylittävän miljardi euroa vuodessa (Harkimo ym. 2016, 57).

Yritysten tuen hyödyntämisen lisääminen myös junioriurheilussa voi tulevaisuudessa olla tärkeä kehityssuunta, jolla vähävaraisia perheitä voidaan saada mukaan ja auttaa pysymään mukana harrastustoiminnassa. Jääkiekon junioritoiminnassa kustannusten nousun hillitsemisen suhteen yksi tärkeä tekijä on yhteistyökumppaneiden hankinta (Puronaho 2014, 35). Myös koripallossa on viitteitä yhteistyökumppaneiden käytöstä junioriurheilusta. Tästä esimerkkinä on Tapiolan Honka, joka pyrkii aktiivisesti etsimään paikallisia yrityksiä tukemaan vähävaraisten perheiden lasten harrastusmahdollisuuksia (Tapiolan Honka 2019).

Urheiluseuraharrastamiseen liittyy nykyisin paljon elämyksellisiä piirteitä, joiden yhteys urheilusuoritukseen ei ole niin selvä. Esimerkki urheiluseuratoiminnan elämyksellisestä piirteestä on joukkueen kanssa tehtävät ulkomaanmatkat. Ulkomaanmatkat nostavat luonnollisesti harrastukseen liittyviä kustannuksia merkittävästikin, mutta toisaalta ulkomaanmatkoilla joukkueen yhteishenki voi kasvaa (Uusi-Pohjola 2020, 35). Toisena elämyksellisenä piirteenä voi perustellusti pitää urheilumuotiin liittyvät elementit, kuten seurojen vuosittain vaihtuvat edustusasut, jotka nostavat osaltaan kustannuksia (Puronaho 2014, 20).

4.1.3 Perheiden rooli harrastuskustannuksissa

Perheiden rooli harrastuskustannusten muodostumisessa on aivan olennainen, sillä lasten ja nuorten liikunnan rahoittavat Suomessa pääosin vanhemmat (Szerovay 2015, 123). Keskiluokkaistuneissa yhteiskunnissa vanhemmat ovat myös valmiita investoimaan oman lapsensa hyvinvointiin entistä suurempia rahamääriä (Wheeler & Green 2014; Koski & Mäenpää 2018, 106). Tämä on näkynyt esimerkiksi siinä, että vaikka harrastuskustannukset ovat nousseet (Puronaho 2006; 2014), ei seuratoimintaan osallistuvien määrä ole pienentynyt (Blomqvist ym. 2019). Vanhempien merkitystä harrastuskustannuksiin ei voida kuitenkaan arvioida pelkästään kustannusten maksajana. Suomessa suuri osa liikunnan ja urheilun vapaaehtoistoimijoista on kiinnittynyt mukaan vapaaehtoistoimintaan nimenomaan lapsen

harrastuksen kautta (Vehmas, Koski & Lehtonen 2019, 85–86, 89). Vanhempien tekemä vapaaehtoistyö on olennainen osa edullisempaa seuraharrastamista, sillä aikaisempien tutkimusten perusteella vapaaehtoistoimijoiden merkitys urheiluseuratoiminnan kustannusten hillitsemisessä on kiistaton (esim. Harkimo ym. 2016, 7).

Perheillä on kuitenkin vaikutusta myös harrastuskustannusten nousuun, sillä Harkimon ym. (2016) tutkimuksen mukaan viidesosa urheiluseuroista on sitä mieltä, että vanhempien vaatimukset seuratoimintaa kohtaan voivat nostaa harrastuskustannuksia. Eniten tämänkaltaista ilmiötä on havaittavissa taitoluistelussa, jääkiekossa ja jalkapallossa. (Harkimo ym. 2016, 39.) Myllyaho (2017) on todennut Mäntylään (2017) viitaten harrastuskustannusten nousun olennaisen syyn löytyvän nimenomaan maksukykyisistä perheistä, jotka ovat kasvattaneet lasten ja nuorten urheiluharrastusten laatuvaatimuksia haluten korkealuokkaisia harjoitustiloja, ammattimaisia valmentajia ja turnausmatkoja ulkomaille.

Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksesta (2016) käy ilmi, että alle 15-vuotiaiden lasten vanhemmat ovat valmiita laittamaan rahaa kuukaudessa noin 100 euroa lapsensa liikuntaharrastukseen (Merikivi ym. 2016, 104–105). Vanhempien maksuvalmius näyttäisi olevan kuitenkin usein heikompi kuin mitä lapsen harrastukseen menee rahaa, sillä Hakasen ym. (2019, 39) mukaan vanhemmista noin kolmannes käyttää seurassa liikkuvan lapsensa harrastukseen yli 100 euroa kuukaudessa. Varsinkin kilpaharrastajien kustannukset ylittävät reilusti sen rajan, jonka vanhemmat ovat valmiita maksamaan lapsensa harrastuksesta, jos vanhempien maksuvalmiutta verrataan esimerkiksi Puronahon (2014) tutkimuksen tuloksiin lasten ja nuorten harrastuskustannuksista (Merikivi ym. 2016, 106.) Tästä huolimatta Puronahon (2014) tutkimuksesta kuitenkin ilmenee, että suurin osa joukkuelajien harrastajista ja harrastajien vanhemmista on harrastamisen hinta-laatusuhteeseen tyytyväinen (Puronaho 2014, 34, 37, 40, 51).

Kosken ja Mäenpään (2018, 89) mukaan lähiseuraperiaate on heikentynyt erikoistumisen sekä vaatimusten kasvun seurauksena. Tämän seurauksena entistä aktiivisemmin osallistutaan oman asuinpaikkakunnan ulkopuolisen urheiluseuran toimintaan. Tämä korostuu varsinkin isommissa joukkuepeleissä, sillä lähialueen suuret seurat houkuttelevat pienempien

paikkakuntien nuoria urheilijoita ja jotkut ovat valmiita tekemään jopa yli 50 kilometrin pituisia harjoitusmatkoja. (Koski & Mäenpää 2018, 89.) Harjoitusmatkoista muodostuvien kustannusten merkitystä korostaa myös muun muassa se, että joukkuepelien harrastajat ja harrastajien vanhemmat nostavat kimpakyydit yhdeksi merkittävimmistä harrastuskustannusten hillitsemisen keinoista (Puronaho 2014, 33, 36, 50).

4.2 Harrastuskustannukset joukkuepeleissä

Eri joukkuepelien urheiluseuraharrastamisen kustannuksia on tutkittu 2010-luvulla Suomessa laajoissa valtakunnallisissa tutkimuksissa kahteen kertaan. Vuonna 2014 julkaistuun Puronahon kyselytutkimukseen vastasivat harrastajat sekä harrastajien vanhemmat (Puronaho 2014, 11–12). Tutkimuksessa oli erikseen eroteltu kilpa- ja harrastetason harrastajien kustannukset sekä harjoitusmäärät vuodessa. Tutkimuksessa vastaajat määrittivät sen, mielsivätkö itsensä tai lapsensa kilpa- vai harrastetason urheilijaksi, mikä on voinut vaikuttaa vastauksiin. Esimerkiksi jalkapallossa yhteensä 973 vastauksesta harrasteurheilijoiksi lukeutui 917 vastaajaa, eli lähestulkoon kaikki. (Puronaho 2014, 13, 38.) Raja kilpa- ja harrasteurheilijan välillä on siis tulkinnanvarainen.

Vuonna 2016 opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi tutkimuksen Yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa: painopisteenä harrastamisen hinta. Kyseisen tutkimuksen aineisto harrastuskustannusten osalta kerättiin seuratoimijoille tarkoitetuilla kyselylomakkeilla. (Harkimo ym. 2016.)

4.2.1 Jalkapallon kustannukset

Puronahon (2014) mukaan kilpatasolla harrastavien keskimääräiset harrastuskulut ovat jalkapallossa kolminkertaistuneet 6–10-vuotiaiden ja 11–14-vuotiaiden ikäluokissa aikavälillä 2001–2012. Harrasteurheilijoidenkin kustannukset ovat yli kaksinkertaistuneet samassa ajanjaksossa. Harrastuskustannusten nousun yksi olennaisimmista tekijöistä on harrastusintensiivien kasvu, joka on kasvanut ajanjaksossa vahvasti kaikkien ikäluokkien sekä harraste- että kilpatason harrastajien keskuudessa. Vuosien 2001–2012 välillä keskimääräisten

harjoituskertojen määrä nousi kilpatasolla 196 harjoituskerrasta 224 harjoituskertaan vuodessa. Vuonna 2012 kilpaurheilutasolla jalkapalloa harrastavien vuosittaiset kokonaiskustannukset olivat 6–10-vuotiailla 3838 euroa, 11–14-vuotiailla 5694 euroa ja 15–18-vuotiailla 4043 euroa. Harrastetasolla keskimääräisten harjoituskertojen määrä nousi 125 harjoituskerrasta 220 harjoituskertaan. Harrasteurheilijatasolla jalkapalloa harrastavien vuosittaiset kokonaiskustannukset olivat 6–10-vuotiailla 1619 euroa, 11–14-vuotiailla 2903 euroa ja 15–18-vuotiailla 3048 euroa. Tyttöjen ja poikien välillä ei ollut kustannusten suhteen merkittäviä eroja. (Puronaho 2014, 28, 31–34.)

Harkimon ym. (2016) tutkimuksen mukaan jalkapallo ja futsal kustantavat vuositason keskimäärin 1865 euroa, mutta vaihteluväli jalkapallon harrastuskustannusten suhteen on merkittävä. Pienin ilmoitettu kustannus oli 80 euroa ja suurimmillaan kustannus oli 12 500 euroa vuodessa. (Harkimo ym. 2016, 36–39.)

Suomen Palloliiton ja LIKES:n aineisto jalkapallon harrastuskustannuksilta kerättiin vuosien 1998–2011 välillä syntyneiden joukkueiden joukkueenjohtajilta (Inkinen ym. 2019). Tutkimuksesta havaitaan, että palkattu valmentaja on merkittävästi yhteydessä harrastuskustannuksiin ja siitä käy ilmi myös se, että harrastuskustannukset nousevat merkittävästi iän myötä. Tutkimuksessa todetaankin, että harrastaminen on halvimmillaan noin 500 euroa vuodessa, mutta kustannukset voivat kolmin- ja nelinkertaistua iän myötä. Tutkimuksen mukaan jalkapallon harrastaminen on edullisinta alle 8-vuotiailla tytöillä (noin 500 €/vuosi) ja kalleinta jalkapallon harrastaminen on yli 14-vuotiailla pojilla (noin 1900 €/vuosi). Tarkasteltaessa kaikkien ikäluokkien kokonaiskustannuksia ei tyttöjen ja poikien välillä vaikuttaisi olevan merkittäviä eroja. Tutkimuksesta ilmenee myös jalkapallon harrastuskustannusten alueelliset eroavaisuudet. Kalleinta jalkapallon harrastaminen on Helsingin ja Uudenmaan alueella (vaihteluväli 944–2010 €/vuosi). Edullisinta harrastaminen on Tampereen, Länsi-Suomen ja Ahvenanmaan alueella (vaihteluväli 448–1385 €/vuosi). (Inkinen ym. 2019.)

Uusi-Pohjola on vuonna 2020 valmistuneessa pro gradu -tutkielmassaan tarkastellut Vaasan Palloseuran tilinpäätöstietoja eri vuosilta sekä haastatellut jalkapalloa harrastavien lasten ja

nuorten vanhempia jälkikasvunsa harrastuskustannuksiin liittyen. Vanhempien mukaan harrastuskustannukset ovat nousseet vuosien saatossa johtuen ammattivalmentajien lisääntymisestä, harjoitteluolosuhteiden parantumisesta, harjoituskausien ja pelimatkojen pidentymisestä sekä varusteiden ja välineiden kustannusten kasvusta. Tutkielmasta myös ilmenee, että kenttämaksut muodostavat noin viidenneksen joukkueiden kokonaismenoista sekä se, että uusien jalkapallohallien käyttö on nostanut harrastuskustannuksia merkittävästi. Kenttävuoroja ja harjoitusolosuhteita suurempi osa kokonaiskustannuksista muodostuu kuitenkin turnausmatkoista. (Uusi-Pohjola 2020, 35.)

4.2.2 Jääkiekon kustannukset

Jääkiekko on ollut kasvaneisiin urheiluharrastuskustannuksiin liittyvien uutisten keskiössä 2010-luvun alusta lähtien. Tämä korostui ennen kaikkea silloin, kun Kalervo Kummolalle etsittiin seuraajaa Suomen Jääkiekkoliiton puheenjohtajan paikalle vuonna 2015. Kun kolmelta hakijaehdokkaalta kysyttiin sitä, mitä asiaa kukin hakija lähtisi ajamaan Jääkiekkoliiton puheenjohtajana, nostivat kaikki hakijat esille harrastuskustannuksiin vaikuttamisen (Hoikkala 2015). Harrastuskustannusten hallitseminen kuuluukin Jääkiekkoliiton vuonna 2018 julkaistun strategian toimintalinjauksiin (Suomen Jääkiekkoliitto 2018).

Puronahon (2014) mukaan jääkiekossa harrastuskustannukset ovat kasvaneet vuosien 2001–2012 välillä merkittävästi johtuen harrastusintensiteetin huomattavasta kasvusta. Kilpatasolla harrastavien keskimääräiset harjoituskerrat nousivat vuosien 2001–2012 välillä 216 harjoituskerrasta 255 harjoituskertaan vuodessa. Vuonna 2012 kilpatasolla harrastavien vuosittaiset harrastuskustannukset jääkiekossa olivat 6–10-vuotiailla 2723 euroa, 11–14-vuotiailla 7431 euroa ja 15–18-vuotiailla 7829 euroa vuodessa. Tutkimuksen mukaan kilpatason harrastuskustannukset nousevat siis merkittävästi ikävuosien 11–14 välillä. Harrastustason keskimääräiset harjoituskerrat nousivat vuosien 2001–2012 välillä 137 harjoituskerrasta 257 harjoituskertaan vuodessa. Vuonna 2012 harrastustason kustannukset olivat 6–10-vuotiailla 2418 euroa, 11–14-vuotiailla 4348 euroa ja 15–18-vuotiailla 5258 euroa vuodessa. Poikien harrastuskustannukset olivat kaikissa ikäluokissa tyttöjen harrastuskustannuksia suuremmat. (Puronaho 2014, 34–37.)

Harkimon ym. (2016) tutkimuksen mukaan jääkiekkoharrastuksen hinta on keskimäärin 3000 euroa vuodessa. Jääkiekossakin on kustannusten suhteen merkittävää vaihtelua, sillä pienimmillään kustannukset ovat 100 euroa ja suurimmillaan peräti 15 000 euroa vuodessa. Seuratoimijoiden mukaan maksulliset harrastustilat, joiden kertakustannukset ovat kasvaneet, olivat merkittävin kustannustekijä ja syy kustannusten nousulle. Jääkiekkoseurat olivat muodostelmaluistelu- ja uintiseurojen ohella ne, jotka tutkimuksen mukaan olivat eniten joutuneet nostamaan harrastuskustannuksia. Liikuntatilamaksujen lisäksi kustannuksia ovat nostaneet palkatut valmentajat, harjoituskertojen lisääntyminen sekä varainhankinnan vähentyminen. Tutkimukseen osallistuneista jääkiekkoseuroista 43 prosenttia ilmoitti, etteivät he voi harrastuskustannusten suuruuden takia tarjota kaikille harrastusmahdollisuuksia. (Harkimo ym. 2016, 37.)

Jääkiekon harrastuskustannukset ovat joukkuepeleistä (jalkapallo, jääkiekko, salibandy ja koripallo) kalleimmat (Puronaho 2014, 15–16; Harkimo ym. 2016, 35). Jääkiekon harrastuskustannusten korkea hinta johtuu osittain siitä, että harrastamiseen vaadittava tila on maksullinen usein julkisomisteisissa jäähalleissakin (Harkimo ym. 2016, 36). Toinen jääkiekkoharrastamisen hintaa nostava tekijä on varusteet. Jalkapallossa tarvitaan jalkineiden lisäksi säärisuojat ja salibandyssä suojalasit, koripallossa ei näitäkään. Jääkiekossa sen sijaan tarvitaan luistimet, jääkiekkomaila, jääkiekkokypärä, kaulasuoja, hartiasuoja, kyynärsuoja, jääkiekkohanskat, jääkiekkohousut, alasuoja, säärisuojat ja hammassuoja (Intersport 2019). Esimerkiksi jääkiekkomailan hinta voi hyvin olla 100 euron luokkaa. Kallis varuste ei ole kuitenkaan aina kestävyuden tae, niin kuin Kuluttajariitalautakunnassa vuonna 2007 ratkaistu kiista jääkiekkomailan kestävyteen liittyen kertoo (Kuluttajariitalautakunta 371/36/06).

Maalivahti tarvitsee jääkiekossa vielä enemmän varusteita kuin kenttäpelaaja ja pelkästään varusteiden hinta voi nousta tuhansiin euroihin. Maalivahdin varustekuluja pystyy hillitsemään yhteistyöllä, sillä esimerkiksi Espoon Kiekkoseuralla on ainakin ollut käytössään varustepooli, josta tuetaan kaikkien ikäluokkien maalivahdeille varusteet. (Takala 2014, Hietasen 2014 mukaan.) Vaikka jääaika sekä varusteet ovat kalliimpia, on jääkiekossa myös enemmän harjoituksia kuin muissa joukkuepeleissä (Puronaho 2014, 21), minkä vuoksi seurat ja lajiliitotkin ovat osaltaan vaikuttamassa jääkiekon harrastuskustannusten suuruuteen.

4.2.3 Salibandyn kustannukset

Puronahon (2014) tutkimuksen mukaan salibandyn kilpatason harrastuskustannukset ovat 6–10-vuotiailla 1413 euroa, 11–14-vuotiailla 2437 euroa ja 15–18-vuotiailla 3518 euroa vuodessa. Harrasteurheilijoiden kustannukset olivat 6–10-vuotiailla 752 euroa, 11–14-vuotiailla 1728 euroa ja 15–18-vuotiailla 1371 euroa vuodessa. Poikien harrastuskustannukset olivat kaikissa ikäluokissa aavistuksen tyttöjen harrastuskustannuksia korkeammat. Salibandyn harrastuskustannusten kasvu johtui ennen kaikkea jäsen-, lisenssi-, liikuntatila- ja turnausmaksujen noususta sekä matkakustannusten lisääntymisestä. (Puronaho 2014, 48–51.)

Harkimon ym. (2016) mukaan salibandyharrastuksen keskimääräinen hinta oli 1468 euroa vuodessa. Pienimmillään harrastus maksoi 80 euroa ja suurimmillaan 12 500 euroa. Salibandyn kustannukset ovat kyseisen tutkimuksen mukaan siis hyvin samankaltaiset jalkapallon kanssa. Suurimmaksi kustannustekijäksi seuratoimijat ilmoittivat maksulliset liikuntatilat. (Harkimo ym. 2016, 35, 37.)

4.2.4 Koripallon kustannukset

Puronahon (2014) mukaan koripallon kustannukset ovat nousseet vuosien 2001–2012 välillä merkittävästi. Erityisesti tämä näkyi kilpaurheilijoiden harrastuskustannuksissa, jotka yli kaksinkertaistuivat kaikissa ikäluokissa. Kilpaurheilijoiden vuosittaiset harrastuskustannukset olivat 6–10-vuotiaissa 1689 euroa, 11–14-vuotiaissa 3503 euroa ja 15–18-vuotiaissa 4101 euroa. Tyttöjen harrastuskustannukset olivat 6–10- ja 11–14-vuotiaissa korkeampia kuin poikien vastaavat. Koripallossa harrasteurheilijoiden osalta vastauksia tuli hyvin pieni määrä, mutta kustannukset olivat hyvin samansuuntaisia kuin kilpaurheilutasolla. Harrastuskustannusten kasvu on seurausta jäsen-, lisenssi-, liikuntatila-, turnaus- ja tuomarimaksujen noususta. (Puronaho 2014, 38–39.)

Harkimon ym. (2016) tutkimuksen perusteella koripallo olisi jalkapalloa, jääkiekkoa ja salibandya edullisempi harrastus. Koripalloharrastuksen keskimääräinen vuosikustannus on 1339 euroa. Edullisimmillaan koripallo oli ilmaista ja kalleimmillaan 6500 euroa. Niin kuin

muissakin lajeissa myös koripallossa maksulliset liikuntatilat olivat suurin kustannustekijä.
(Harkimo ym. 2016, 35–37.)

5 VANHEMPIEN SOSIOEKONOMISEN ASEMAN VAIKUTUS LASTEN JA NUORTEN URHEILUSEURAHARRASTAMISEEN

Suomalaisista lapsista ja nuorista 90 prosenttia osallistuu jossain elämänsä vaiheessa urheiluseuratoimintaan (Blomqvist ym. 2019). Tämä kuvastaa sitä, kuinka suuri merkitys urheiluseuratoiminnalla on nuorimpien kansalaistemme vapaa-ajassa ja liikuttamisessa. Urheiluseuratoimintaan osallistumisen halukkuuteen voivat vaikuttaa merkittävästi biologiset perintötekijät, vammat, sairaudet sekä yksilön omat intressit ja arvomaailmat. Tämän luvun tarkoituksena on kuitenkin selvittää niitä yksilön ulkopuolelta tulevia kannustimia ja rajoituksia, jotka voivat myötävaikuttaa tai olla esteenä urheiluseuraharrastamisen aloittamiselle sekä iän myötä harrastuksen jatkumiselle. Luvun päähuomio kiinnittyy vanhempien sosioekonomisen aseman suomiin mahdollisuuksiin ja rajoituksiin.

Vanhempien sosioekonomisen aseman vaikutusta lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamiseen sekä myös organisoituun liikuntaan osallistumiseen on tutkittu kansainvälisesti suhteellisen paljon, mutta on tärkeä ottaa huomioon, että urheilun rakenteet, joihin olemme Suomessa tottuneet, eivät ole aina samanlaisia eri maissa ja kulttuureissa (esim. van Bottenburg 2011, 205–210, 218). Lasten ja nuorten organisoitu liikunta voi tarkoittaa esimerkiksi kilpaurheilutoimintaa, koulun järjestämää liikunta- tai urheilutoimintaa, matalankynnyksen harrastustoimintaa tai iltapäiväkerhoa, jolloin on syytä ottaa huomioon, että taloudellisten resurssien vaatimukset voivat vaihdella tutkimuskohteiden mukaan.

Sosioekonomisella asemalla tarkoitetaan yksittäisen henkilön tai kotitalouden asemaa yhteiskunnassa. Tämä yhteiskunnallinen asema mitataan aineellisten voimavarojen kuten tulojen, asumisolojen ja omistuksien perusteella. Sosioekonomista asemaa määriteltäessä otetaan huomioon myös ne edellytykset, jotka mahdollistavat edellä mainittujen aineellisten voimavarojen hankkimisen. Näitä edellytyksiä ovat koulutustaso, ammatti sekä asema työelämässä. (Lynch & Kaplan 2000, 14; Hakamäki ym. 2014, 12; THL 2019a.) Alaikäisten sosioekonominen asema yleensä määritetään vanhempien sosioekonomisen aseman mukaan, sillä alaikäisille ei ole ehtinyt muodostua omaa vanhemmista riippumatonta sosioekonomista asemaa.

Sosioekonomisen aseman mittarit ja tutkimusasetelmat eivät ole kuitenkaan aina yhteneväiset, minkä vuoksi tutkimustulokset voivat erota toisistaan (Lynch & Kaplan 2000, 13). Sosioekonomisen aseman ja liikunnan merkitykset elämässä eroavat myös eri aikakausien ja maantieteellisen sijainnin mukaan, mikä on syytä ottaa huomioon. Toisaalta eri aikakausia koskevat tutkimukset antavat arvokasta tietoa siitä, minkälaisia kehityssuuntia tutkimuskohteen osalta on historian saatossa tapahtunut. (Hakamäki ym. 2014, 12.) Suomessa 1900-luvulla tapahtunut maatalousyhteiskunnan muovautuminen teollisuus-, palvelu- ja kulutusyhteiskunnaksi ja näiden ohella tapahtunut kaupungistuminen ovat vaikuttaneet oleellisesti suomalaiseen työ- ja elinkeinorakenteeseen sekä väestön maantieteelliseen jakaantumiseen. Nämä ja monet muut yhteiskunnalliset muutokset ovat osaltaan vaikuttaneet myös suomalaiseen liikuntakulttuuriin. (Kokkonen 2013, 22–23, 73.)

Vanhempien sosioekonomisen aseman ja liikunnan merkitys lapsen ja nuoren elämään voi kuitenkin vaihdella myös erilaisten kulttuurien luomien normien ja arvojen välillä, kuten sen suhteen, kuinka yhteiskunnassa suhtaudutaan vähäosaisten tukemiseen ja erilaisiin ihmisiin. Globalisaation myötä ihmisten fyysinen sekä myös virtuaalinen liikehdintä töiden, opiskelun sekä kriisien seurauksena valtioista toiseen on lisääntynyt, mikä on osaltaan lisännyt eri kulttuurien edustajien välistä sosiaalista kanssakäymistä. Kommunikoinnin ja terveystäytymisen muodot ovat teknologisen kehityksen myötä aiempaa herkempiä nopeille ja yllättäville muutoksille, minkä vuoksi on ensiarvoisen tärkeää seurata myös sitä, kuinka muissa valtioissa ja kulttuureissa voidaan poliittisella, fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella tasolla.

Terveellisen ja hyvinvoivan elämän perusta rakennetaan lapsuuden ja nuoruuden aikana. Vanhempien sosioekonomisen aseman vaikutus lasten ja nuorten elämän eri osa-alueisiin on merkittävä myös pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa. Vanhempien sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset resurssit ovat yhteydessä siihen, missä lapsi asuu ja käy koulua sekä siihen, minkälaisiin sosiaalisiin ympäristöihin lapsi vanhempiensa kautta tutustuu (Lynch & Kaplan 2000, 24; Vihavainen 2018; Kuokkanen 2021). Oman ja vanhempien korkean sosioekonomisen taustan on aikaisemmissa tutkimuksissa havaittu olevan positiivisessa yhteydessä fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen (WHO 2020), koulumenestykseen (Salmela-Aro & Chmielewski 2019), elintapoihin (Lehto, Corander, Ray & Roos 2009) ja fyysiseen aktiivisuuteen (Mäkinen

2010). Hyvinvointierot eri sosioekonomisesta taustasta tulevien lasten osalta havaitaan jo lapsuuden aikana. Lapsuuden kodin sosioekonominen asema on myös hyvin periytyvä, mikä näkyy aikuisuuden tulotasossa (Sirniö 2016) sekä elintavoissa (Rimpelä 2010, 30), kuten fyysisen aktiivisuuden määrässä (Mäkinen 2010, 61). Vaikka pääsääntöisesti suomalaisten hyvinvointi on lisääntynyt, on kuitenkin havaittu, että heikommasta sosioekonomisesta asemasta tulevien nuorten kokema ja itse tekemä kiusaaminen sekä päihteiden käyttö on 1990-luvulta lähtien lisääntynyt (Knaappila 2020).

Liikuntaharrastamiseen liittyvän eriarvoisuuden vähentäminen on Suomessa yksi merkittävimmistä liikuntapolitiikkaa ohjaavista toimista. Vuonna 2015 voimaan astunut liikuntalaki painottaa tavoitteissaan yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, yhteisöllisyyttä, monikulttuurisuutta, terveitä elämäntapoja sekä ympäristön kunnioittamista ja kestävästä kehitystä (Liikuntalaki 2015). Edellä esitetyt liikuntalain toiminnan periaatteet heijastuvat vahvasti myös urheiluseurojen arvomaailmaan (Koski & Mäenpää 2018, 37). Eriarvoisuus on kuitenkin hyvin laaja käsite sisältäen muun muassa sukupuoleen, toimeentuloon, rotuun, vammaan, seksuaaliseen suuntautumiseen ja ikään liittyvän eriarvoisuuden. Toki on syytä mainita, että sukupuolella, rodulla ja iällä on myös usein yhteys sosioekonomiseen asemaan (Riihelä & Tuomala 2020, 31).

Julkusen (2019, 103) mukaan pohjoismaisen mentaliteetin tunnusmerkkeihin kuuluvat kansalaisten yhteiset ja kansalaisia yhdistävät sosiaaliset oikeudet, tasa-arvo, solidaarisuus, kohtuus ja kohtuullisuus. Eriarvoisuutta pyritään Suomessa ja muissa Pohjoismaissa vähentämään tasavertaisilla koulutusmahdollisuuksilla, kattavalla sosiaaliturvajärjestelmällä ja julkisella terveydenhuollolla sekä palveluilla (Hakamäki ym. 2014, 12). Paikallistasolla kuntien velvoitteena on edistää asukkaiden hyvinvointia sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla (Kuntalaki 410/2015). Hyvinvointivaltiota ei kuitenkaan enää tänä päivänä voi organisoida pelkästään julkisen sektorin toimesta, sillä julkisen sektorin taloudellisten resurssien rajallisuuden vuoksi yhteiskunnan hyvinvointia on luomassa entistä enemmän yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoita. Hyvinvointivaltio-käsitteen sijaan on siirryttykin pikkuhiljaa puhumaan hyvinvointiyhteiskunnasta, jossa poikkihallinnollisen ja -sektoraalisen yhteistyön merkitys

kansallisen hyvinvoinnin rakentamisessa ja eriarvoisuuden vähentämisessä on entistä tärkeämpää (Ilmola & Casti 2014, 3; Liikuntalaki 390/2015).

5.1 Urheilun sosiaalinen saavutettavuus

Sosiaalinen ja sosiaalisuus tarkoittavat usein ihmisen yhteyttä muihin ihmisiin, ryhmiin sekä yhteisöihin (Telama & Polvi 2005, 629). Itkosen ja Laineen (2015) mukaan socialisaatiolla tarkoitetaan prosessia, jossa yhteisön käytännöt ja perinteet siirtyvät sukupolvelta toiselle. Socialisaatio toimii kuitenkin molempiin suuntiin, sillä siinä missä yhteisöjen käytännöt ja perinteet vaikuttavat yksilöön, myös yksilön käytännöt vaikuttavat yhteisöön. (Itkonen & Laine 2015, 11–12.)

Bergerin ja Luckmannin (1967) mukaan socialisaation pohja rakentuu lapsuudessa, jonka aikana lapsi rakentaa ymmärrystään ympäröivästä maailmasta ihmisten kanssa kommunikoimalla sekä ympäristöä tarkkailemalla. Lapsuuden aikana lapsi oppii vanhemmilta ja muilta läheisiltä ihmisiltä erilaisia rooleja, asenteita sekä käyttäytymismalleja, jotka vaikuttavat oman persoonallisen ja sosiaalisen identiteetin muodostumiseen. Identiteetin kehittyminen on kuitenkin yksilöllistä ja siihen vaikuttavat edellä mainitut roolit ja asenteet, joita lapsi kohtaa sekä normit, jotka lapsi kasvaessaan sisäistää. Esimerkiksi taloudellisesti köyhemmän lapsen todellisuus voi rakentua eri tahtiin ja eri merkitysten kautta kuin rikkaamman lapsen. (Berger & Luckmann 1967, 106–112.)

Itkosen ja Laineen (2015, 12) mukaan moderneissa yhteiskunnissa perinteet eivät ohjaa yksilön toimintaa siinä määrin missä ennen, vaan yksilöiden omat valinnat vaikuttavat nykyisin merkittävämmiin siihen, kuinka liikuntaa harrastetaan. Giulianottin (2016) mukaan oma identiteetti jäsenetään kulutustottumusten ja vapaa-ajan aktiviteettien mukaan, eikä niinkään sosiaaliluokan mukaan, kuten aikaisemmin (Giulianotti 2016, 196). Toisaalta on tärkeää myös pohtia sitä, missä määrin valinnat liikunta- ja kulutuskäyttäytymisten suhteen ovat nimenomaan omia ja missä määrin fyysiset ja sosiaaliset ympäristöt, taloudellisista pääomista puhumattakaan, ohjaavat yksilöiden valintojen muodostumista tietoisesti ja tiedostamatta.

Sosiaalistumisen prosessia voi pohtia myös sen kannalta, minkälaiset tekijät vaikuttavat siihen, kuinka ihminen sisäistää erilaisia toimintamuotoja osaksi käyttäytymistään, kuten urheilun harrastamista. Kulttuuri- ja liikuntasosiologisissa tutkimuksissa on tutkittu muun muassa sitä, kuinka lapset ja nuoret ohjautuvat urheiluseuratoiminnan piiriin (Aarresola & Konttinen 2012b) sekä kuinka yhteiskunnalliset rakenteet ja normit eri väestöryhmiä kohtaan voivat vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen sekä arvojen luontiin (Macdonald, McGuire & Havighurst 1947; Bourdieu 2010).

Ranskalais sosiologi Pierre Bourdieu tutki 1900-luvun jälkimmäisellä puolikkaalla eri sosiaaliluokkien edustajien vapaa-ajan käyttöä kulttuuriharrastamisen sekä liikuntakäyttämisen suhteen. Klassikkoteoksessaan (*La distinction: Critique sociale du jugement*, 1979), hän kirjoitti sosiaaliluokkien pitävän sisällään toimijoita, jotka jakavat samanlaisia kiinnostuksen kohteita, kokemuksia, perinteitä ja arvoja. Omaa sosiaalista asemaa pyritään sosiaalisissa ympäristöissä esittämään käyttäytymisellä (esim. harrastukset) sekä ulkoisella olemuksella (esim. pukeutuminen). Käyttäytyminen ja ulkoinen olemus ovat seurausta yksilön ”habituksista” sosiaalisissa ympäristöissä, jolla pyritään erottautumaan (*distinction*) muiden sosiaalisten ryhmien edustajista. Bourdieun mukaan eri sosiaaliluokkien edustajilla on erilaisia ”makuja” (*taste*) esimerkiksi kulutustottumusten mukaan, jotka ohjaavat ihmisten käyttäytymistä sekä myös suhtautumista muihin ihmisiin. (Bourdieu 2010, 12, 95–96, 166–169, 200, 206–210.) Vaikka suomalaisessa liikunnassa ja urheilussa yhdenvertaisuus koetaan tärkeäksi, ei asenteellinen luokkajako ole ainakaan täysin poistunut (Berg & Salasuo 2017).

Perinteisesti nähty vanhempien rooli ”kuljettajana, kustantajana ja kannustajana” lasten ja nuorten urheilussa (Aarresola & Konttinen 2012b) on hieman kärjistetty, kun otetaan huomioon se, kuinka laaja-alainen vanhempien rooli lasten ja nuorten liikuntakäyttämisenä on. Kuvaavaa onkin, että lapsilta ja nuorilta kysyttäessä, kaikkein tärkein merkitys liikunnalliseen aktiivisuuteen on vanhempien oma esimerkki (Myllyniemi 2016, 18). Toki tätä tulosta puoltaa myös varhaisempi suomalainen tutkimus vuodelta 1996, jossa havaittiin, että kaikkein eniten lapsen liikunnallisuuden todennäköisyyttä kasvattaa vanhempien oma liikunnallisuus (Yang, Telama & Laakso 1996).

Vanhemmat tekevät pohjatyön lasten ja nuorten liikuntakäyttäytymiselle jo ennen kouluikää. Varhaislapsuudessa vanhempien rooli on ennen kaikkea olla kanssaliikkujana ja opettajana, oli sitten kyseessä pelit ja leikit tai pyöräilemään opettaminen. Myöhemmin, kun lapsi tulee kouluikänsä, vanhempien rooliin tulee entistä enemmän ”kustantajan” ominaisuuksia, sillä lapsi tarvitsee jo pelkästään kouluakin varten enemmän urheiluvälineitä ja liikkumiseen soveltuvia vaatteita. Myös urheiluseuraharrastaminen alkaa usein tulla osaksi lapsen elämää alakouluikässä (Mononen ym. 2016). Lapsen harrastaminen vaatii vanhemmilta rahaa sekä aikaa. Tämän seurauksena lapsen harrastus alkaa vaikuttaa merkittävästi perheen yhteiseen ajankäyttöön esimerkiksi vapaa-ajan suhteen sekä lomien suunniteltaessa. Lapsen harrastuksesta alkaakin lapsen kasvaessa muodostua ”perheen harrastus”. (Kay 2000; Aarresola & Konttinen 2012b.)

Aarresola ja Konttinen (2012b) toteavat Koskeen (2004) viitaten, että vanhempien kilpaurheilutausta sekä suhtautuminen urheiluun ovat vahvasti periytyviä, johtuen osittain siitä, että lapsi aistii ja omaksuu niitä asioita, jotka hän kokee olevan merkityksellisiä vanhempien mielestä. Tutkimuksissa on myös havaittu, että urheiluharrastukset voivat myös lähentää vanhempien ja lasten suhdetta (Stefansen, Smette & Strandbu 2015). Lapset ja nuoret eivät tee kuitenkaan urheiluharrastukseen liittyviä päätöksiä pelkästään aikuisten arvojen mukaan, sillä kavereiden merkitys alkaa iän myötä kasvaa. Tutkimusten mukaan kavereiden merkitys on suuri silloin, kun lapset ja nuoret pohtivat harrastuksen aloittamiseen ja lopettamiseen liittyviä päätöksiä. (Kivisaari ym. 2017, 28; Vanttaja, Tähtinen, Zacheus & Koski 2017, 44–45.)

Toisaalta toiset lapset, nuoret sekä aikuisetkin voivat olla liikunnan harrastamisen esteenä ja joskus jopa harrastamisen lopettamisen syynä, sillä urheiluseurat ovat tutkimusten mukaan alttiita kiusaamiselle, syrjimiselle sekä seksuaaliselle häirinnälle (Laine, Salasuo & Matilainen 2016, 61; Kokkonen 2018). Kiusaamisen ja muun epäasiallisen kohtelun määrän kokevat suurimmaksi ennen kaikkea heikosti toimeentulevat, vammaiset sekä etniseen, uskonnolliseen tai seksuaaliseen vähemmistöön kuuluvat (Hakanen, Myllyniemi & Salasuo 2019, 47–51). Juvan (2019) väitöstutkimuksen mukaan kiusaamisen ja syrjinnän kohteet nuorten keskuudessa valikoituvat usein sen mukaan, mitä yhteisöissä ja yhteiskunnassa ei pidetä normaalina (Juva 2019). Tähän peilaten ennen kaikkea aikuisilla on merkittävä rooli suvaitsevien toimintaympäristöjen luomisessa ja ylläpitämisessä. Kiusaamisen ja muun epäasiallisen kohtelun vähentäminen urheilujärjestöjen sisällä tuleekin varmasti tulevaisuudessa olemaan

yksi merkittävimmistä perusteista sille, kuinka paljon vanhemmat ovat valmiita lapsensa harrastuksesta maksamaan.

Fyysisellä lähiympäristöllä on myös merkittävä vaikutus siihen, minkälaisia harrastus- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia lapsella on (Kaikkonen & Hakulinen 2012, 62; Kansallinen lapsistrategia 2021, 31). Lähiympäristö tarjoaa jo lapsuudesta lähtien kiinnittymispinnan sosiaalisten verkostojen luomiseen ja yhteiskunnallisen osallisuuden kokemiseen. Takalon (2016, 121) mukaan liikuntaa tukevan lähiympäristön merkitys korostuu varsinkin niiden lasten ja nuorten keskuudessa, joiden perheessä ei ole olemassa organisoidun liikunnan kulttuuria. Mikäli yhteiskunnallisen osallisuuden kokemuksen mahdollisuudet ovat rajalliset, voi tämä johtaa myös yhteiskunnasta syrjäytymiseen (THL 2019b), mikä ei ole ongelmallista pelkästään kansantaloudellisesta, vaan myös inhimillisestä näkökulmasta. Sosiaalisten verkostojen luomisen ja yhteiskunnallisen osallisuuden kokemuksen paikkana voi lapselle olla esimerkiksi lähialueella sijaitseva jalkapallo- tai jääkiekkokenttä, josta lapsi saa onnistumisten tunteiden myötä kipinän koko lapsuuden, ja joskus jopa elämänmittaiselle harrastukselleen tai ammatilleen. LIITU-tutkimuksen mukaan lasten yleisimmät esteet liikunnan harrastamiselle olivat lähiympäristön liikuntapaikkojen sekä itseä kiinnostavan liikunnan ohjauksen puute (Koski & Hirvensalo 2019).

Mitä kauempana liikuntaympäristö sijaitsee, sitä enemmän kasvaa myös vanhempien merkitys kuljettajan roolissa. Jos vanhemmilla ei ole varaa autoon tai julkisen liikenteen saavutettavuus on heikko, rajoittaa harjoituspaikan etäisyyskin ratkaisevasti harrastusmahdollisuuksia. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa selvisi, että maalaiskunnissa asuvista 7–14-vuotiaista 37 prosenttia osallistui urheiluseuratoimintaan viikoittain. Vastaavasti kaupungissa asuvista 7–14-vuotiaista urheiluseuratoimintaan osallistui viikoittain 65 prosenttia. (Hakanen ym. 2019, 27–28.) Maalaiskuntien pienempää urheiluseuratoimintaan osallistumisen määrää selittää todennäköisesti laajemmat yhteiskunnalliset ilmiöt, kuten kaupungistuminen, kuntaliitokset sekä maalaiskuntien ikäjakauma (Koski & Mäenpää 2018, 86). Yksi selittävä tekijä on myös se, että olosuhdeympäristöjen suhteen laadukkaampaa ja monipuolisempaa urheilutoimintaa on lapsille ja nuorille tarjolla enemmän kaupungeissa.

5.2 Tutkimuksia vanhempien sosioekonomisen aseman yhteydestä lasten ja nuorten organisoituun liikuntaan osallistumiseen

Taloudellista eriarvoisuutta voi lähestyä lopputulemien ja lähtökohtien eriarvoisuuden kautta. Lopputulemien eriarvoisuudella tarkoitetaan eroja esimerkiksi tuloissa, kulutuskäyttäytymisessä ja varallisuudessa. Lähtökohtien eriarvoisuudella tarkoitetaan eriarvoisuutta, joka johtuu tekijöistä, joihin itse ei pysty vaikuttamaan kuten sukupuoli, ihonväri, synnynnäiset kyvyt ja lapsuuden elinolot. (Riihelä & Tuomala 2020, 31.) Suomi on ollut viimeisten vuosikymmenien aikana yksi pienimpien tuloerojen maista, mutta 2000-luvulla tuloerot ja lapsiperheköyhyys ovat alkaneet kasvaa (Ervasti 2019, 114) ja joka neljäs lapsiperhe kokee taloudellisia haasteita saada menonsa katettua (Salmi, Närvi & Lammi-Taskula 2016a, 26, 29). Toimeentulonsa suhteen erityisen hankalassa asemassa ovat yksinhuoltajat sekä maahanmuuttajataustaiset perheet. (Nieminen 2021).

Vanhempien taloudellisten resurssien merkitys lasten ja nuorten urheiluseuratoimintaan osallistumisen mahdollistajana on 2000-luvulla kasvanut merkittävästi. Syynä taloudellisten resurssien merkityksen kasvulle on harrastuksen hintojen kallistuminen sekä yleinen yhteiskunnallinen taloustilanne. (Puronaho 2006, 15–18; 2014, 72–73.) Harrastuskustannusten kasvun seurauksena junioriurheilusta on jopa sanottu olevan tulossa ”eliitin yksinoikeus” (Itkonen, Lempisen 2015 mukaan).

Mitä pienemmät perheen kokonaistulot ja varallisuus ovat, luonnollisesti sitä suuremman osan harrastuskustannukset kotitalouden varallisuudesta syövät. Vuoden 2017 kouluterveyskyselyn tuloksista selvisi, että toimeentulonsa heikoksi kokevista vanhemmista 60 prosenttia ilmoitti lasta kiinnostavien harrastusten olevan liian kalliita. Vertailun vuoksi toimeentulonsa hyväksi kokevista vanhemmista 25 prosenttia ilmoitti harrastuksen hinnan liian korkeaksi. (Salmi & Kestilä 2019, 29–30.) Vuoden 2012 lapsiperhekyselyn aineiston perusteella tehdystä tutkimuksesta selvisi, että yksinhuoltajaperheistä alle 60 prosentilla oli varaa lapsen maksullisiin harrastuksiin (Salmi ym. 2016a, 28). Zacheuksen (2013) mukaan rahanpuute ja harrastusten kalleus ovat maahanmuuttajataustaisten yleisin syy liikunnan harrastamattomuudelle, mikä korostuu varsinkin pakolaistaustaisissa.

Tuoreessa suomalaisessa tutkimuksessa heikosti toimeentulevat yksinhuoltajaäidit kertoivat pelkäävänsä, että omasta lapsesta tulisi köyhä. Köyhyyden takia myös huonoksi vanhemmaksi leimaantumista pelättiin. (Isola, Roivainen & Hiilamo 2020.) Sorkkilan ja Aunolan (2020) mukaan vanhemmat kokevat "hyvään vanhemmuuteen" liittyvää sosiaalista painetta, joka voi johtaa ylisuorittamiseen sekä uupumiseen. Pelko köyhyyden ylisukupolvisuudesta sekä muiden ihmisten suhtautumisesta omaan vanhemmuuteen voikin ohjata vanhempien kulutuskäyttäytymistä siihen suuntaan, että omalle lapselle halutaan tarjota samat mahdollisuudet kuin muilla lapsilla. Tämä voi kuitenkin pienituloisissa kotitalouksissa olla haitallista vanhempien omalle hyvinvoinnille, sillä toimeentulonsa heikoksi kokevat vanhemmat haluavat vasta viimeisimpien asioiden joukossa tinkiä lasten harrastuksista (Salmi ym. 1996, Salmen & Kestilän 2019, 29 mukaan; Lempinen 2015; Holopainen & Kauppinen 2016). Harrastuskustannuksissa on otettava huomioon, että mitä enemmän perheessä on harrastavia lapsia, sitä enemmän harrastukseen menee rahaa. Harrastuskustannukset myös nousevat iän myötä merkittävästikin (Puronaho 2014; Inkinen ym. 2019).

Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa havaittiin, että maan junioriurheilujärjestelmän ympärivuotinen toiminta on nostanut harrastusten kokonaiskustannuksia, hankaloittaen niiden lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksia urheiluseuratoimintaan, joiden vanhempien tulotaso ei riitä osallistumismaksujen kustantamiseen. Tutkimuksessa selvisi, että suurin osa vanhemmista oli korkeakoulutettuja, vuosittaisen tulotason olleen keskimäärin yli 100 000 dollaria. (Post ym. 2018.) Kanadalaisen tutkimuksen mukaan urheiluseuraan osallistuminen on epätodennäköisempää niiden lasten osalta, jotka asuvat yksinhuoltaja- tai uusioperheissä verrattuna perinteisen perherakenteen lapsiin. Tutkimuksen mukaan yksinhuoltaja- ja uusioperheistä tulevien lasten itsearvioitu perheen varallisuus oli pienempi kuin perinteisen perherakenteen lapsilla, mikä voi selittää tutkimuksessa esitettyä perherakenteen yhteyttä urheiluseuraharrastamiseen. (McMillan, McIsaac & Janssen 2016.) Suomessa on myös tiedostettu, että yksinhuoltajaperheissä riski heikompaan toimeentuloon on perinteistä perherakennetta suurempi (Mukkila, Ilmakunnas, Moisio & Saikkonen 2019). Suomessa perherakenteen vaikutusta lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamiseen ei kuitenkaan vaikuttaisi olevan erikseen tutkittu.

Australialaisissa tutkimuksissa sosioekonomisen aseman merkitys urheiluseuraharrastamiseen on saanut vaihtelevia tuloksia. Vuonna 2010 tehdyssä tutkimuksessa selvisi, että harrastuskustannusten lisäksi myös ajankäytölliset haasteet rajoittavat mahdollisuuksia saada lapsi mukaan seuratoimintaan (Hardy ym. 2010). Vuonna 2015 tehdyssä tutkimuksessa havaittiin, että naapuruston varakkuustaso on yhteydessä koripallon urheiluseuraharrastamiseen, mutta ei jalkapallon (Eime, Charity, Harvey & Payne 2015). Tuoreemmassa australialaisessa tutkimuksessa selvisi, että naapuruston varakkuustaso oli yhteydessä urheiluseuraharrastamiseen korostuen metropolialueella (Eime ym. 2017).

Myös Skandinavian maissa, joissa urheilun rakenteet ovat lähempänä suomalaista (Stenbacka, Mäkinen, Lämsä & Nieminen 2018, 11–13), on tutkittu sosioekonomisen aseman vaikutusta urheiluseuratoimintaan osallistumiseen. Norjalaistutkimuksessa havaittiin, että vanhempien korkea tulotaso on yhteydessä norjalaisnuorten osallistumiseen organisoituun liikuntaan. Tutkimuksen tuloksissa ilmeni toki myös se, että vanhempien tulotasolla on yhteys nuorten omatoimisen liikunnankin määrään. (Wiium & Säfvenbom 2019.)

Tanskalaisessa tutkimuksessa selvitettiin, miten vanhempien sosioekonominen asema on yhteydessä 6–11-vuotiaiden tanskalaislasten organisoituun liikuntaan osallistumiseen ja päivittäiseen fyysiseen aktiivisuuteen. Tutkimusaineisto kerättiin vanhempien ja lasten täyttämien kyselylomakkeiden sekä askelmittareiden avulla. Tutkimuksesta selvisi, että vanhempien sosioekonominen asema on merkittävästi yhteydessä lasten ja nuorten osallistumiseen organisoituun liikuntaan, muttei päivittäiseen fyysiseen aktiivisuuteen. Tutkimuksen johtopäätöksissä pohdittiinkin sitä, että organisoitu liikuntaharrastaminen kattaa lopulta vain suhteellisen vähän alakouluikäisten lasten fyysisestä aktiivisuudesta, sillä suuri osa siitä tapahtuu “arkisissa olosuhteissa”, kuten koulujen välitunneilla ja naapuruston leikkikentillä. (Nielsen, Gronfeldt, Toftegaard-Stockel & Andersen 2012.) Samansuuntaiseen tulokseen päädyttiin myös etnisten vähemmistöjen liikuntakäyttäytymistä tutkittaessa. Vähemmistöjen edustajat harrastivat omaehtoista liikuntaa saman verran kuin tanskalaistaustaiset lapset, mutta sen sijaan organisoituun liikuntaan osallistuttiin selvästi harvemmin. Tutkimuksessa esitettiin mahdollisiksi selittäviksi tekijöiksi etnisten vähemmistöjen edustajien vanhempien oma vähäinen kokemus organisoidusta liikunnasta sekä vähäisemmät taloudelliset resurssit osallistua organisoituun liikuntaan. (Nielsen ym. 2013.)

Tutkimuksen tulokset kuvastavat, että eritaustaisista perheistä tulevien lasten liikuntakäyttäytymisen eriytymistä tapahtuu jo hyvin nuorena iässä, vaikkei se aina liikunnan kokonaismäärässä näkyisikään.

Suomessakin on tutkittu vanhempien sosioekonomisen aseman vaikutusta lasten ja nuorten urheiluseuratoimintaan osallistumiseen. Puronahon (2014, 18) tutkimuksessa ilmenee, että urheiluseurassa harrastavien lasten ja nuorten vanhempien keskimääräiset tulot olivat vuonna 2014 yli 87 000 euroa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen mukaan heikosti toimeentulevista lapsista ja nuorista (7–21-vuotiaat) ainoastaan 23 prosenttia osallistui urheiluseuratoimintaan viikoittain. Vastaavasti hyvin toimeentulevista urheiluseuratoimintaan osallistui viikoittain 46 prosenttia nuorista. (Hakanen ym. 2019, 26.) Palomäki, Laherto, Kukkonen, Hakonen ja Tammelin (2016) ovat myös tutkineet 2010-luvulla urheiluseuratoimintaan osallistuvien yläkoululaisten sosioekonomista asemaa. Tutkimuksesta selvisi, että mitä suuremmat ovat perheen kokonaistulot, sitä todennäköisempää on, että perheen lapset ja nuoret ovat mukana urheiluseuratoiminnassa (Palomäki ym. 2016, 93–95). Taulukkoon 1 on kuvattu, miten Palomäen ym. (2016) tutkimuksessa vanhempien tulotaso on yhteydessä yläkoululaisten urheiluseuraharrastamiseen.

TAULUKKO 1. Yläkoululaisten urheiluseuraharrastaminen perheen tulojen mukaisesti (N=366) (Palomäki ym. 2016, 95).

Perheen tulot vuodessa	Urheiluseurassa harrastavien yläkoululaisten osuus
Alle 40 000€	48%
40 000–59 999€	54%
60 000–79 999€	60%
Yli 80 000€	78%

Vanhempien koulutustasolla on myös eri tutkimuksissa havaittu olevan yhteyttä lasten ja nuorten urheiluseuratoimintaan osallistumiseen. Vuoden 2018 lasten ja nuorten vapaa-

aikatutkimuksessa selvitettiin äidin koulutustason yhteyttä lasten ja nuorten seuraharrastamiseen. Tutkimuksesta selvisi, että korkeakoulutettujen äitien lapsista urheiluseuratoimintaan viikoittain osallistui 45 prosenttia lapsista, kun ei-korkeakoulutettujen äitien lapsista seuratoimintaan viikoittain osallistui 25 prosenttia. (Hakanen ym. 2019, 27.)

Telama ym. julkaisivat Suomessa vuonna 2009 poikittaistutkimuksen, jossa selvitettiin sitä, miten vanhempien sosioekonomisen taustan vaikutus lasten ja nuorten liikuntakäyttäytymiseen on muuttunut vuosien 1977–2005 aikana. Isän korkea koulutustaso ei ollut tutkimuksen mukaan yhteydessä omaehtoisen liikunnan määrään. Sen sijaan korkeammin koulutettujen isien lapset harrastivat todennäköisemmin urheiluseuroissa, korostuen tyttöjen osalta. Tutkimuksesta selviää, että sosiaalista eriarvoisuutta seuratoimintaan osallistumisessa on ollut myös 1970-luvun lopussa ja 1980-luvulla, mutta eriarvoisuus on 2000-luvulle tultaessa kasvanut. (Telama ym. 2009.) Vanhemman koulutustaustan ja lapsen seuraharrastamisen välisen yhteyden kasvua selittää todennäköisesti Suomessa 1980-luvun jälkeen tapahtunut korkeakoulutettujen määrän merkittävä lisääntyminen (Koski & Mäenpää 2018, 20). Koulutuksen katsotaan tarjoavan tiedollisen pääoman ulottuvuuden. Korkeammin koulutetut ovat tutkimusten mukaan tietoisempia terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä käyttäytymisihanteista, kuten terveellisestä ravinnosta ja liikunnasta (mm. Mäkinen 2010, 60). Koulutusta käytetään sosioekonomisen aseman mittarina myös sen vuoksi, että koulutus antaa eväitä työllistymiseen ja sitä myöten parempaan tulotasoon sekä ”sosiaaliseen kohoamiseen” (Lynch & Kaplan, 2000, 22; Blom & Melin 2014, 38). Tämän takia tutkimuksissa on hyvin vaikea tehdä suoria rajanvetoja sen suhteen, onko vanhempien korkea koulutustaso selittävänä tekijänä tiedollisen pääoman takia vai kertoo korkeampi koulutustaso vain paremmasta varallisuudesta.

5.3 Vähävaraisten urheiluseuraharrastamisen tukeminen Suomessa

Vähävaraisten lasten ja nuorten urheiluseuratoimintaan osallistumisen mahdollisuuksia pyritään valtion, kuntien, yksityishenkilöiden ja yritysten sekä urheilujärjestöjen toimesta lisäämään erilaisin rahastoin ja ohjelmin. Vähävaraisten harrastusmahdollisuuksien tukeminen koetaan Suomessa tärkeäksi asiaksi. Yle Urheilun vuonna 2017 teettämän kyselyn mukaan peräti 90 prosenttia oli sitä mieltä, että yhteiskunnan tulisi tukea vähävaraisten

urheiluharrastamista (Parkkinen 2017). Yritysten ja yksityishenkilöiden tuki vähävaraisten harrastamiseen vaikuttaisi ainakin suurimpien lajiliittojen osalta ohjautuvan lajiliittojen tukirahastoon, josta se sitten seurojen kautta kohdennetaan vähävaraisten perheiden harrastuskustannuksiin (Myllyaho 2016; Suomen Koripalloliitto 2019; Suomen Palloliitto 2021; Suomen Jääkiekkoliitto s.a.b). Vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten urheilua tuetaan Suomessa siis monen eri toimijan toimesta. Tästä syystä luvussa esitetään ennen kaikkea Keski-Suomen alueelle ulottuvat tukikanavat jääkiekon, jalkapallon sekä salibandyn osalta, sillä ne ovat tutkimuksemme kannalta olennaisimmat lajit.

Jyväskylän kaupungilla, Keski-Suomen liikunta ry:llä sekä jyväskyläläisillä urheiluseuroilla on yhteishanke vähävaraisten lasten ja nuorten harrastamisen tukemiseksi. Hankkeen alkuperäinen rahoitus tulee koronapandemian vuoksi huhtikuuhun 2021 asti opetus- ja kulttuuriministeriöltä, jonka jälkeen harrastustuen rahoitus tulee Lapsen Aika- säätiöltä sekä Finlandia Maratonilta. Jyväskylän kaupungin sosiaalipalvelusta on myös mahdollista saada erillistä harrastustukea. (Jyväskylä 2020b.) Lapsiperheet ja yksittäiset henkilöt voivat saada harrastuskustannuksiin tukea myös Kansaneläkelaitoksen kautta (KELA 2021).

Suomalaisen energiayhtiön ST1 Oy:n omistaja Mika Anttonen teki vuonna 2016 Jääkiekkoliiton kanssa sopimuksen, jonka myötä hän lahjoittaa yrityksensä kautta joka vuosi miljoona euroa vähävaraisten lapsiperheiden jääkiekkoharrastuksen tukemiseen (Myllyaho 2016). Vähävaraisten lapsiperheiden on mahdollista saada jääkiekkoharrastuskustannuksiin avustusta Suomen Jääkiekkoliiton Tukea harrastamiseen- ohjelman kautta. Valtakunnallisesti tukea jääkiekkoharrastukseen saa Jääkiekkoilijoiden Koulutus- ja Ammatinedistämissäätiö ry:n kautta. Suurimmilla jääkiekkoseuroilla on myös omat järjestelmät vähävaraisten harrastamisen tukemiseen. (Suomen Jääkiekkoliitto s.a.b.) JYP:n verkkosivujen mukaan perheiden on mahdollista hakea harrastustukea neljän eri kanavan kautta: Jääkiekkoliiton, JYP juniorit Tuki ry:n, Jääkiekkoilijoiden koulutus- ja Ammatinedistämissäätiön sekä Jyväskylän kaupungin ja SOS- lapsikylän tukikanavan kautta (JYP juniorit s.a.).

Suomen Palloliito on myöntänyt useamman vuoden ajan avustusta vähävaraisten tai syrjäytymisuhan alla olevien lasten ja nuorten jalkapallo- ja futsaltoiminnan edistämiseen.

Vuonna 2021 avustussumma oli koronasta johtuen poikkeuksellisen suuri, 154 915 euroa. Avustussummat ovat vuosien saatossa kasvaneet merkittävästi koronasta riippumatta. Aikaisempina vuosina avustussummat ovat olleet 62 000 euroa (2020), 40 000 euroa (2019) ja 4 500 euroa (2018). Palloliiton mukaan avustushakemuksia on ollut niin suuri määrä, että vuonna 2019 ja 2020 avustettavien joukosta rajattiin pois ne seurat, jotka olivat saaneet avustusta edeltävänä vuonna. (Suomen Palloliitto 2018; 2019b; 2020; 2021.)

Salibandyn Tuki-säätiöllä on myös hyvin samankaltainen ohjelma kuin Jääkiekko- ja Palloliitoilla, eli tukirahat ohjataan vähävaraisille perheille seurojen kautta (Salibandyn Tuki-Säätiö 2021). Suurimmilla seuroilla on omia vähävaraisten perheiden tukitoimia, kuten esimerkiksi Jyväskylän Happeella Mika Kohonen -tukirahasto (Happee s.a.). Koripalloliitto tukee yhteistyössä Postnordin ja Koripallosäätiön kanssa vähävaraisten perheiden harrastusmahdollisuuksia We deliver -nimisellä rahastolla (Suomen Koripalloliitto 2019).

Kansalaisjärjestöt ovat myös tehneet ohjelmia vähävaraisten tukemiseksi. Pelastakaa Lapset ry:llä on Eväitä Elämälle -niminen ohjelma, jonka tarkoituksena on tukea lasten ja nuorten hyvinvointia muun muassa harrastustuen avulla. Elämälle Eväitä -ohjelman vuoden 2020 raportin mukaan harrastustuen piiriin kuului 1331 lasta ja yhteensä harrastustukea jaettiin 280 298 euroa. Raportissa esitetään, että harrastustukihakemusten määrä oli niin suuri, ettei kaikille hakijoille pystytty tukea myöntämään. (Pelastakaa Lapset 2020.) Muita kansalaisjärjestöjä ja säätiöitä, jotka järjestävät tukirahastoja ovat muun muassa Hope ry (Hope s.a.), Minela Säätiö (Minela s.a.), Tukikummit-säätiö (Tukikummit s.a.) sekä SOS-lapsikylä (SOS Lapsikylä s.a.).

5.4 Yhteenveto

Vanhempien sosioekonomisen aseman merkitys lasten ja nuorten organisoituun liikuntatoimintaan osallistumisessa ei rajaudu pelkästään harrastamisen kustannuksiin, vaan kyseessä on hyvin moniulotteinen ilmiö. Liikuntakeskusteluun on juurtunut vahvasti usko siitä, että ihmiset vastaavat ennen kaikkea omasta liikkumisestaan (Kokkonen 2015, 257, 307). Sosioekonomisen taustan vaikutus liikuntakäyttäytymiseen sekä terveyserojen kasvaminen jo

lapsuudessa kertovat kuitenkin siitä, että on olemassa myös rakenteellisia esteitä oman hyvinvoinnin ylläpitämiseen, joita ei ole syytä liikuntapoliittisessa päätöksenteossa ja toiminnanohjauksessa väheksyä. Näitä esteitä voivat olla omaan sosioekonomiseen asemaan ja yhteiskuntaluokkaan liittyvät normit ja asenteet, lähiympäristö sekä taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen resurssien puute. Lapsen ja nuoren on myös helpompi käyttää vapaa-aikansa mieleisiin harrastuksiin silloin, kun perheessä on sosiaalisesti kaikki hyvin, eikä ole jatkuvaa epävarmuutta toimeentulosta, sillä vanhempien kokema heikko toimeentulo ja siihen liittyvä stressi ja häpeä syö myös vanhempien voimavaroja (Sorkkila & Aunola 2020). Lapsuuden ja nuoruuden aikana syntyvien eriarvoisuuksien kartoittaminen ja kitkeminen valtakunnallisesti ja ennen kaikkea alueellisesti tulisi olla tulevina vuosina yksi liikuntapolitiikan tärkeimmistä toimista, sillä niin kuin luvun alussa mainittiin, terveellisen elämän perusta luodaan jo lapsuuden ja nuoruuden aikana.

Liikunnan lisäämisen kannalta olisi tärkeää entistä enemmän kiinnittää huomiota taloudellisten tekijöiden lisäksi liikunnan ja urheilun sosiaaliseen saavutettavuuteen. Sosiaaliseen saavutettavuuteen voi jokainen ihminen vaikuttaa myönteisemmällä suhtautumisella erilaisiin ihmisiin ennakkoluuloja vähentämällä ja toiset huomioonottamalla. Mielekkäiden liikunta- ja vapaa-aikaympäristöjen luominen köyhimmille asuinalueille tulisi sen sijaan olla ei pelkästään kunnallis- vaan myös valtion politiikassa olennainen liikunnan kehittämisen toimenpide. Ketään ei voi pakottaa liikunnan ja urheilun harrastamiseen. Tärkeää on kuitenkin se, että ne lapset ja nuoret, jotka haluavat liikuntaa ja urheilua harrastaa, kokevat sen, että heitä arvostetaan ja tuetaan tasavertaisesti vanhempien sosioekonomisesta asemasta, elinympäristöstä, sukupuolesta sekä etnisestä taustasta riippumatta. Se on lopulta myös urheilun etu.

6 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄT

Tutkimuksemme tarkoituksena on selvittää keskisuomalaisten lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamisen kustannuksia sekä sitä, onko vanhempien sosioekonomisella asemalla yhteyttä urheiluseuraharrastukseen käytettyihin rahamääriin suosituimmissa joukkuepeleissä. Sosioekonomista asemaa tarkastelemme tässä tutkimuksessa vanhempien tulotason ja koulutustaustan perusteella. Tutkimuksemme päätutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- 1. Kuinka suuret ovat lasten ja nuorten urheiluseurassa harrastamisen kustannukset suosituimmissa joukkuepeleissä Keski-Suomessa?*
- 2. Miten vanhempien sosioekonominen tausta vaikuttaa lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamiseen käytettyihin rahamääriin suosituimmissa joukkuepeleissä Keski-Suomessa?*

Tutkimuksen aihepiirin kannalta päädyimme tutkimaan aihetta kvantitatiivisin eli määrällisin tutkimusmetodein. Yksittäiset erot harrastuskustannuksissa voivat olla hyvinkin suuria, minkä vuoksi laajempi aineisto ja aineiston tilastollinen analysointi antavat paremmat mahdollisuudet tutkimuksen yleistettävyyteen (Nummenmaa, Holopainen & Pulkkinen 2014, 22). On kuitenkin huomioitava, ettei kvantitatiivisessa tutkimuksessa vastaajien massasta erotu ne, joiden elämään harrastuskustannukset vaikuttavat kaikkein eniten, eikä heidän subjektiivista kokemaansa saada esille yhtä hyvin kuin esimerkiksi haastattelututkimuksessa.

Monivalintakysymyksillä saadaan vastauksia aiheeseen liittyviin olettamuksiin, joiden pohjalta tutkimuskysymykset on aseteltu. Tämän vuoksi kyselyn lopussa on avoin kysymys, jonka tarkoituksena on antaa vastaajalle mahdollisuus kertoa omia ajatuksia harrastuskustannuksista sekä siitä, miten harrastuskustannukset vaikuttavat yksittäisen kotitalouden arkeen. Tämä avoin kysymys antaa uudenlaista perspektiiviä tutkimusasetelmaan ja voi tuoda esiin jotain sellaista, mitä me tutkijat emme tutkimuskyselyä laatiessa ole osanneet ottaa huomioon.

Tutkimuksen rajauksena olemme käyttäneet yhteistyötahomme Keski-Suomen liikunta ry:n (KesLi) jäsenseuroja jalkapallon, jääkiekon, salibandyn ja koripallon osalta. Päädyimme KesLin jäsenseuroihin sen takia, että KesLi kattaa Keski-Suomen liikunnan aluejärjestönä merkittävän osan keskisuomalaisista urheiluseuroista (KesLi s.a.). Lajeiksi valitsimme lasten ja nuorten suosituimmat joukkuepelit: jalkapallon, jääkiekon, salibandyn ja koripallon (Lehtonen ym. 2017, 13). Alun perin tarkoituksenamme oli sisällyttää tutkimukseemme myös pesäpallo, mutta kyseisen lajin osalta emme saaneet vastauksia. Teimme rajauksen myös harrastajan iän suhteen, päätyen valitsemaan harrastajat 2004–2008 syntyneisiin. Valitsimme kyseisen rajauksen sen takia, että aikaisempaan tutkimuskirjallisuuteen perustuvan hypotesimme mukaan harrastuskustannukset kasvavat eniten yläkouluikässä (Puronaho 2014, 15; SPL 2019).

Rajasimme tutkimuksemme kohderyhmän KesLin jäsenseurojen kilpaurheiluun suuntautuneisiin lasten ja nuorten joukkueisiin. Halusimme tietoisesti rajata matalan kynnyksen harrastustoiminnan pois, sillä se olisi kasvattanut tutkimuksen työmäärää liiaksi. Kilpaurheilun määrittelemisessä oli omat haasteensa, sillä aina edes joukkueen yhteyshenkilöillä ei ollut varmuutta siitä, kuuluuko joukkue kilpa- vai harrasteturheilukategoriaan. Päädyimme selkeyden vuoksi kilpaurheilun määrittelemään kyselyn saatetekstissä seuraavasti: ”kilpatasolla tarkoitetaan tässä kyselyssä sitä, että joukkue pelaa joko sarja- tai turnausmuotoisia pelejä muiden urheiluseurojen joukkueita vastaan”.

6.1 Kyselylomakkeen luominen ja aineiston keruu

Tutkimuksen aineisto kerättiin harrastajien vanhemmilta kyselylomakkeella, koska valmista tutkimuskysymyksiimme vastaavaa aineistoa ei ollut olemassa. Kyselylomaketta käytetään tyypillisesti tilastollisen tutkimusaineiston keräämiseen (Valli 2015, 41). Kyselylomakkeen lähetimme vastattaville sähköisessä muodossa, joka on nykyisin varsin yleinen tapa toteuttaa kyselytutkimus. Sähköinen kyselytutkimus on myös vastaajaystävällisempi vastausten kirjaamisen ja lähettämisen vaivattomuuden vuoksi (Valli 2015, 47–48). Kyselyn toteutimme Webropol 3.0 kysely- ja raportointityökalun avulla.

Kyselylomakkeen pohjana käytimme aikaisempien tutkimusten kyselylomakkeita, joiden avulla on pyritty selvittämään lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamisen kustannuksia sekä harrastajien vanhempien sosioekonomista asemaa (esim. Puronaho 2006; Salonen 2020). Kyselyä luodessa otimme huomioon, että kyselylomake olisi mahdollisimman selkeä vastattavaksi, sillä tutkimuksen onnistumisen suhteen on tärkeää, että kyselylomakkeen kysymykset on laadittu huolellisesti ja ne ovat yksiselitteisiä, koska vastaajalla ei ole mahdollisuutta tarkentaa kysymyksen merkitystä (Valli 2015, 42). Kyselylomakkeen kysymyksiä hiottiin monta kertaa pro gradu -seminaareissa opiskelijakollegoiden kanssa, jotta kysymykset olisivat mahdollisimman ymmärrettäviä eri lajien harrastajien vanhemmille sekä myös sen vuoksi, etteivät kysymykset olisi johdattelevia. Lopulta valmis kysely esitarkastettiin ohjaajan toimesta ennen kuin se lähetettiin harrastajien vanhemmille.

Kyselylomakkeella kerätyn aineiston hyviin puoliin kuuluu se, ettei tutkija pysty vaikuttamaan käytöksellään vastauksiin, siinä voidaan esittää enemmän kysymyksiä kuin haastatteluissa, tutkittavalta ei mene kovin paljoa vastaamiseen aikaa ja vastaaja saa itse päättää ajankohdan vastaamiseen sekä rauhassa miettiä kysymyksiä. Suurimpia heikkouksia puolestaan ovat alhainen vastausprosentti, kysymysten väärinymmärtäminen sekä se, ettei voida olla varmoja, kuka kyselyyn vastaa. (Valli 2015, 44–45.)

Kyselylomakkeessa oli monenlaisia kysymystyyppejä, sisältäen monivalintakysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Vastaamista helpottaaksemme käytimme tulotasoa ja harrastuskustannuksia käsittelevien kysymysten vastausvaihtoehdoissa vaihteluvälejä (esim. 1000–1999 €), sillä vastaukset perustuvat oletuksina arvioihin. Kysyimme myös vanhemmilta mielipidettä kahdessa eri kysymyksessä, joissa käytimme Likertin asteikon mukaisia vastausvaihtoehtoja. Vallin (2015) mukaan Likertin asteikko on tieteellisissä tutkimuksissa hyväksi todettu käytäntö mielipidettä kysyttäessä. Likertin asteikossa on tavallisesti pariton määrä vastausvaihtoehtoja ja usein käytetään viisiportaista asteikkoa, jossa vastausvaihtoehdot on nimetty esimerkiksi 1=täysin samaa mieltä ja 5=täysin eri mieltä. Yleensä keskellä asteikkoa on mahdollisuus valita ”en osaa sanoa”. (Valli 2015, 57–58.) Kyselylomakkeen saateteksti sekä varsinainen kyselylomake löytyvät kokonaisuudessaan tutkimuksen lopussa olevista liitteistä 1 ja 2.

Aineistonkeruuprosessimme lähti liikkeelle syksyllä 2020 palaverilla Keski-Suomen liikunta ry:n edustajien kanssa, jossa pohdittiin muun muassa sitä, kuinka harrastajien vanhemmat saataisiin parhaiten tavoitettua. Palaverin innoittamana lähetimme kyselyn sähköpostitse KesLin jäsenseurojen joukkueiden yhteyshenkilöille, jotka puolestaan välittivät kyselyn harrastajien vanhemmille. Kysely ei näin ollen välttämättä saavuttanut kaikkia tutkimuksen kohderyhmään kuuluvia vanhempia. Tästä syystä vastausprosenttia on mahdoton arvioida, mikä voi heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Kysely oli avoinna vastattavaksi Webropolissa 28.1.–15.2.2021 välisenä aikana. Ohjeistimme vastaajia siten, että kyselylomakkeen täyttää toinen lapsen huoltajista yhden lapsen ja yhden hänen harrastamansa lajin tiedoilla. Vuosi 2020 oli koronapandemian vuoksi hyvin poikkeuksellinen, mikä vaikutti merkittävästi myös lasten ja nuorten liikkumiseen sekä urheiluseuraharrastamiseen joukkuepeleissä (esim. Vasankari ym. 2020; Sieviläinen 2021). Sen vuoksi ohjeistimme vanhempia vastaamaan kyselyyn edellisen niin sanotun normaalivuoden eli vuoden 2019 mukaisilla tiedoilla.

Vastauksia tuli yhteensä 290, mikä on varsin hyvä ottaen huomioon, että tutkimuksemme kohdistui ainoastaan Keski-Suomen liikunta ry:n jäsenseuroihin. Otannan koko on varsinkin harrastuskustannuksia tutkittaessa tärkeää yleistettävyyden kannalta, sillä harrastuskustannuksissa voi olla merkittäviä eroja lajien ja yksittäisten harrastajien välillä. Valli (2015, 23) pitää kvantitatiiviselle pro gradu -tutkielmalle varsin hyvänä otoskokona yli 100 vastausta, jonka perusteella pystyy tekemään yleistyksiä tutkittavasta kohteesta.

Vastauksia eri lajien osalta tuli seuraavasti: jalkapallo=83, jääkiekko=89, salibandy=85 ja koripallo=33. Koripallon vastausmäärä jäi muihin lajeihin verrattuna huomattavan pieneksi, mikä voi johtua koripallon vähäisemmistä harrastajamääristä (ks. Lehtonen ym. 2017, 13–14). Sukupuolen suhteenkin vastauksissa oli epäjakautuneisuutta, sillä vastauksia saatiin vain 54 (19 %) tyttöharrastajien vanhemmilta. Jakauman epätasaisuutta korostaa ennen kaikkea jääkiekko, jonka osalta saimme vain yhden vastauksen tyttöharrastajan vanhemmalta. Suurin syy tyttöharrastajien vanhempien vähäiseen määrään kyselyssämme lienee se, että tytöt harrastavat joukkuepelejä pääsääntöisesti poikia vähemmän (ks. Lehtonen ym. 2017, 14). Vastaukset olivat myös hieman epätasaisesti jakautuneet harrastajan iän suhteen, sillä 75 prosenttia vastauksista tuli kolmen nuorimman ikäluokan (2006–2008-syntyneiden) vanhemmilta. Aikaisemman tutkimuskirjallisuuden perusteella urheiluseuraharrastajien määrässä tapahtuu vähenemistä

yläasteen aikana, minkä perusteella ei voida pitää yllättävänä sitä, että suurin osa vastauksista tuli juuri nuorimpien ikäluokan harrastajien vanhemmilta (Blomqvist ym. 2019).

6.2 Aineiston analysointi

Tilastolliset testit jaetaan kahteen luokkaan: parametrisiin ja ei-parametrisiin (Valli 2015, 104). Tilastollisissa testeissä pyritään ensisijaisesti käyttämään parametrisia testejä, mutta parametristen testien käytettävyyden ehtona on se, että aineisto noudattaa normaalijakaumaa (Metsämuuronen 2011, 378–379, 895). Normaalijakauman erottaa vinoista jakaumista se, että normaalisti jakautuneessa aineistossa aritmeettinen keskiarvo, mediaani ja moodi saavat tismalleen samat arvot toisin kuin vinoissa jakaumissa. Vinosti jakautuvissa aineistoissa erot moodin, mediaanin ja keskiarvon välillä voivat vaihdella suurestikin, joten luotettavaa kuvaa aineistosta ei voida antaa yhden keskiluvun pohjalta, vaan suositellaan ilmoitettavan kaikki kolme. (Valli 2015, 86–87.) Tutkimuksessamme harrastuskustannusten keskimääräiset arvot olemme laskeneet mediaanina, sillä se kuvaa kaikkein parhaiten sitä, kuinka paljon vanhempi keskimäärin lapsensa harrastuksesta maksaa. Mediaaniin ei vaikuta yksittäiset poikkeavat vastaukset niin merkittävästi kuin aritmeettista keskiarvoa laskiessa. Aikaisempien tutkimusten mukaan harrastuskustannukset vaihtelevat yksilöiden välillä merkittävästi (Puronaho 2014; Harkimo ym. 2016), minkä vuoksi mediaanin käyttö harrastuskustannusten laskemiseen on perusteltua.

Tutkimusvastausten tarkasteluun ja analysointiin käytimme SPSS-tilasto-ohjelmaa sekä Webropol-ohjelman omaa analysointityökalua. Tilastollisissa testeissä ilmoitetaan johtopäätösten todennäköisyys ja tilastollinen merkitsevyys niin kutsutulla p-arvolla. Johtopäätös on sitä todennäköisempi, mitä pienempi p-arvo on. Tilastollisen merkitsevyyden standardit on määritelty seuraavasti. Kun p-arvo on pienempi kuin 0.05 (alle 5 % riski virheelle), on kyseessä silloin tilastollisesti merkitsevä tulos, ja jos p-arvo on pienempi kuin 0.001 (alle 0,1 % riski virheelle) on kyseessä tilastollisesti erittäin merkitsevä tulos. (Metsämuuronen 2011, 353; Nummenmaa ym. 2014, 175–176.) P-arvot on laskettu tutkimuksessamme SPSS-ohjelman avulla.

Testasimme aineistomme normaalijakaumaa Kolmogorov-Smirnovin testillä, mutta normaalijakauman ehdot eivät täyttyneet. Tämän vuoksi käytimme ei-parametrisiä testejä. Mann-Whitneyn testillä tarkastelimme asuinpaikkakunnan yhteyttä harrastuskustannusten suuruuteen, mutta muuten aineiston analyysi on tapahtunut Kruskal-Wallis testin avulla.

6.3 Tutkimuksen eettisyys

Tieteelliset tiedot, taidot ja hyvät toimintatavat tutkimuksen teossa luovat pohjan eettisesti hyvälle tutkimukselle. Eettisesti hyvä tutkimus antaa arvoa ja kunnioittaa muiden tutkijoiden töitä ja saavutuksia asianmukaisilla lähdeviittauksilla. Tutkimuseettiikka on läpinäkyvää ja mukana koko tutkimusprosessin ajan aina suunnitteluvaiheesta julkaisuun asti. Tutkimuseettiset ohjeet korostavat tieteelle ominaisia sisäisiä normeja sekä yhteisiä menettelytapoja tieteenalasta riippumatta. (ks. Kuula 2015, 25–28.)

Tutkimuksessamme olemme sitoutuneet noudattamaan hyvän tieteellisen tutkimuksen periaatteita, joita ovat muun muassa rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimusaineiston keräämisen, käsittelyn ja analysoinnin aikana (Kuula 2015, 25; Jyväskylän yliopisto 2021). On tärkeää, että yksityisyyden suojaan sekä aineiston käsittelyyn liittyvät asiat tuodaan tutkittavalle tiedoksi ennen tutkimukseen osallistumista (Kuula 2015, 76). Kyselytutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista. Kyselyn saatetekstissä kerroimme, minkälaisesta tutkimuksesta on kyse ja annoimme ohjeet kyselyyn vastaamiseen. Ennen tutkimuskyselyyn vastaamista kehoitimme vastaajia tutustumaan tietosuojailmoitukseen (Liite 3). Kyselytutkimukseen pääsyn edellytyksenä oli kuitenkin se, että vastaajien piti hyväksyä tietosuojailmoitus.

Tutkimuksemme aineisto on kerätty harrastajien vanhemmilta anonymisti sekä tietosuojalainsäädäntöä noudattaen. Olemme myös tutkimuksen raportoinnissa ja julkaisemisessa ottaneet huomioon sen, ettei yksittäisiä vastaajia pysty tunnistamaan vastauksista. Kyselytutkimuksemme ei sisältänyt arkaluonteisia kysymyksiä ja tutkimuksemme eettisen ennakoarvion perusteella ei erilliselle tietosuojan vaikutusten arvioinnille ollut tarvetta.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimusaineiston keskeisimpiä tuloksia. Ensin lyhyesti esitetään vastaajien taustatiedot sekä tulo- ja koulutustasot, jonka jälkeen tarkastellaan urheiluseuraharrastamisen harrastuskustannuksia kaikkien joukkuepelien osalta. Eri lajien erilaisten kokonaiskustannusten vuoksi tulososiossa käsitellään myös jokainen joukkuepeli erikseen. Luvun loppuun on avattu avoimien kysymysten vastauksia.

7.1 Taustatiedot

Kyselytutkimukseen vastasi yhteensä 290 henkilöä. Vastauksia eri lajien osalta tuli seuraavasti: jalkapallo=83, jääkiekko=89, salibandy=85 ja koripallo=33. Tuloksia analysoitaessa on otettava huomioon, että koripallon vastausmäärä jäi suhteellisen pieneksi verrattuna muihin lajeihin. Sukupuolijakauma vastausten osalta ei myöskään ollut tasainen, sillä 290 vastauksesta ainoastaan 54 vastausta eli noin 19 prosenttia oli tyttöharrastajien vanhemmilta. Tämän vuoksi vertailua sukupuolen vaikutuksesta harrastuksen kustannuksiin ei ollut mielekästä tehdä.

Urheiluseuraharrastaminen joukkuepeleissä vaikuttaisi olevan Keski-Suomessa ympärivuotista. Vanhemmista 98 prosenttia ilmoitti lapsen harrastamisen toimintakauden olevan vähintään yhdeksän kuukautta vuodessa. Lapsista ja nuorista enemmän kuin yhtä lajia urheiluseurassa harrastaa alle neljännes (22 %). Tyypillisemmin toisena lajina lapsilla on jalkapallo.

Vastaajien sukupuolijakauma oli tasainen, sillä vastaajista 144 oli äitejä, isien osuus oli 145 ja kyselyyn vastasi myös yksi muu huoltaja. Asuinpaikkakunnan suhteen vastaajat olivat selvästi keskittyneet Jyväskylään (60 %). Muista kunnista eniten vastauksia tuli Äänekoskelta (11 %), Laukaasta (8 %) ja Muuramesta (6 %). Kyselyyn vastaajista yksilapsisia perheitä oli 17 prosenttia, kaksilapsisia 51 prosenttia ja kolmilapsisia perheitä 22 prosenttia, kun taas kymmenen prosenttia ilmoitti perheessä olevan vähintään neljä lasta. Avioliitossa oli 71 prosenttia vastaajista. Tutkimuksen liitteeksi 4 on koostettu taulukko vanhempien taustatiedoista.

7.2 Harrastajien vanhempien tulo- ja koulutustaso

Vanhempien sosioekonomista asemaa tarkasteltiin vanhempien tulo- ja koulutustason perusteella. Vanhempien tulotaso perustuu vastaajien ilmoittamiin arvioihin kotitalouden yhteenlasketuista tuotoista, joihin kuuluivat palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot sekä tulonsiirrot veroja vähentämättä vuonna 2019. Tämä kysymys ei ollut pakollinen ja vastaajista 2,8 prosenttia jätti kysymykseen vastaamatta. Taulukossa 2 kuvataan harrastajien vanhempien kotitalouksien kokonaisbruttotulojen kokonaisvastausjakaumaa vuonna 2019.

TAULUKKO 2. Harrastajien vanhempien kotitalouksien kokonaisbruttotulot vuonna 2019 (N=290).

Kotitalouksien bruttotulot vuodessa	n	%
Alle 20 000 €	1	0.3
20 000–29 999 €	12	4.1
30 000–39 999 €	20	6.9
40 000–49 999 €	15	5.2
50 000–59 999 €	35	12.1
60 000–79 999 €	67	23.1
80 000–99 999 €	59	20.4
100 000–119 999 €	34	11.7
120 000–150 000 €	22	7.6
Yli 150 000 €	17	5.9
En halua vastata	8	2.8
Yhteensä	290	100

Taulukosta 2 huomaa, että merkittävä osa vanhemmista (43 %) on ilmoittanut kokonaisbruttotuloikseen 60 000–100 000 euroa. Harrastajan vanhempien mediaanitulot vuodessa ovat aineistossamme 77 313 euroa. Lukema on hyvin samansuuntainen kuin Puronahon tutkimuksessa, jossa liikuntaa urheiluseuroissa harrastavien lasten vanhempien bruttotulot olivat 87 325 euroa vuodessa (Puronaho 2014, 18). Tilastokeskuksen (2019b)

mukaan asuntokuntien bruttotulot Suomessa olivat keskimäärin vuonna 2019 noin 55 000 euroa, joten joukkuepelejä harrastavien lasten ja nuorten kotitalouksien bruttotulot näyttäisivät olevan suurempia kuin keskimäärin Suomessa. Suoria johtopäätöksiä tästä ei voi kuitenkaan tehdä, koska aineistossamme suurin osa perheistä on yksi- ja kaksilapsisia ja/tai kahden huoltajan perheitä, joilla tulot ovat keskimäärin suuremmat kuin muulla väestöllä (Okkonen 2014). Taulukosta 2 näkee sen, kuinka eri tulotasoisista perheistä lapset osallistuvat urheiluseuratoimintaan Keski-Suomessa.

Tutkimuksessa testattiin, onko kotitalouksien bruttotuloilla yhteyttä seuroille ja/tai lajiliitoille maksettaviin kustannuksiin, mutta tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ei aineistomme perusteella löytynyt. Samaan lopputulokseen päädyttiin myös kotitalouksien bruttotulojen ja muiden harrastuskustannusten välillä. Eli aineiston mukaan vanhempien tulotaso ei ole yhteydessä lapsen harrastamiseen käytettäviin rahamääriin. Tähän johtopäätökseen tuli myös Puronaho lasten ja nuorten liikuntaharrastuskustannuksia käsittelevässä tutkimuksessaan (Puronaho 2014, 73).

Tutkimuksen toinen vanhempien sosioekonomista asemaa mittaava kysymys koski vastaajan ylintä koulutustasoa. Kyselylomakkeessa koulutuksen vastausvaihtoehdot olivat peruskoulu, ylioppilas, ammattikoulu, alempi korkeakoulututkinto/AMK, ylempi korkeakoulututkinto sekä muu koulutus. Vastaajista 12 eli 4,1 prosenttia vastasi muu koulutus. Tuloksia tulkittaessa on huomioitava, että koulutustasot ovat vuosien saatossa muuttuneet ja ne koulutustasot, joita kyselyssämme ei huomioitu, saattavat vaikuttaa vastausjakaumissa hieman suuntaan tai toiseen. Taulukossa 3 kuvataan vastausten jakautuneisuutta koulutustason mukaan.

Harrastajien vanhemmista korkeakoulutettuja oli 190 eli 66 prosenttia ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden vastaajien osuus oli 31 prosenttia. Tutkimuksessa testattiin, onko vanhempien koulutustasolla yhteyttä lapsen urheiluharrastuksen kustannuksiin joukkuepeleissä. Aineiston mukaan vanhempien koulutustaso ei ole tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä lapsen harrastamiseen käytettäviin rahamääriin.

TAULUKKO 3. Harrastajien vanhempien ylin koulutustaso (N=290).

Koulutustaso	n	%
Peruskoulu	2	0.7
Ylioppilas	12	4.1
Ammattikoulu	74	25.5
Alempi korkeakoulututkinto/AMK	101	34.8
Ylempi korkeakoulututkinto	89	30.7
Muu, mikä?	12	4.1
Yhteensä	290	100

Yksi tutkimuksen päätutkimuskysymyksistä oli selvittää vanhempien sosioekonomisen aseman yhteyttä lapsen urheiluseuraharrastamiseen joukkuepeleissä. Tutkimuksessa testattiin, onko kotitalouden bruttotuloilla ja/tai vanhempien koulutustasolla yhteyttä lapsen harrastamaan lajiin. Tilastollisesti merkitsevää yhteyttä ei kuitenkaan aineiston perusteella löytynyt. On kuitenkin huomioitavaa, että tutkimukseen ovat vastanneet henkilöt, joiden lapsi on mukana harrastustoiminnassa. Näin ollen tutkimukseen eivät ole pystyneet vastaamaan ne, joiden lapsi ei mahdollisesti taloudellisesta syystä pysty urheiluseurassa harrastamaan.

7.3 Joukkuepelien harrastuskustannukset Keski-Suomessa

Yksi tutkimuksen pääkysymyksistä oli selvittää, minkälaiset harrastuskustannukset Keski-Suomen alueella eri joukkuepeleissä muodostuu. Urheiluharrastuksen kustannukset on jaettu kahteen eri kategoriaan: urheiluseuroille ja/tai lajiliitoille maksettaviin kustannuksiin ja muihin kustannuksiin. Urheiluseuralle ja/tai lajiliitolle maksettaviin kustannuksiin kuuluvat jäsen-, kausi-, vakuutus- ja lisenssimaksut. Muihin kustannuksiin sen sijaan kuuluvat muun muassa leirit, matka- ja majoituskulut, harjoittelun/ kilpailun tekstiilit ja välineet.

Tutkimuksessa tarkasteltiin, onko asuinpaikkakunnalla vaikutusta harrastuskustannuksiin. Kunnat jaettiin kahteen luokkaan vertailun helpottamiseksi. Ensimmäiseen luokkaan kuuluivat Jyväskylän paikkakunnakseen ilmoittaneet ja toiseen muut kunnat Keski-Suomen alueella,

joista saimme vastauksia. Seuroille ja/tai lajiliitoille maksettavien kustannusten suhteen jalkapallo, salibandy ja koripallo ovat tilastollisesti merkittävästi kalliimpia ($p < 0.05$) Jyväskylässä kuin muilla paikkakunnilla asuvilla. Jääkiekon harrastaminen on joukkuepeleistä kaikista vahvimmin keskittynyt Jyväskylään. Jääkiekossa vain yhdestä joukkueesta Jyväskylän ulkopuolelta tuli vastauksia, joten kunnan vertailua asuinpaikkakuntien kesken ei pystynyt tekemään. Muissa harrastuskuluissa ei asuinpaikkakunnalla ollut tilastollisesti merkitsevää eroa missään lajissa.

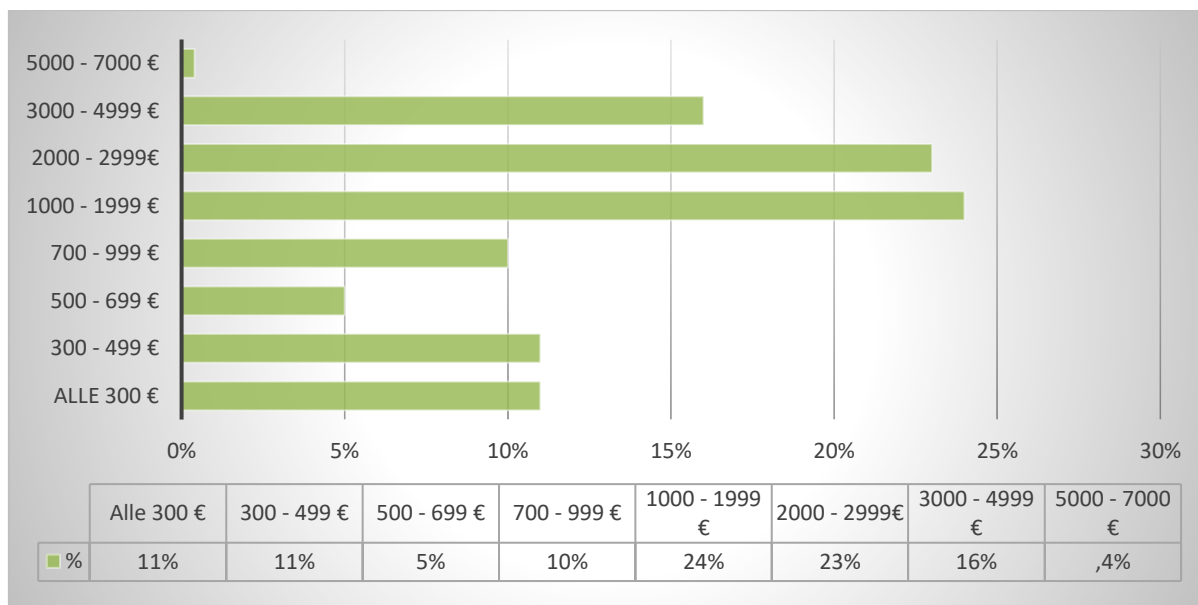
Seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavien harrastuskustannusten mediaaniarvo on 1542 euroa vuodessa. Muiden harrastekulujen mediaaniarvo on 783 euroa. Yhteensä keskimääräinen harrastusten kokonaiskustannus on siis 2325 euroa vuodessa. Taulukosta 4 huomaa, että jääkiekko on harrastuksista merkittävästi kallein kaikkien kustannusten suhteen. Jääkiekon seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavat kustannukset ja muut harrastekulut ovat suurimpia myös tilastollisesti erittäin merkitsevästi verrattuna muihin lajeihin ($p < 0.001$). Koripallo sen sijaan on lajeista kaikkein edullisin, mutta toisaalta koripallon pieni vastausmäärä ($N=33$) voi vaikuttaa tuloksiin. Seuraavissa alaluvuissa käsitellään tarkemmin lajikohtaisia kustannuksia.

TAULUKKO 4. Lasten ja nuorten urheiluseuraharrastuksen keskimääräiset kustannukset joukkuepeleissä vuodessa ($N=290$).

Laji	n	Seura/lajiliitto-kustannukset	Muut kustannukset	Kokonaiskustannukset
Jalkapallo	83	1063 €	648 €	1711 €
Jääkiekko	89	3023 €	1466 €	4489 €
Salibandy	85	1297 €	550 €	1847 €
Koripallo	33	491 €	469 €	960 €
Kaikki lajit	290	1542 €	783 €	2325 €

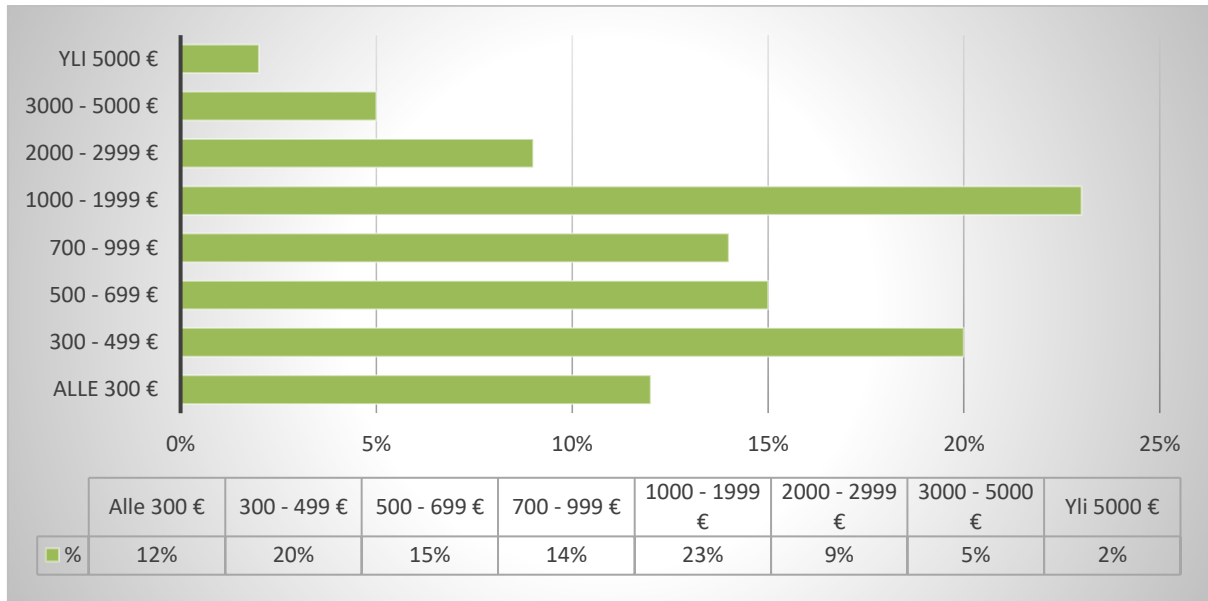
Kuviosta 2 näkee, että urheiluseuralle ja lajiliitolle maksettavat kustannukset vaihtelevat suuresti. Alle 500 euron kustannuksia maksaa 22 prosenttia kyselyyn vastanneista ja 3000–

5000 euroa maksaa 16 prosenttia kyselyyn vastanneista. Selvästi suurin osa (63 %) maksaa seuralle ja lajiliitolle yli 1000 euroa vuodessa. Näin ollen suuri osa lapsiperheiden vanhemmista maksaa kuukausitasolla vähintään 83 euroa urheiluseuralle ja/tai lajiliitolle. Joukkuepelejä voi siis Keski-Suomessa harrastaa kilpatasolla suhteellisen edullisesti, mutta toisaalta on merkille pantavaa, että urheiluseuralle ja/tai lajiliitolle maksettavat kustannukset voivat myös olla vuositasolla hyvinkin suuria.

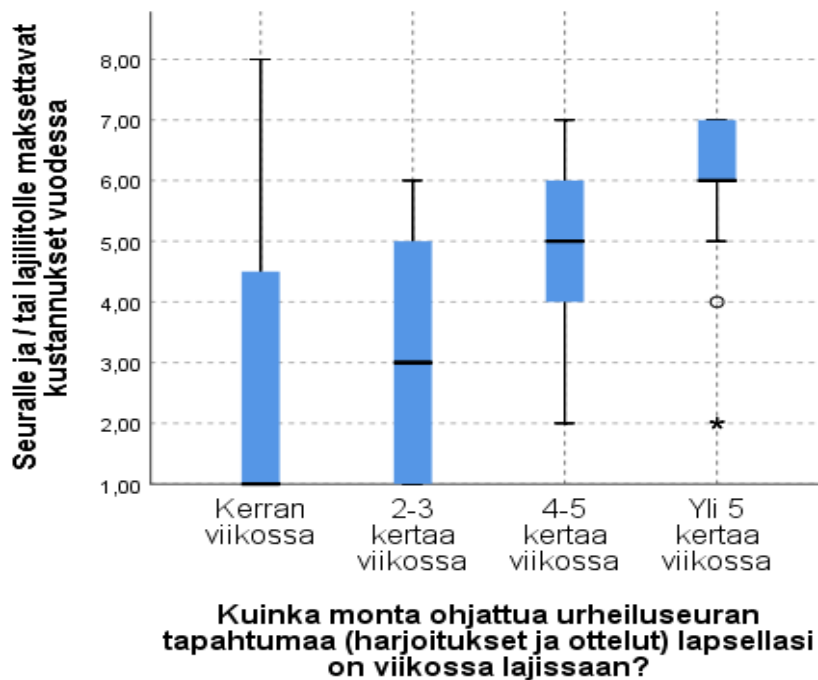
KUVIO 2. Harrastajien vanhempien arvioimat urheiluharrastuksen keskimääräiset seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavat jäsen-, kausi-, vakuutus- ja lisenssimaksut vuodessa (N= 290).

Kuviosta 3 huomaa, että vanhempien arviot muista harrastekuluista vaihtelevat merkittävästi, mutta selvästi suurin osa vanhemmista (61 %) ilmoitti muiden harrastuskustannusten olevan vuositasolla alle 1000 euroa. Vajaan neljännesosan (23 %) mukaan muut harrastuskustannukset ovat 1000–2000 euron välillä ja 17 prosenttia vanhemmista ilmoitti niiden olevan yli 2000 euroa vuodessa. Kokonaisuutena tarkasteltaessa muut harrastekulut ovat pienemmät kuin seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavat harrastuskustannukset.

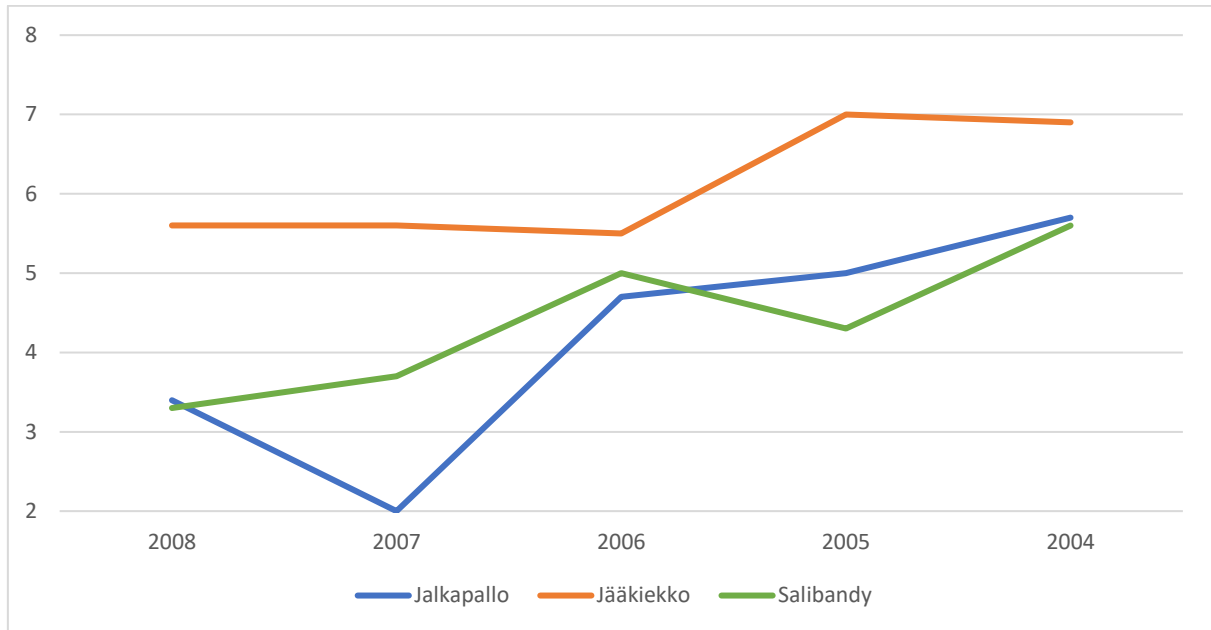
KUVIO 3. Harrastajien vanhempien arvioimat keskimääräiset muut harrastekulut vuodessa (N=290).

Aikaisemmissa harrastuskustannuksiin liittyvissä tutkimuksissa on havaittu harrastusintensiteetin sekä harrastuskustannusten välillä olevan yhteys toisiinsa (Harkimo ym. 2016, 16; Puronaho 2014, 19). Harrastusintensiteetin mittaamiseen tutkimuksessa käytettiin sitä, kuinka monta ohjattua urheiluseuran tapahtumaa (harjoitukset ja pelit) harrastajalla on viikossa lajissaan. Aineiston mukaan harrastusintensiteetillä ja harrastuskustannuksilla on tilastollisesti merkitsevä yhteys ($p < 0.001$). Eli mitä suurempi harrastusintensiteetti, sitä suuremmat harrastuskustannukset. Tämä korostuu varsinkin silloin, kun ohjattuja seurataapahtumia on yli viisi kertaa viikossa. Harrastusintensiteetti on yhteydessä sekä seuroille ja/tai lajiliitoille maksettaviin harrastuskustannuksiin, että muihin harrastekuluihin. Aineiston perusteella havaittiin myös, että harrastusintensiteetillä ja harrastajan iällä on tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys toisiinsa ($p < 0.001$). Eli mitä vanhemmasta harrastajasta on kyse, sen korkeampi harrastusintensiteetti keskimäärin on. Kuvioista 4 näkee selkeämmin harrastusintensiteetin ja seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavien harrastuskustannusten välisen yhteyden.

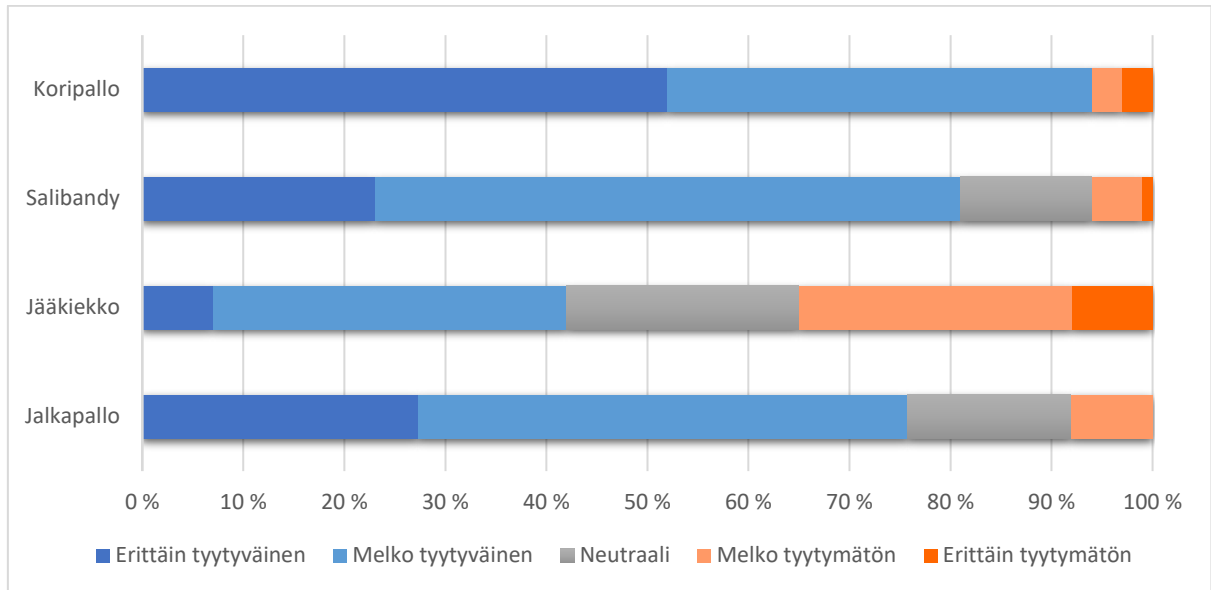
KUVIO 4. Harrastusintensiteetin vaikutus seuralle ja/tai lajiliitolle maksettaviin kustannuksiin joukkuepeleissä. Arvot ovat keskiarvoja, hajontapylväät kuvaavat keskihajontaa. Pystyakselilla esitetyt arvot kuvaavat rahasummien keskiarvoja kuvaavia summia (1=alle 300 €, 2=300–499 €, 3=500–699 €, 4=700–999 €, 5=1000–1999 €, 6=2000–2999 €, 7=3000–4999 €, 8=5000–7000 €). N=290.

Aikaisemmissa tutkimuksissa (esim. Inkinen ym. 2019) on havaittu, että harrastuskustannukset nousevat iän myötä, mikä tulee ilmi myös tässä tutkimuksessa. Mitä vanhempi harrastaja on, sitä suuremmat ovat harrastuskustannukset ($p < 0.001$). Kuviosta 5 huomaa, että seuroille ja/tai lajiliitoille maksettavien harrastuskustannusten keskimääräinen summa kasvaa kaikkein eniten 2005 vuonna syntyneissä. Aineiston käsitellessä vuoden 2019 kustannuksia tarkoittaa tämä sitä, että suurin kustannusnousu tapahtuu 13–14 vuoden ikäisissä eli yläkouluiässä. Vuonna 2006 syntyneillä kustannukset ovat keskimäärin 1000–2000 euroa vuodessa ja vuonna 2005 syntyneillä keskimäärin 2000–3000 euroa vuodessa. Myös muiden harrastuskustannusten osalta iän vaikutus kustannuksiin on selkeä ($p = 0.001$). Muut harrastuskulut nousevat kaikkein eniten 2007 ja 2006 vuonna syntyneiden harrastajien välillä.

KUVIO 5. Harrastajan iän vaikutus seuralle ja/tai lajiliitolle maksettaviin kustannuksiin eri lajeissa (Koripallo jätetty pois vähäisen vastausmäärän ja epätasaisen ikäjakauman takia). Pystyakselilla esitetyt arvot kuvaavat rahasummien keskiarvoja kuvaavia summia (2=300–499 €, 3=500–699 €, 4=700–999 €, 5=1000–1999 €, 6=2000–2999 €, 7=3000–4999 €, 8=5000–7000 €). N=257.

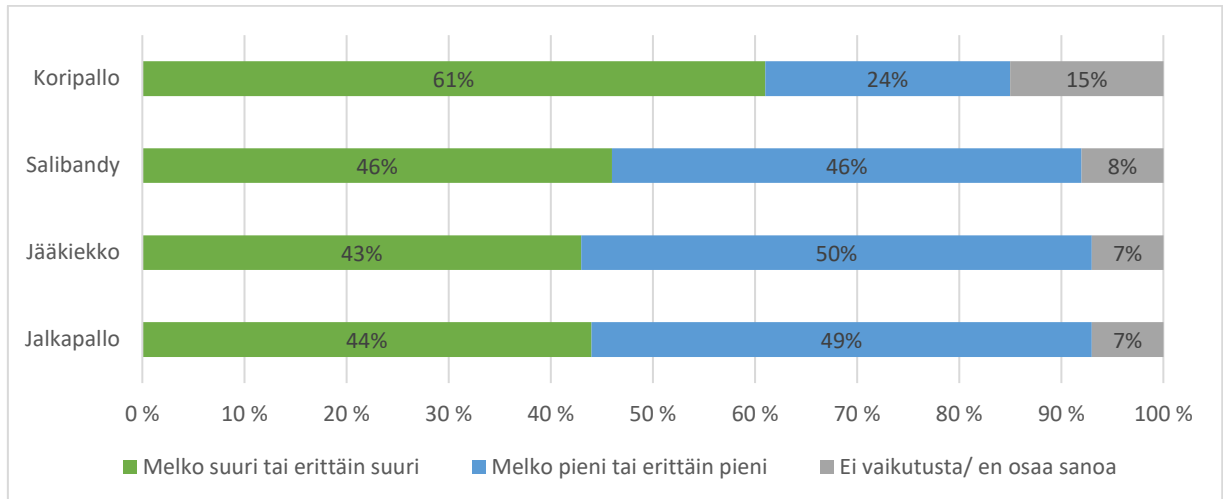
Kysyttäessä mielipidettä harrastuksen hinta-laatusuhteesta selvisi, että koripalloa harrastavien lasten vanhemmat ovat kaikkein tyytyväisimpiä, sillä vanhemmista peräti 94 prosenttia on joko erittäin tai melko tyytyväisiä lapsensa harrastuksen hinta-laatusuhteeseen. Myös salibandyssa (81 %) ja jalkapallossa (76 %) suuri osa vanhemmista on hinta-laatusuhteeseen tyytyväisiä. Jääkiekon hinta-laatusuhteeseen ollaan sen sijaan vähiten tyytyväisimpiä (42 %). Kuviosta 6 näkee vastausten jakauman eri lajeissa.

KUVIO 6. Vanhempien mielipide lapsen harrastuksen hinta-laatusuhteesta eri lajeissa. Neutraali mielipide tarkoittaa, että vanhempi ei ollut tyytyväinen eikä tyytymätön kustannuksiin (N=290).

Seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavat kustannukset ovat tilastollisesti erittäin merkitsevästi yhteydessä vanhempien kokemaan hinta-laatusuhteeseen ($p < 0.001$). Eli mitä alhaisemmat seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavat kustannukset ovat, sitä tyytyväisempiä vanhemmat ovat hinta-laatusuhteeseen.

Kuviosta 7 tulee esille, että jalkapallossa, jääkiekossa ja salibandyssä noin puolet vanhemmista on sitä mieltä, että varainhankinnalla ja talkoilla on suuri merkitys urheiluseuralle maksettaviin kustannuksiin ja noin puolet on sitä mieltä, että varainhankinnan ja talkoiden merkitys on pieni. Poikkeuksena mainittakoon koripallo, jossa varainhankinnan merkitys koettiin olevan muihin lajeihin verrattuna suurin, sillä 61 prosenttia vanhemmista koki merkityksen erittäin suureksi tai melko suureksi.

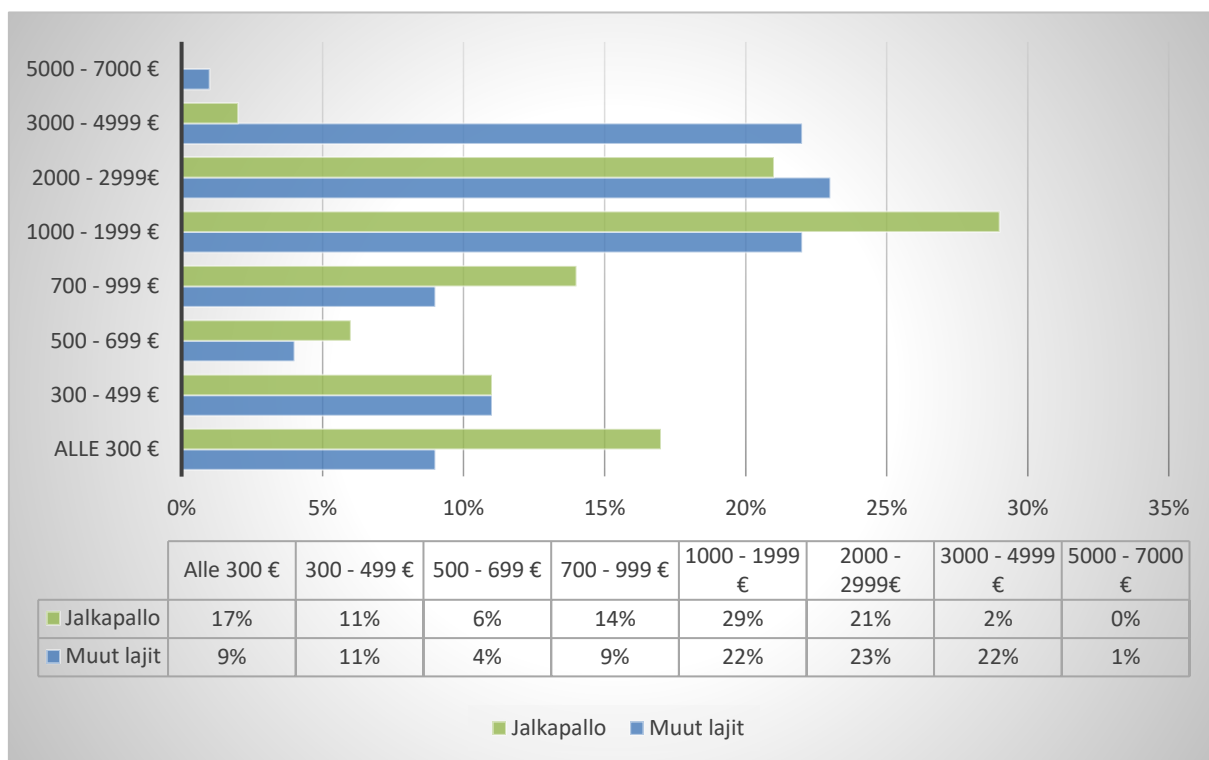
KUVIO 7. Varainhankinnan ja/tai talkoiden merkitys urheiluseuralle maksettavien urheiluharrastuskustannusten suuruuteen joukkuepeleissä (N=290).

7.3.1 Jalkapallon kustannukset

Jalkapallosta saimme vastauksia 83 kappaletta, yhdeksästä eri seurasta. Kaikkein eniten vastauksia tuli JJK:ssa pelaavien vanhemmilta, kaikkiaan 34. Suurin osa vanhemmista ilmoitti kotipaikkakunnakseen Jyväskylän (62 %). Tulo- ja koulutustason suhteen jalkapallossa vastaukset eivät eroa muista lajeista. Sen sijaan sukupuolijakauma on jalkapalloa harrastavien suhteen tasaisempi muihin lajeihin verrattuna, sillä hieman yli kolmasosa (35 %) vastauksista tuli tyttöharrastajien vanhemmilta. Jalkapallossa kaikkein eniten (45 %) vastauksia tuli vuonna 2008 syntyneiden vanhemmilta. Jalkapallossa selvästi enemmistö (72 %) harrastaa lajia piiri-/aluetasolla. Tähän voi osaltaan vaikuttaa se, että jalkapallossa suurin osa vastauksista tuli nuorimmista ikäluokista.

Jalkapalloharrastuksen seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavien kustannusten mediaaniarvo on 1063 euroa ja muiden harrastekulujen 648 euroa vuodessa. Keskimäärin jalkapalloa harrastavan lapsen ja nuoren vanhempi maksaa siis kokonaisuudessaan 1711 euroa harrastuskustannuksia vuodessa. Taulukosta 4 huomaa, että jalkapallon mediaaniarvo on kokonaiskustannusten suhteen pienempi kuin harrastuskustannusten mediaani kaikkien tutkittavien lajien osalta (2325 €). Tulokset ovat samansuuntaisia kuin Palloliiton vuonna 2019 julkaistussa tutkimuksessa (Inkinen ym. 2019). Sen sijaan jalkapallon kokonaiskustannukset aineiston mukaan ovat

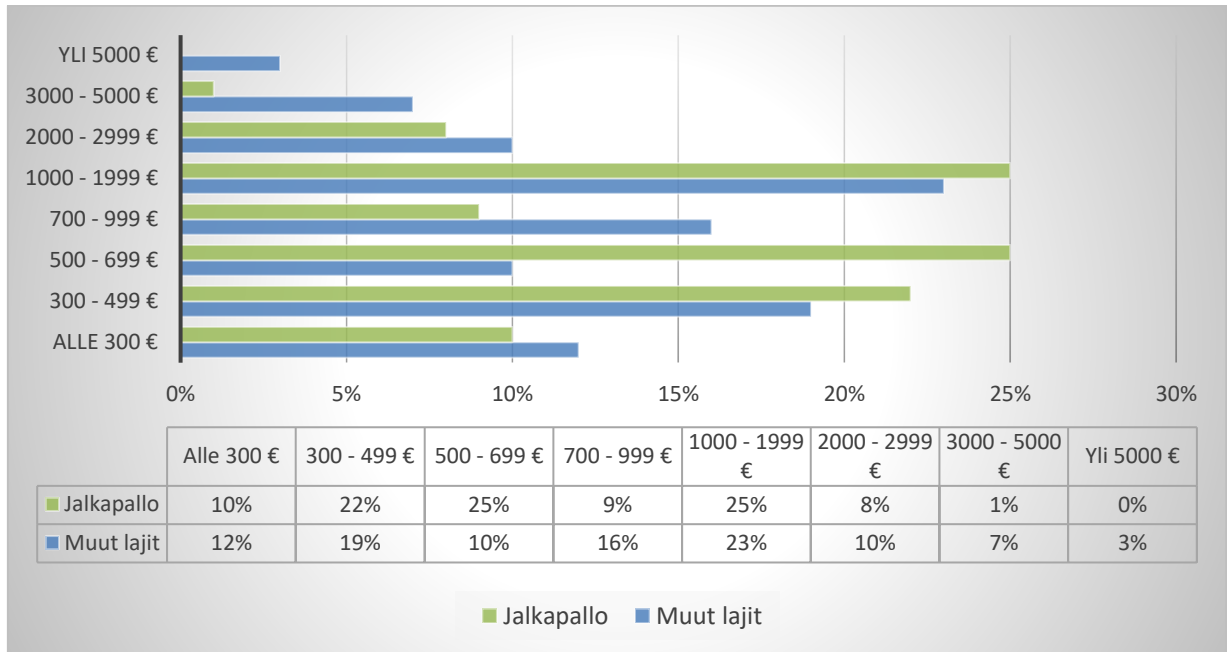
huomattavasti pienemmät kuin Puronahon (2014) tutkimuksessa, jossa jalkapallon kokonaiskustannukset kilpaurheilutasolla harrastavilla 11–14-vuotiailla on 5694 euroa vuodessa (Puronaho 2014, 31).

KUVIO 8. Jalkapalloharrastuksen keskimääräiset seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavat jäsen-, kausi-, vakuutus-, ja lisenssimaksut vuodessa verrattuna muihin lajeihin (jäähkiekko, salibandy ja koripallo). Jalkapallo (N=83) ja muut lajit (N=207).

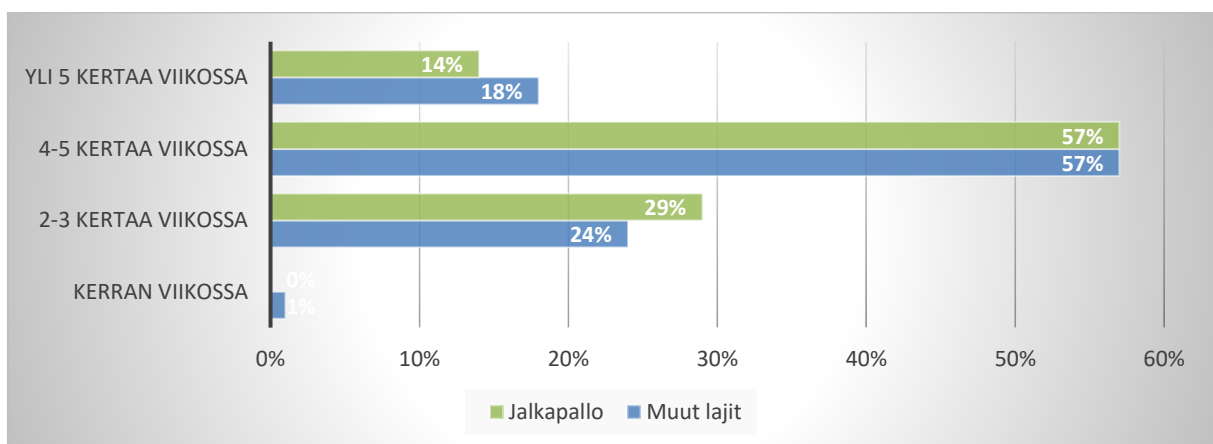
Kuvioon 8 on kuvattu seuralle ja/tai lajiliitoille maksettavat kustannukset jalkapallossa. Jalkapallossa vähintään 1000 euron kustannuksia vuodessa maksaa 52 prosenttia vanhemmista (vrt. muut lajit 67 %). Jalkapalloa voi kuitenkin harrastaa hyvin edullisesti, sillä alle 300 euroa vuodessa harrastuskustannuksia maksaa 17 prosenttia vanhemmista. Vastakohtaisena ääripäänä 23 prosenttia vastanneista maksaa kuitenkin harrastuskustannuksia yli 2000 euroa vuodessa.

Kuviossa 9 esitetään jalkapallon muut harrastekulut. Jalkapalloa harrastavien vanhemmista 34 prosenttia maksaa muita harrastekuluja yli 1000 euroa vuodessa (vrt. muut lajit 43 %). Muiden kulujen suhteen jalkapallo vaikuttaa olevan hyvin samankaltainen muiden lajien kanssa.

KUVIO 9. Jalkapalloharrastuksen keskimääräiset muut kulut, joihin lasketaan muun muassa leirit, matka- ja majoituskulut, harjoittelun/kilpailun tekstiilit ja välineet, vuodessa verrattuna muihin lajeihin (jääkiekko, salibandy ja koripallo). Jalkapallo (N=83) ja muut lajit (N=207).

Kuviosta 10 näkee, että jalkapallossa harrastusintensiteetti on hyvin samankaltainen kuin muissa lajeissa, sillä ohjattujen urheiluseuratapahtumien (harjoitukset ja pelit) määrä on 71 prosentilla vähintään neljä kertaa viikossa (vrt. muut lajit 75 %). Tyypillisimmin jalkapalloa harrastava lapsi tai nuori liikkuu seurassa 4–5 kertaa viikossa (57 %).

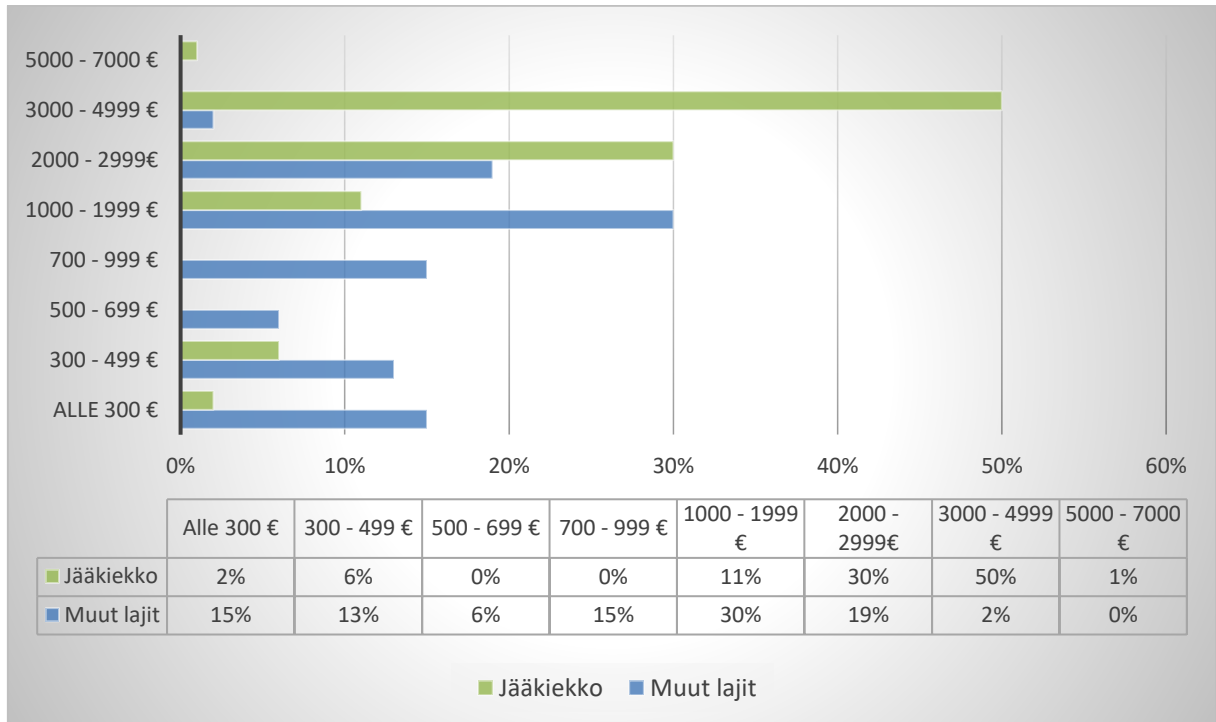

KUVIO 10. Ohjattujen urheiluseuran tapahtumien (harjoitukset ja pelit) määrä viikossa jalkapallossa ja muissa lajeissa (jääkiekko, salibandy ja koripallo). Jalkapallo (N=83) ja muut lajit (N=207).

7.3.2 Jääkiekon kustannukset

Jääkiekon osalta vastauksia tuli kaikkein eniten (89 kpl), neljästä eri seurasta. Selkeästi eniten vastauksia tuli JYP:ssä pelaavien vanhemmilta (43 kpl). Asuinpaikkakunnakseen Jyväskylän ilmoitti 66 prosenttia vanhemmista. Jääkiekossa huomionarvoista on se, että tutkimuksessa olevista seuroista ainoastaan Keuruun Pallo toimii Jyväskylän ulkopuolella. Tästä huolimatta Jyväskylän ulkopuolella asuvista jääkiekkoa harrastaa 34 prosenttia vastanneiden vanhempien lapsista ja nuorista. Tulo- ja koulutustason suhteen jääkiekon vastaukset ovat hyvin samankaltaisesti jakaantuneet kuin kaikkien lajien osalta. Sen sijaan sukupuolijakauma on jääkiekkoa harrastavien suhteen kaikista lajeista epätasaisin, sillä kyselyyn vastasi ainoastaan yhden tytön vanhempi. Jääkiekossa harrastajien ikäjakauma on hyvin tasainen, mutta kaikkein eniten vastauksia (25 %) tuli vuonna 2006 syntyneiden harrastajien vanhemmilta. Jääkiekossa suurin osa (65 %) harrastaa lajia piiri-/aluetasolla.

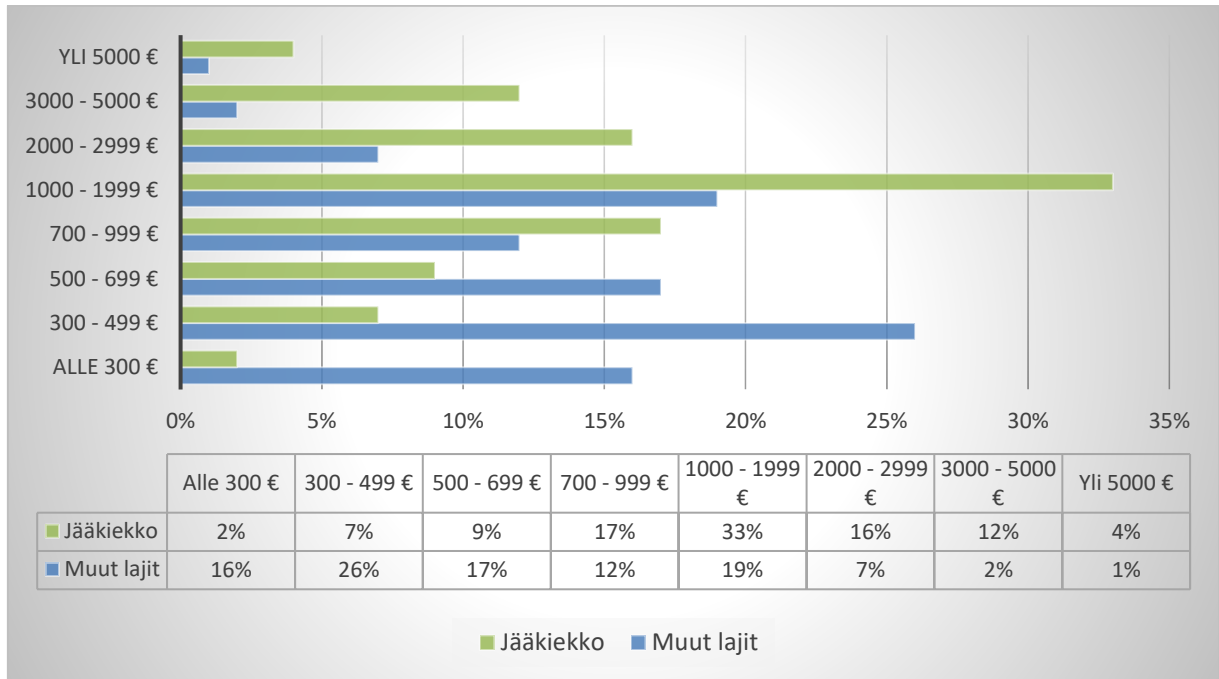
Taulukosta 4 huomaa, että jääkiekossa seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavien kustannusten mediaaniarvo on 3023 euroa vuodessa. Muiden harrastekulujen mediaaniarvo sen sijaan on 1466 euroa vuodessa. Eli keskimääräisesti jääkiekkoa harrastavan lapsen ja nuoren vanhempi maksaa kokonaisuudessaan 4489 euroa harrastuskustannuksia vuodessa. Huomionarvoista on, että jääkiekon kokonaiskustannusten mediaaniarvo on lähes kaksi kertaa suurempi kuin harrastuskustannusten mediaani kaikkein lajien osalta (2325 €) ja lähes kolme kertaa suurempi kuin harrastuskustannusten mediaani kaikkien lajien osalta pois lukien jääkiekko (1605 €). Harrastuskustannukset jääkiekossa ovat aineiston perusteella huomattavasti edullisemmat kuin Puronahon (2014) tutkimuksessa, jossa 11–14-vuotiaiden kilpatasolla jääkiekkoa harrastavien keskimääräiset kokonaiskustannukset ovat 7431 euroa vuodessa (ks. Puronaho 2014, 34).

KUVIO 11. Jääkiekkoharrastuksen keskimääräiset seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavat jäsen-, kausi-, vakuutus-, ja lisenssimaksut vuodessa verrattuna muihin lajeihin (jalkapallo, salibandy ja koripallo). Jääkiekko (N=89) ja muut lajit (N=201).

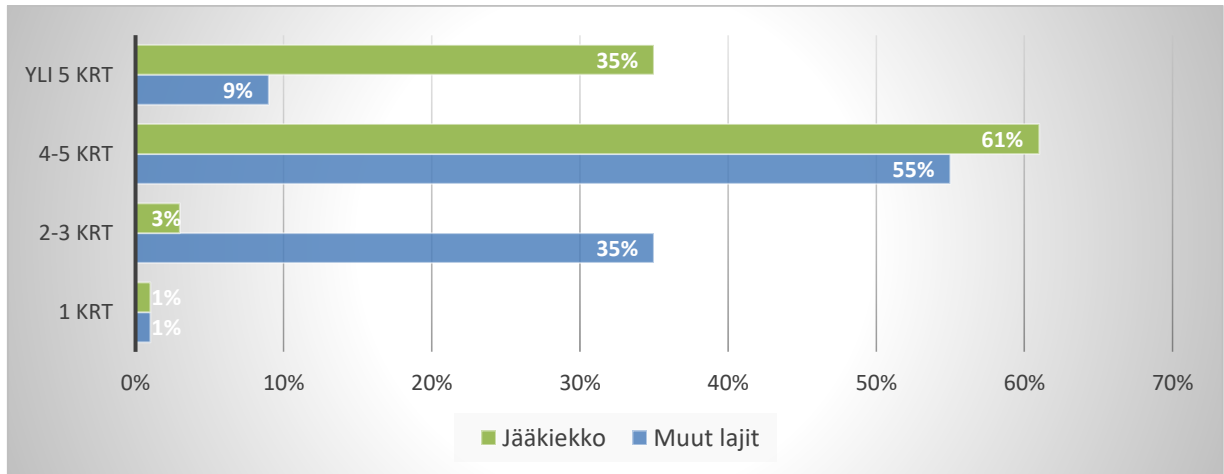
Seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavat kustannukset ovat jääkiekossa kaikista lajeista suurimmat. Kuviosta 11 ilmenee, että jääkiekossa seuralle ja/tai lajiliitolle maksaa yli 1000 euroa vuodessa peräti 92 prosenttia vanhemmista (vrt. muut lajit 51 %). Huomionarvoista jääkiekon kustannuksista on myös se, että yli puolet (51 %) vanhemmista maksaa seuralle ja/tai lajiliitolle yli 3000 euroa vuodessa (vrt. muut lajit 2 %).

Kuviosta 12 näkee muut harrastekulut jääkiekossa. Jääkiekkoa harrastavien vanhemmista 65 prosenttia käyttää lapsensa muihin harrastekuluihin yli 1000 euroa vuodessa (vrt. muut lajit 29 %). Jääkiekon osalta huomionarvoista on myös se, että lähes kolmasosa vanhemmista (32 %) maksaa muita harrastekuluja yli 2000 euroa vuodessa (vrt. muut lajit 10 %).

KUVIO 12. Jääkiekkoharrastuksen keskimääräiset muut harrastekulut, joihin lasketaan muun muassa leirit, matka- ja majoituskulut, harjoittelun / kilpailun tekstiilit ja välineet, vuodessa verrattuna muihin lajeihin (jalkapallo, salibandy ja koripallo). Jääkiekko (N=89) ja muut lajit (N=201).

Kuviosta 13 ilmenee jääkiekon ohjattujen urheiluseuratapahtumien (harjoitukset ja pelit) määrä viikossa. Jääkiekkoa harrastavien vanhemmista 96 prosenttia ilmoitti ohjattujen urheiluseuratapahtumien määrän olevan vähintään neljä kertaa viikossa (vrt. muut lajit 64 %). Vanhemmista yli kolmasosa ilmoitti ohjattujen urheiluseuratapahtumien määrän olevan yli viisi kertaa viikossa, kun muissa lajeissa yli viisi kertaa viikossa harrastaa alle kymmenesosa (9 %). Eli jääkiekossa harrastusintensiivisyys on merkittävän suuri verrattuna muihin lajeihin.

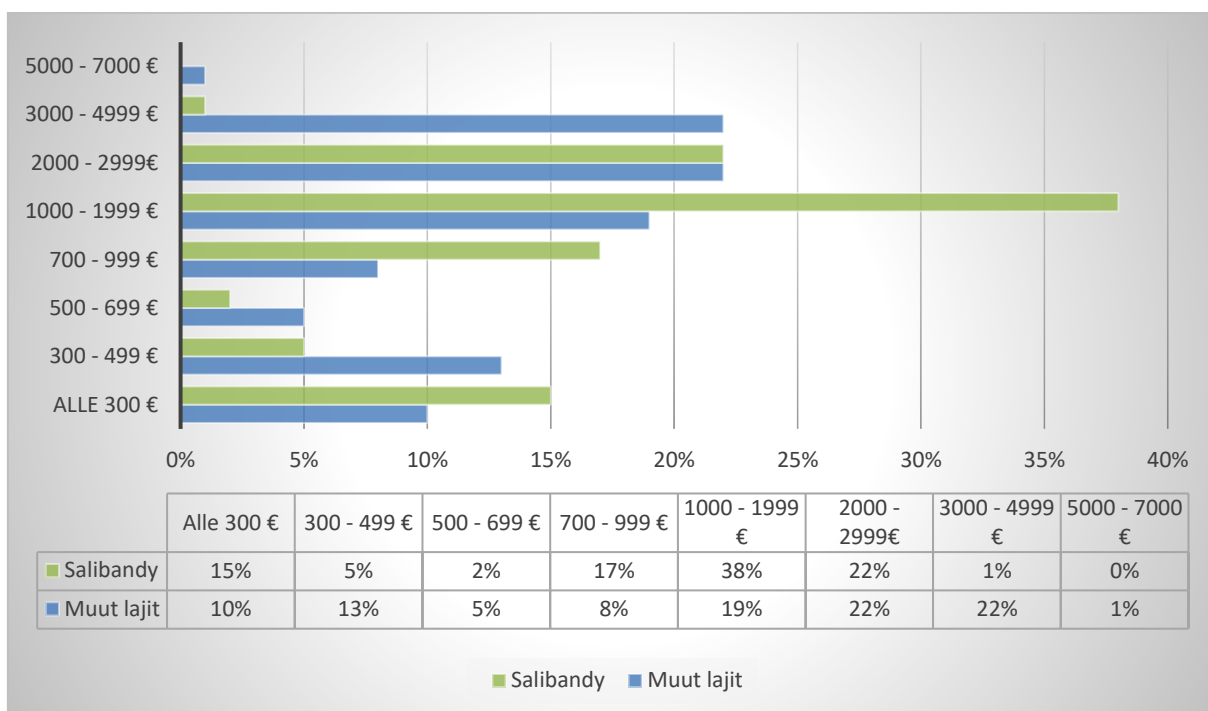

KUVIO 13. Ohjattujen urheiluseuran tapahtumien (harjoitukset ja pelit) määrä viikossa jääkiekossa ja muissa lajeissa (jalkapallo, salibandy ja koripallo). Jääkiekko (N=89) ja muut lajit (N=201).

7.3.3 Salibandyn kustannukset

Salibandyssä vastauksia tuli yhteensä 85 kappaletta, viidestä eri seurasta. Eniten vastauksia saatiin salibandyseura O2-Jyväskylän pelaajien vanhemmilta (44 kpl). Asuinpaikkakunnakseen Jyväskylän ilmoitti 64 prosenttia vanhemmista. Sukupuolijakauma on salibandyn suhteen hyvin epätasainen. Tyttöharrastajien vanhemmilta vastauksia tuli ainoastaan 12 kappaletta (14 %). Salibandyssäkin ikäjakauma on melko tasainen, mutta eniten vastauksia (27 %) tuli kuitenkin vuonna 2006 syntyneiden harrastajien vanhemmilta. Salibandyssä selkeä enemmistö (71 %) harrastaa lajia piiri-/aluetasolla.

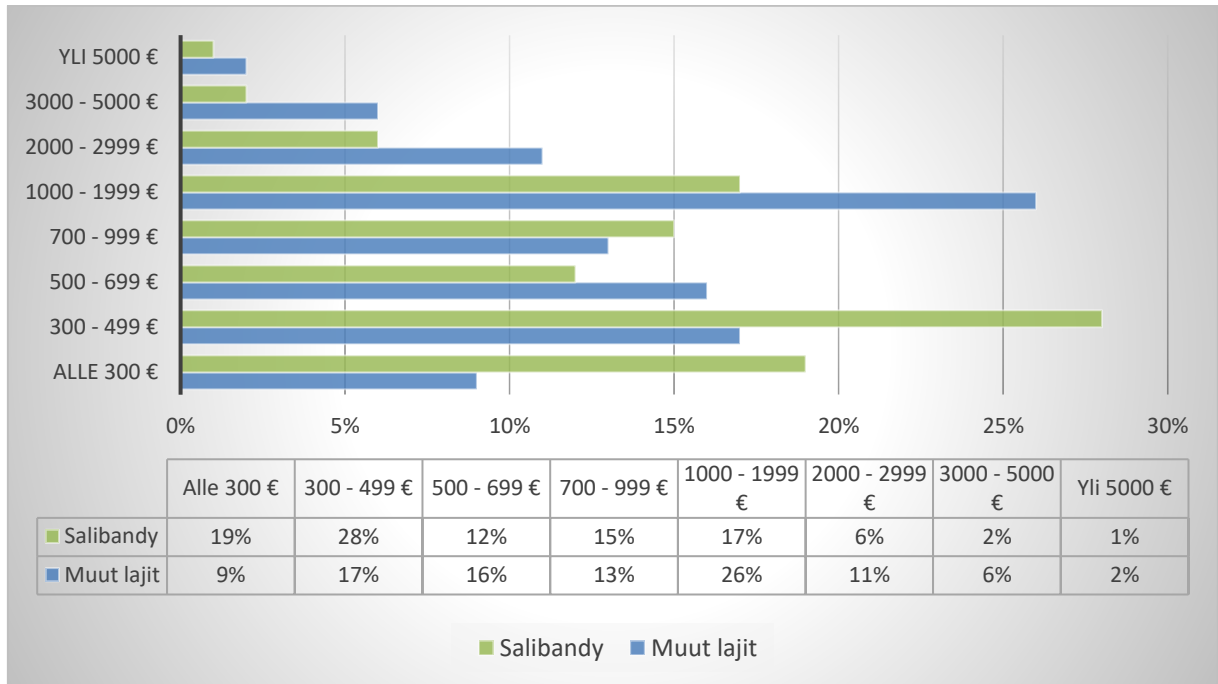
Seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavien kustannusten mediaaniarvo salibandyssä on 1297 euroa ja muiden harrastekulujen mediaaniarvo on 550 euroa vuodessa. Keskimäärin salibandya harrastavan lapsen ja nuoren vanhempi siis maksaa harrastuskustannuksia kokonaisuudessaan 1847 euroa vuodessa. Salibandy on kokonaiskustannuksiltaan lajeista toiseksi kallein. (Taulukko 4.) Tutkimuksen mukaan salibandyn keskimääräiset harrastuksen kokonaiskustannukset ovat edullisemmat kuin Puronahon tutkimuksessa (2014), jossa 11–14-vuotiaiden kilpatasolla harrastavien keskimääräiset kokonaiskustannukset ovat 2437 euroa (Puronaho 2014, 48).

KUVIO 14. Salibandyharrastuksen keskimääräiset seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavat jäsen-, kausi-, vakuutus-, ja lisenssimaksut vuodessa verrattuna muihin lajeihin (jalkapallo, jääkiekko ja koripallo). Salibandy (N=85) ja muut lajit (N=205).

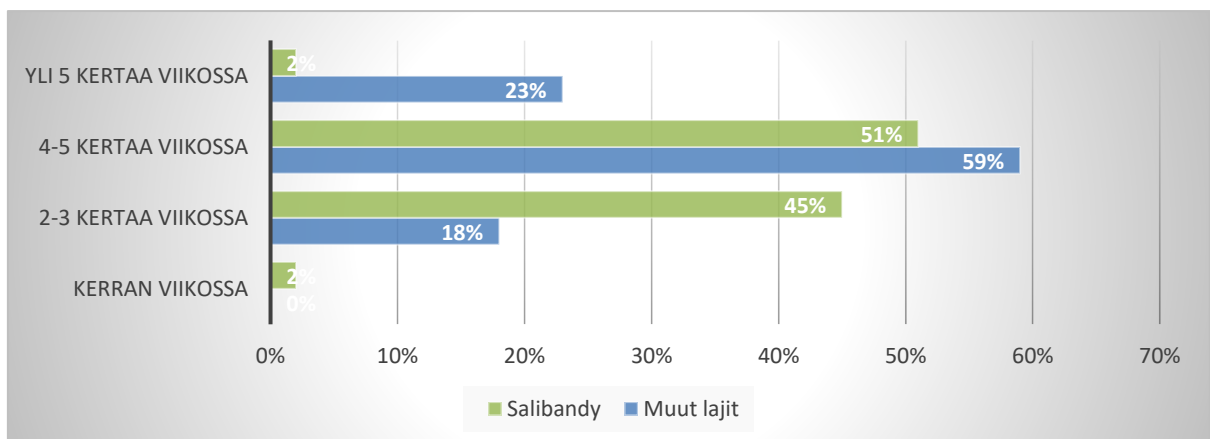
Salibandyssa seuralle ja/tai lajiliitolle vuodessa yli 1000 euroa maksaa 61 prosenttia vanhemmista (vrt. muut lajit 64 %). Tyypillisesti salibandyssa seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavat kustannukset ovat 1000–2000 euroa vuodessa, sillä yli kolmasosa (38 %) maksaa sen verran. (Kuvio 14.)

Kuviosta 15 ilmenee, että salibandyssa muita harrastekuluja vuodessa yli 1000 euroa ilmoitti maksavansa 26 prosenttia harrastajien vanhemmista (vrt. muut lajit 45 %). Salibandyssa huomionarvoista on se, että alle 500 euroa muita harrastekuluja vuodessa ilmoitti maksavansa lähes puolet vanhemmista (47 %).

KUVIO 15. Salibandyharrastuksen keskimääräiset muut kulut, joihin lasketaan muun muassa leirit, matka- ja majoituskulut, harjoittelun/kilpailun tekstiilit ja välineet, vuodessa. Salibandy (N=85) ja muut lajit (N=205).

Kuvioon 16 on kuvattu ohjattujen urheiluseuratapahtumien (harjoitukset ja pelit) määrä viikossa. Salibandyssa ohjattujen urheiluseuratapahtumien määräksi vähintään neljä kertaa viikossa ilmoitti 53 prosenttia harrastajien vanhemmista (vrt. muut lajit 82 %). Salibandyssa harrastusintensiiteetti on siis merkittävästi pienempi kuin muissa lajeissa keskimäärin.

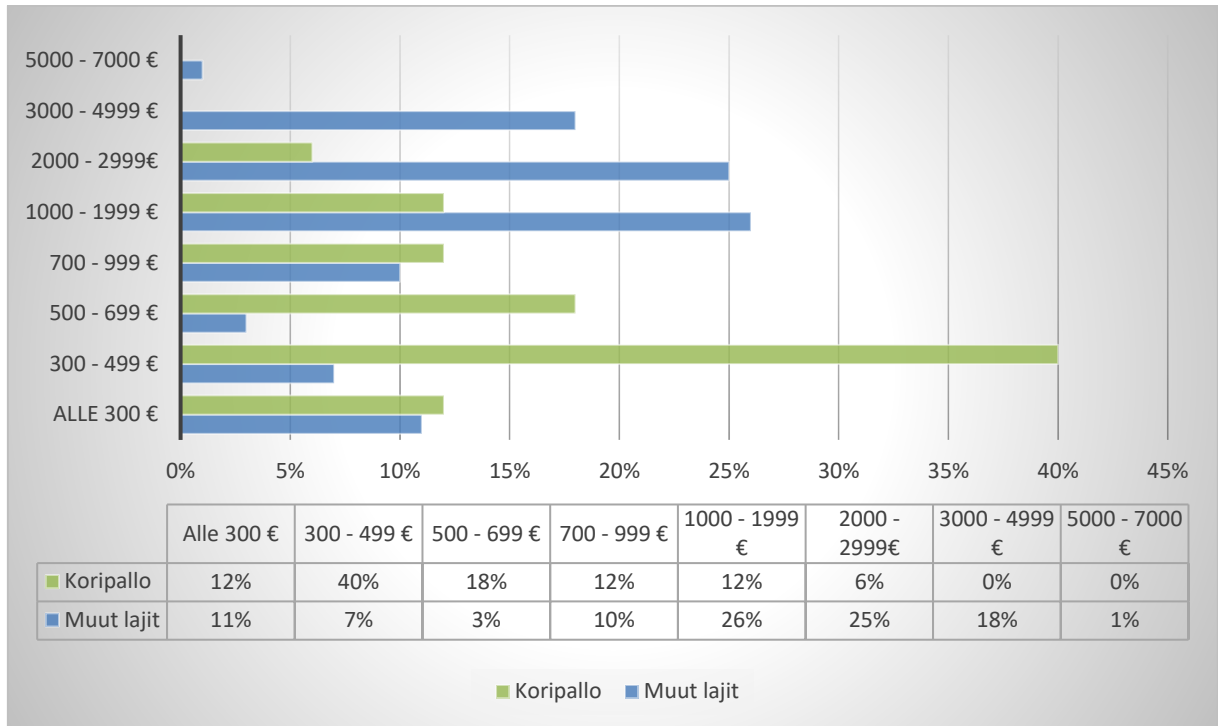
KUVIO 16. Ohjattujen urheiluseuran tapahtumien (harjoitukset ja pelit) määrä viikossa salibandyssa ja muissa lajeissa. Salibandy (N=85) ja muut lajit (N=205).

7.3.4 Koripallon kustannukset

Koripalloa harrastavien vanhemmilta vastauksia tuli ainoastaan 33 kappaletta, neljästä eri seurasta. Näistä seuroista eniten tuli vastauksia HoNsU:sta ja Äänekosken Huimasta, molemmista yhteensä 11 vastausta. Asuinpaikkakunnakseen Jyväskylän ilmoitti 33 prosenttia vanhemmista, eli harrastajakunta ei ollut niin keskittynyt Jyväskylään kuin muissa lajeissa. Huomionarvoista on se, että Äänekoskella asuvilta vanhemmilta tuli melkein yhtä paljon vastauksia (27 %) kuin Jyväskylästä. Sukupuolijakauma on koripallon suhteen keskimääräistä tasaisempi, sillä 36 prosenttia vastauksista tuli tyttöharrastajien vanhemmilta (vrt. kaikki lajit 19 %). Koripallossa ikäjakauma on aineiston mukaan kaikkein epätasaisin, sillä lähes puolet (49 %) vastauksista tuli vuonna 2007 syntyneiden harrastajien vanhemmilta. Koripallossa piiri-/aluetasolla harrastaa lajia 52 prosenttia ja valtakunnallisella tasolla 48 prosenttia. Koripallossa on huomioitava, että pieni otoskoko saattaa hieman vääristää tuloksia suuntaan tai toiseen.

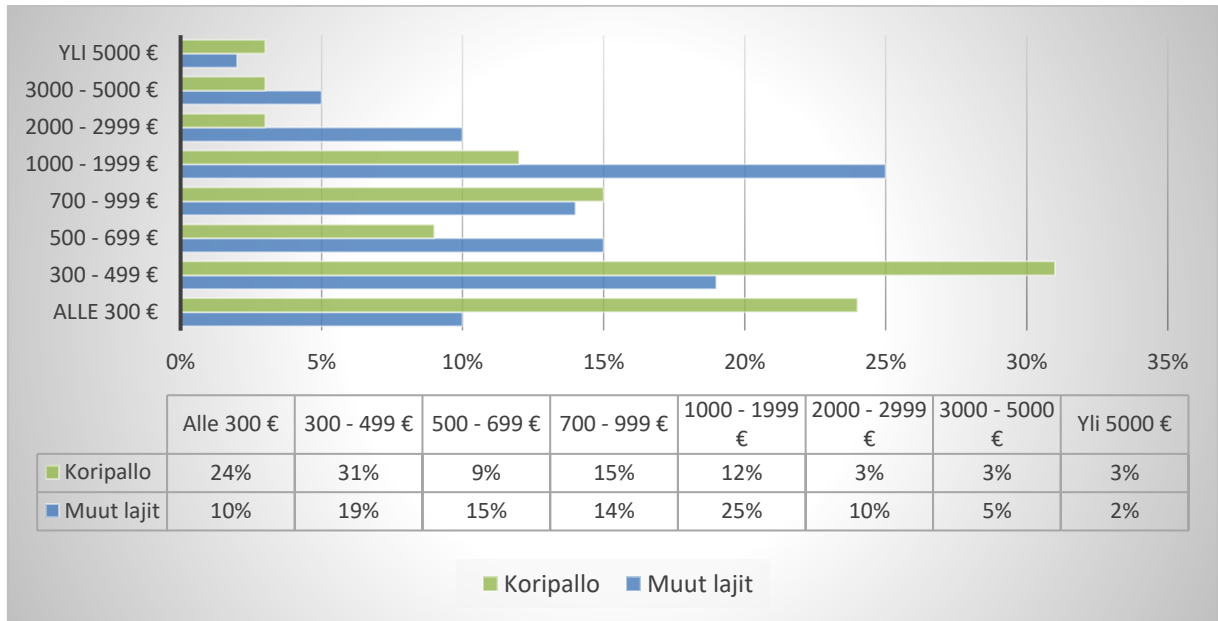
Seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavien kustannusten mediaaniarvo on koripallossa kaikkein alhaisin, 491 euroa vuodessa. Muiden harrastekulujen mediaaniarvo sen sijaan on 469 euroa vuodessa. Koripallossa ero seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavien kustannusten ja muiden harrastekulujen välillä on kaikkein pienin verrattuna muihin joukkuepeleihin. Keskimäärin koripalloa harrastavan lapsen ja nuoren vanhempi maksaa harrastuskustannuksia kokonaisuudessaan 960 euroa vuodessa, mikä tekee koripallosta edullisimman lajin harrastaa. (Taulukko 4.) Tutkimuksen mukaan koripallon harrastuskustannukset ovat huomattavasti edullisempia kuin Puronahon (2014) tutkimuksessa, jossa 11–14-vuotiaiden kilpatasolla harrastavien kokonaiskustannukset ovat keskimäärin 3503 euroa vuodessa (Puronaho 2014, 38).

Kuviosta 17 näkee, että alle 1000 euroa seuralle ja/tai lajiliitolle maksaa peräti 82 prosenttia koripalloa harrastavien vanhemmista. Lukema on korkea, sillä muissa lajeissa alle 1000 euron kustannuksia seuralle ja/tai lajiliitolle ilmoitti maksavansa ainoastaan 31 prosenttia harrastajien vanhemmista. Huomionarvoista on sekin, että yli puolet vanhemmista (52 %) maksaa seuralle ja/tai lajiliitolle kustannuksia alle 500 euroa vuodessa.

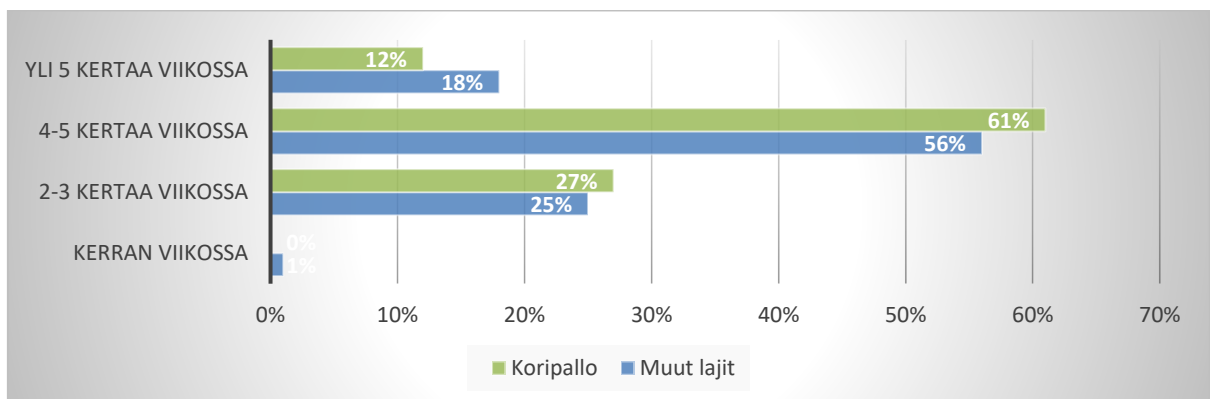
KUVIO 17. Koripalloharrastuksen keskimääräiset seuralle ja/ tai lajiliitolle maksettavat jäsen-, kausi-, vakuutus-, ja lisenssimaksut vuodessa. Koripallo (N=33) ja muut lajit (N=257).

Kuviosta 18 huomaa, että 79 prosenttia koripalloa harrastavien vanhemmista ilmoitti maksavansa muita harrastekuluja alle 1000 euroa vuodessa. Vanhemmista yli puolet (55 %) ilmoitti maksavansa muita harrastekuluja alle 500 euroa vuodessa. Koripallon otoskoko on pieni, minkä takia yksittäiset vastaukset ovat ylikorostuneet, mikä näkyy yli 2000 euroa vuodessa maksavien osuudessa.

KUVIO 18. Koripalloharrastuksen keskimääräiset muut kulut, joihin lasketaan muun muassa leirit, matka- ja majoituskulut, harjoittelun/kilpailun tekstiilit ja välineet, vuodessa. Koripallo (N=33) ja muut lajit (N=257).

Kuvioon 19 on kuvattu ohjattujen urheiluseuratapahtumien (harjoitukset ja pelit) määrä viikossa. Koripallon harrastusintensiivisyys on hyvin samankaltainen kuin muissa lajeissa keskimäärin, sillä 73 prosenttia harrastaa lajia vähintään neljä kertaa viikossa. Tyypillisesti koripallon ohjattujen seurataapahtumien määrä on 4–5 kertaa viikossa (61 %). Koripalloa voi harrastaa myös pienemmällä harrastusintensiivisyydellä, sillä yli neljäsosa koripalloa harrastavista (27 %) harrastaa lajia 2–3 kertaa viikossa.

KUVIO 19. Ohjattujen urheiluseuran tapahtumien (harjoitukset ja pelit) määrä viikossa koripallossa ja muissa lajeissa. Koripallo (N=33) ja muut lajit (N=257).

7.4 Avoimet vastaukset

7.4.1 Koronavuoden 2020 vaikutus harrastuskustannuksiin

Avoimeen kysymykseen koronavuoden 2020 vaikutuksista urheiluharrastuksen kustannuksiin tuli yhteensä 262 vastausta. Taulukosta 5 huomaa, että koronavuosi oli vaikuttanut lapsen harrastuksen kustannuksiin pääasiassa joko vähentäen kustannuksia (57 %) tai sillä ei ollut vaikutusta kustannuksiin (37 %). Koronavuosi ei ollut nostanut juurikaan kustannuksia, sillä vain seitsemän vanhemmista (3 %) arvioi niiden nousseen. Kysymykseen tuli yhdeksän sellaista vastausta, joissa ei osattu sanoa, mikä oli koronavuoden vaikutus kustannuksiin tai niiden perusteella ei pystytty tulkitsemaan koronavuoden vaikutusta kustannuksiin.

TAULUKKO 5. Harrastajien vanhempien arviot koronavuoden 2020 vaikutuksista lapsen urheiluharrastuksen kustannuksiin. (N=262)

Koronavuoden vaikutus kustannuksiin	n	%
Vähensi kustannuksia	149	56.9
Ei vaikutusta kustannuksiin	97	37.0
Nosti kustannuksia	7	2.7
En osaa sanoa / epäselvä vaikutus kustannuksiin	9	3.4
Yhteensä	262	100

Vastauksien perusteella kustannuksia koronavuonna oli vähentänyt erityisesti harjoitusten ja pelien sekä leiri- ja turnausmatkojen peruuntuminen, mikä oli vaikuttanut esimerkiksi säästöihin matkakuluissa. Seuralle maksettavien kustannusten pienentyminen tuli myös esille useissa vastauksissa, mutta vastausten perusteella ne eivät olleet yhtä merkittävä syy kustannuksen vähentymiseen kuin muiden harrastekulujen pienentyminen. Kustannusten nousuun oli puolestaan vaikuttanut pääasiassa talkoiden vähentyminen tai loppuminen kokonaan, jolloin vanhemmat joutuivat maksamaan käytännössä kaiken itse. Närkästyistä monissa vanhemmissa aiheutti se, että he kokivat saaneensa koronavuonna vastinetta rahoilleen

aikaisempaa vähemmän, kun harjoituksia ja pelejä oli jouduttu perumaan. Kustannukset olivat kuitenkin pysyneet suunnilleen samana, niin sanottuun normaalivuoteen verrattuna.

7.4.2 Vanhempien avoin sana harrastuskustannuksista

Kyselyn loppuun annoimme harrastajien vanhemmille mahdollisuuden kertoa avoimella vastauksella mielipiteitä harrastuskustannuksista. Avoimia vastauksia saimme yhteensä 93 kappaletta. Vanhempien vastauksista nousi esille erityisesti huoli harrastuskustannusten kasvun eriarvoistavista vaikutuksista harrastusmahdollisuuksiin. Harrastuskustannukset ovat suuri huolenaihe etenkin kotitalouksille, joissa on enemmän kuin yksi urheilua harrastava lapsi. Eräissä vastauksissa tuli esille se, kuinka lapsen harrastuskustannukset voivat vaikuttaa hyvin merkittävästikin perheen kokonaistalouteen. Muista harrastekuluista etenkin matkakulut sekä väline- ja tekstiilikustannukset nousivat vastauksista esille. Esimerkiksi jääkiekkomailojen heikko kestävyys tuli vastauksissa esille.

Julkinen sektori (kunnat ja valtio) ei useamman vanhemman mukaan tue riittävällä tasolla lasten ja nuorten urheiluharrastustoimintaa. Huoli kustannuksissa korostui etenkin liikuntapaikkojen hinnoittelussa. Varsinkin jäämaksujen suuruus tuli esille useassa vastauksessa. Sen sijaan pienempien kuntien, kuten Äänekosken ja Muuramen, harrastustoiminnan edullisuutta kehitettiin.

Avoimen kysymyksen vastauksista nousi myös esille, kuinka tärkeä urheiluseuratoiminta on lapsille ja perheille. Vaikka kustannukset ovatkin korkeat, moni vanhempi maksaa mielellään lapsensa laadukkaasta harrastuksesta. Erityisesti positiivista palautetta keräsi salibandy edullisten harrastuskustannusten vuoksi.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, kuinka paljon lasten ja nuorten urheiluseurassa harrastaminen maksaa ja minkälaisista sosioekonomisista taustoista lapset ja nuoret urheiluseuratoimintaan osallistuvat suosituimmissa joukkuepeleissä Keski-Suomessa. Tutkimusaineisto kerättiin vuosien 2004–2008 syntyneiden jalkapalloa, jääkiekkoa, salibandya ja koripalloa harrastavien lasten vanhemmilta kyselytutkimuksena. Tutkimusaineisto rajattiin kilpaurheilua harrastaviin lapsiin ja nuoriin. Suurin osa vanhemmista ilmoitti kotipaikkakunnaksi Jyväskylän, ja usealta eri keskisuomalaiselta paikkakunnalta ei tullut ainuttakaan vastausta. Tämä kertoo siitä, että seuraharrastamisen mahdollisuudet Keski-Suomessa, ainakin kilpaurheilussa, keskittyvät isompaan asutuskeskukseen suosituimpien joukkuepelien osalta. Tutkimuksen mukaan asuinpaikkakunnalla on yhteys seuroille ja/tai lajiliitoille maksettavien harrastuskustannusten suuruuteen, sillä jalkapallo, salibandy ja koripallo ovat tilastollisesti merkittävästi kalliimpia Jyväskylässä kuin muilla paikkakunnilla asuvilla. Todennäköisesti urheiluseuraharrastamisen vaihtoehtojen määrä, laatu sekä olosuhteet ovat Jyväskylässä muita paikkakuntia parempia, mitkä lienevät merkittävimmät syyt korkeampiin kustannuksiin.

Keskimäärin joukkuepelien harrastaminen urheiluseurassa Keski-Suomen alueella maksaa 2325 euroa vuodessa. Lajien välillä on kuitenkin merkittäviä eroja harrastuskustannusten suuruudessa. Jalkapallon kokonaiskustannukset ovat keskimäärin 1711 euroa, jääkiekon 4489 euroa, salibandyn 1847 euroa ja koripallon 960 euroa vuodessa. Myös lajien sisällä on eroja harrastuskustannusten suuruudessa, mikä selittyy asuinpaikkakunnan lisäksi sillä, että harrastuskustannukset nousevat iän myötä harjoitusmäärien lisääntyessä ja toiminnan muuttuessa entistä tavoitteellisemmaksi. Toki on otettava huomioon, että eri seuroilla on erilaiset tavoitteet lasten ja nuorten urheilun suhteen, mikä voi näkyä harjoitusten määrässä sekä muissa laatu- ja olosuhdekysymyksissä.

Jääkiekko on harrastuksista ylivoimaisesti kallein, sillä keskimääräiset kokonaiskustannukset vuodessa ovat yli kaksi kertaa kalliimmat kuin jalkapallossa ja salibandyssä ja peräti yli neljä kertaa kalliimmat kuin koripallossa. Aikaisempien tutkimusten sekä avoimien vastausten

perusteella jääkiekon suurempaa hintaa selittää ennen kaikkea korkea harrastusintensiivisyys sekä jäävuorojen kallis hinta. Kaikissa lajeissa suurin osa harrastamisen kokonaiskustannuksista maksetaan seuralle ja/tai lajiliitolle. Lajien välillä on kuitenkin vaihtelua sen suhteen, kuinka suuri osuus kokonaiskustannuksista seuralle ja/tai lajiliitolle maksetaan. Esimerkiksi jääkiekossa seuralle ja/tai lajiliitolle maksetaan keskimäärin 3023 euroa vuodessa, kun taas edullisimmassa lajissa koripallossa seuralle ja/tai lajiliitolle harrastuskustannuksia maksetaan keskimäärin ainoastaan 491 euroa vuodessa. Lajien ja seurojen välillä voi tuki olla erilaisia käytäntöjä sen suhteen, mitkä kustannukset maksetaan seuralle ja mitkä vanhemmat kustantavat omatoimisesti.

Aikaisempiin tutkimuksiin verraten lasten ja nuorten urheiluseuraharrastaminen on Keski-Suomessa hieman edullisempaa kuin Suomessa kokonaisuudessaan. On kuitenkin otettava huomioon, että harrastuskustannuksia on lajikohtaisesti tutkittu Suomessa 2010-luvulla hyvin vähän ja erilaisin menetelmin. Tämän takia Keski-Suomen harrastuskustannusten tuloksia voi verrata koko Suomeen vain suuntaa antavasti.

Vanhemmat ovat pääsääntöisesti tyytyväisiä harrastuksen hinta-laatusuhteeseen. Seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavat kustannukset ovat tilastollisesti erittäin merkittävästi yhteydessä vanhempien kokemaan hinta-laatusuhteeseen. Eli mitä alhaisemmat seuralle ja/tai lajiliitolle maksettavat kustannukset ovat, sitä tyytyväisempiä vanhemmat ovat hinta-laatusuhteeseen. Tämä näkyi ennen kaikkea koripallossa, jossa kustannukset ovat pienimmät, mutta hinta-laatusuhteeseen ollaan kaikkein tyytyväisimpiä. Vastakohtaisesti jääkiekon kustannukset ovat merkittävästi suurimmat ja jääkiekon hinta-laatusuhteeseen ollaan myös kaikkein tyytymättömmimpiä. Vanhempien mielipide varainhankinnan ja talkoiden merkityksestä urheiluseuralle maksettaviin harrastuskustannuksiin jakautuu vahvasti, sillä jalkapallossa, jääkiekossa ja salibandyssä noin puolet vanhemmista on sitä mieltä, että merkitys on suuri, kun taas noin puolet on sitä mieltä, että merkitys on pieni. Kaikkein eniten varainhankinta ja talkoot vaikuttavat urheiluseuralle maksettaviin harrastuskustannuksiin koripallossa.

Harrastajat tulevat keskimääräistä hyvätuloisemmista perheistä ja harrastajan vanhempien mediaanitulot vuodessa ovat 77 313 euroa. Tämä tulos on samansuuntainen aikaisempien

tutkimusten kanssa (ks. Puronaho 2014, 18; Palomäki 2016). Urheiluseurassa harrastavien lasten ja nuorten vanhemmat ovat usein korkeakoulutettuja (66 %). Kyselyyn vastanneiden koulutustaso on selvästi korkeampi kuin Keski-Suomessa yleensä, sillä keskisuomalaisista 35–49-vuotiaista korkeasti koulutettuja on alle puolet väestöstä, noin 45 prosenttia (ks. Tilastokeskus 2020). Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden vanhempien osuus oli 31 prosenttia, joka on myös korkea siihen nähden, että keskisuomalaisista 35–49-vuotiaista ainoastaan 18 prosenttia on suorittanut ylemmän korkeakoulututkinnon (ks. Tilastokeskus 2020).

Aineiston perusteella sosioekonomisella asemalla ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä lapsen harrastamiseen käytettäviin rahamääriin. Samankaltainen tulos oli myös Puronahon (2014) lasten ja nuorten liikuntaharrastuskustannuksia käsittelevässä tutkimuksessa, jossa vanhempien tulotasolla ei havaittu olevan yhteyttä harrastuskustannuksiin (Puronaho 2014, 73). Vanhempien sosioekonomisella asemalla ei ollut myöskään yhteyttä lapsen harrastamaan lajiin. On kuitenkin huomioitava, että tähän tutkimukseen ovat vastanneet henkilöt, joiden lapsi on mukana urheiluseuraharrastustoiminnassa. Näin ollen tutkimukseen eivät ole pystyneet vastaamaan ne, joiden lapsi ei mahdollisesti taloudellisesta syystä pysty urheiluseurassa harrastamaan.

9 POHDINTA JA TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

Liikuntapaikkojen kulujen rahoitus on entistä suurempi ongelma varsinkin pienillä paikkakunnilla, mikä luonnollisesti rajoittaa edullisen liikkumisen mahdollisuuksia myös seurakentällä. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi vuonna 2010 suositukset liikunnan edistämiseksi kunnassa tavoitteenaan lisätä poikkihallinnollista sekä -sektoraalista yhteistyötä eri toimijoiden välillä (Kokkonen 2015, 265–266). Kuntien välisen yhteistyön merkitys liikuntapaikkarakentamisessa mahdollisesti kasvaa tulevaisuudessa niiden pienten kuntien osalta, jotka eivät ole halukkaita kuntaliitoksiin. Esimerkiksi jäähallit ovat tärkeä osa kuntien vapaa-ajan toimintaa, mutta myös hyvin kalliita ylläpitää. On syytä pohtia, voisiko naapurikuntien välisillä yhteisjärjestelyillä kehittää uusia resurssiviisaita ratkaisuja. Esimerkiksi julkisen liikenteen saavutettavuuden ja käytön lisääminen liikuntapaikkamatkustamisessa voi avata tämän suhteen uusia mahdollisuuksia.

Kuntien merkitys suomalaisen liikunnan rahoittajana ja liikuntapaikkojen järjestäjänä on tärkeä tänään ja tulevaisuudessa. Liikuntapolitiikassa on viime aikoina nostettu esille huoli liikuntapalvelujen hintojen noususta sekä siitä, kuinka liikuntapalvelujen edullisuus ja maksuttomuus on turvattava ennen kaikkea lapsille ja nuorille (Olympiacast 2021a, b; Salonen 2021). Liikuntapolitiikassa on myös nostettu esille, että liikuntapalveluiden turvaaminen eri väestöryhmät huomioon ottaen maakuntien ja kuntien välisellä yhteistyöllä tulee olla osa sosiaali- ja terveydenhuollon (sote)-uudistusta, sillä liikunnan terveysvaikutukset ovat kiistattomat (Koivisto, Ranto & Taulu 2017; Arhinmäki & Korsberg 2020).

Varsinkin koronapandemian jälkeen eri toimijoiden välinen yhteistyö liikunnan kentällä vain korostuu. Myös seurojen ja yritysten tulisi tehdä entistä enemmän yhteistyötä, sillä esimerkiksi yksityisten liikuntapaikkojen määrä vaikuttaisi kasvavan koko ajan, ja urheiluseuratkaan eivät voi toimia enää pelkästään kuntien omistamissa tiloissa. Tulevaisuudessa mahdollisesti myös yritysten tuen hyödyntäminen yhteistyökumppanuussuhteilla korostuu entisestään junioriurheilussa. Yhteistyökumppanuussuhteiden avulla voidaan saada vanhempien maksutaakkaa kevennettyä, ja sitä myöten vähävaraisia perheitä pysymään mukana harrastustoiminnassa.

Aikaisempien tutkimusten mukaan erityistä tukea tarvitsevia harrastuskustannusten suhteen ovat muun muassa yksinhuoltajien, työttömien ja monikulttuuristen perheiden lapset (esim. Harkimo ym. 2016, 16). Salmi, Karvonen, Närvi ja Lammi-Taskula (2016b, 70) ovat esimerkiksi ehdottaneet, että lasten harrastuskulut olisi syytä integroida toimeentulotukeen, koska tällä hetkellä käytössä oleva harkinnanvarainen käytäntö on lisännyt lasten alueellista epätasa-arvoa.

Vähävaraisten perheiden lasten harrastusmahdollisuuksia on kansanterveydellisistä, taloudellisista ja inhimillisistä syistä tuettava. Tukea on myös saatavilla urheilu- ja kansalaisjärjestöjen kautta eri tukikanavia pitkin. Tuen saamisen kriteerit ja tuen määrät, jota yksittäisen hakijan on mahdollista saada, eivät kuitenkaan ole aina selvät. On myös otettava huomioon, että tuen hakeminen montaa eri kanavaa pitkin voi olla joillekin suuri kynnyks. Harrastuskustannukset ovat varsinkin jääkiekon osalta melko suuria. Tämän vuoksi useiden samanaikaisten tukikanavien hyödyntäminen ei välttämättä riitä harrastamisen kuluja kattamaan. Myös se on huolestuttava piirre, että tuen hakijoiden suuri määrä on noussut esille sekä lajiliittojen että kansalaisjärjestöjen avustusraporteissa. Vähävaraisten tukeminen ei ole kuitenkaan riittävä keino pysäyttää harrastuskustannusten kasvua, vaan kustannuskehityksen hillitsemiseksi on tarkasteltava kriittisesti liikunta- ja urheilutoimijoiden toimintatapoja.

Urheiluseurat ja joukkueet voivat myös osaltaan vaikuttaa harrastuskustannuksiin. Aikaisempien tutkimusten mukaan sekä urheilujärjestöt että julkinen sektori ovat sitä mieltä, että vapaaehtoistyön kannustettavuutta olisi syytä lisätä. Tämän tutkimuksen mukaan noin puolet vanhemmista oli sitä mieltä, että varainhankinta ja talkoot vaikuttavat suuresti harrastuskustannuksiin, mikä korostaa vanhempien toimien merkitystä kustannusten hillitsemiseksi. Teknologia tarjoaa tänä päivänä ennennäkemättömän mahdollisuuden tarjota ryhmäharjoitusten sijaan myös yksilövalmennusta, jota mahdollisesti voisi hyödyntää enemmän, sillä se vähentäisi ainakin matkustukseen liittyviä kustannuksia sekä ajallisia vaatimuksia. Seurojen ja joukkueiden välisellä yhteistyöllä on myös mahdollista vaikuttaa harrastuksen kokonaiskustannuksiin, sillä yhteistyö lisäisi yhteiskäyttöisiä varusteita sekä muita synergiaetuja esimerkiksi kierrätyksen ja ohjaustoiminnan suhteen.

Tutkimuksen tulokset kuvastavat sitä, kuinka vaatimustaso sitoutumisen suhteen on hyvinkin nuoresta iästä (11–15-vuotiaat) huolimatta todella suuri. Harrastaminen on käytännössä katsoen ympärivuotista, sillä 98 prosenttia vanhemmista ilmoittaa lapsen harrastustoimintakauden olevan vähintään yhdeksän kuukautta ja peräti 78 prosenttia ilmoittaa sen olevan 11–12 kuukautta vuodessa. Ohjattujen urheiluseuratapahtumien (harjoitukset ja pelit) määrä sen sijaan on 74 prosentilla vähintään neljä kertaa viikossa, ja ainoastaan vain noin viidennes lapsista ja nuorista harrasti muita urheilulajeja urheiluseurassa. Näihin peilaten ei ole yllättävää, että harrastuskustannukset ovat kasvaneet.

Urheilu- ja liikuntatoiminnan järjestämisen mahdollisuuksia kustannusmielessä on syytä ennakoida myös väestörakenteellisesta näkökulmasta. Suomen kunnista 94:ssä syntyi vuosina 2018–2020 keskimäärin alle koululuokallinen (19) lapsia vuodessa (Liiten 2021). Luonnollisesti tämä aiheuttaa huolia suomalaisen peruskoulutuksen järjestämisen näkökulmasta, mutta tämä johtaa väistämättä haasteisiin myös suomalaisen urheilun seurakentällä sen suhteen, kuinka pienemmissä kunnissa pystytään järjestämään urheiluseuratoimintaa lasten määrän vähentyessä. Mikäli urheiluharrastamisen mahdollisuudet lähiympäristössä vähenevät, seurauksena voi mahdollisesti olla se, että pienissä kunnissa entistä useammat urheilusta kiinnostuneet lapset ja nuoret matkustavat pidempiä matkoja viereiseen isompaan kaupunkiin jo pelkästään harjoituksia varten, joita voi olla hyvinkin 4–5 kertaa viikossa. Tämän seurauksena vanhemmat joutuvat käyttämään entistä enemmän ajallisia ja taloudellisia resursseja lasten ja nuorten harrastamisen mahdollistamiseen, mikä tuli esille kyselyn avoimissa vastauksissakin. Tällöin myös lapsen ja nuoren harrastamiseen käyttämä aika kasvaa ja tämä voi olla omiaan lisäämään haasteita koulujaksamisenkin kanssa.

Suomalaisurheilijoiden viimeaikainen menestys joukkuepeleissä yksilö- ja maajoukkueetasolla tuskin ainakaan vähentää lasten ja nuorten kiinnostusta osallistua seuratoimintaan. Toisaalta harrastuksen saavutettavuuden heikentyminen voi harrastajan näkökulmasta myös nostaa harrastustoimintaan osallistumisen kynnyksen liian suureksi, jolloin harrastustoimintaan osallistumista ei koeta enää sen arvoiseksi. Lapsiperheille mielekkäiden harrastuspaikkojen ja vapaa-ajan viettomahdollisuuksien tarjoaminen tulee varmasti olemaan pienemmissä kunnissa entistä tärkeämpi poliittinen toimenpide, mikäli lapsiperheiden määrää halutaan lisätä.

Vanhempien taloudellisen tilanteen merkitys on aikaisempien tutkimusten perusteella vaikuttava tekijä lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamisessa. Toisaalta on myös havaittu, että merkittävä rooli lasten liikunta-aktiivisuutta lisäävänä tekijänä on vanhempien arvomaailmalla omaa liikkumista kohtaan, koska se heijastuu usein lapsiin. (mm. Yang ym. 1996; Harkimo ym. 2016, 53; Myllyniemi 2016, 18.) Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta edistävät ohjelmat ovat merkittäviä yhdenvertaisen liikuntayhteiskunnan saavuttamiseksi, mutta ei ole suinkaan syytä unohtaa sitä, millä tavoin vanhemmat saadaan liikkumaan aktiivisesti.

Lapsiperhearki voi olla tiukkaa ajankäytön tasapainoilua (Kaikkonen & Hakulinen-Viitanen 2012, 51) ja vanhemmat eivät välttämättä muista pitää huolta omasta liikunnastaan. Työn kuormittavuuden lisääntyminen, kasvava näyttöpäätetyöskentely ja vaihtelevat työajat yhdistettynä lapsiperhearkeen voivat olla vanhempien omaa liikuntaa rajoittavia tekijöitä. Ajankäytölliset rajoitteet voivat toisaalta johtaa myös siihen, että vanhempien osallistuminen urheiluseuratoimintaan esimerkiksi vapaaehtoistoimijana vähentyy. Näin ollen on ensiarvoisen tärkeää, että tulevissa liikuntapoliittisissa ohjelmissa ja puheenvuoroissa ei huomio kiinnity pelkästään lasten ja nuorten liikuntatoiminnan edistämiseen, vaan ohjelmissa tulisi ottaa nykyistä enemmän huomioon perheet kokonaisuutena.

Nousevatko harrastuskustannukset tulevaisuudessa? Ei välttämättä, sillä ympäristöpoliittiset ratkaisut ja arvot voivat myös hillitä kulutuskäyttäytymistä sekä liikkumistapoja. Myös urheiluseuratoimijoiden ammattimaistuminen voi edistää urheiluseuratoiminnan omavaraisuutta ja toiminnan ohjausta, minkä merkitystä ei sovi vähätellä. Lasten ja nuorten urheiluseuraharrastamisen harrastusintensiteettikin vaikuttaisi saavuttaneen lakipisteensä, ainakin kilpaurheilutasolla, joten on epätodennäköistä, että harjoituskertojen ja otteluiden määrä ainakaan suurimmissa joukkuepeleissä enää nousee. Lapset kasvavat murrosiän kynnyksellä ja sen aikana nopeaa tahtia ja tämä lisää myös tekstiilien ja varusteiden hankinnan volyyymia. Urheilu on kansainvälisesti poikkeuksellisen suuri kansanliike ja kestävän kehityksen vuoksi olisi kaikkein järkevintä suosia kestävämpiä ja laadukkaampia varusteita. Uudet innovaatiot urheiluvarusteiden kierrätyksen osalta voivat myös tulevaisuudessa madaltaa väline- ja tekstiilikustannuksia. Laadukkaalle urheilutekstiilille ja -varusteelle ei välttämättä ole kotitaloudessa enää käyttöä sen jälkeen, kun käyttäjä on kasvanut siitä yli, mutta jollekin toiselle käyttäjälle siitä voi olla suurtakin iloa ja hyötyä. Puronahon (2014, 20) tutkimuksessa

olikin viitteitä, että useissa joukkuelajeissa kustannuksia on pyritty hillitsemään kierrättämällä. Jääkiekkovarusteiden kierrätyksen suhteen on myös virinnyt viime vuosina yritystoimintaa (Kiekkobussi s.a.).

Toisaalta kilpaurheilun laatuvaatimusten kasvu ja huippu-urheiluun tähtäävä junioritoiminta urheiluseuroissa voivat jatkossa kasvattaa merkittävästikin harrastamisen kustannuksia ja lasten välistä eriarvoisuutta esimerkiksi koulutetumpien valmentajien hyödyntämisen sekä liikunta- ja urheiluteknologian kehityksen myötä. On myös syytä pohtia sitä, kuinka ilmastonmuutos vaikuttaa luonnonmukaisten harrastusmahdollisuuksien tulevaisuuteen. Esimerkiksi jääkiekon harrastaminen tapahtuu entistä enemmän kalliissa jäähalliympäristössä luonnonjaiden vuosittaisen käyttöajan vähentymisen vuoksi, ja tämä voi johtaa siihen, että tulevaisuudessa ohjattujen harjoitusten määrät kasvavat omatoimisen ”pihapelikulttuurin” kustannuksella.

Lasten ja nuorten harrastuskustannukset ovat mielenkiintoinen aihe tutkittavaksi, sillä moni vanhempi odottaa seuroilta varsin paljon lapsensa harrastuksen suhteen ja he ovat myös valmiita laittamaan rahaa laadukkaampaan harrastustoimintaan. Korkeita harrastuskustannuksia ei siis ole syytä nähdä ainoastaan negatiivisena asiana. Tulevissa tutkimuksissa suosittelimme hyödyntämään myös kvalitatiivisia tutkimusmenetelmiä, sillä tähän mennessä aihetta on tutkittu pääasiassa vain kvantitatiivisin ja tilastollisin tutkimusmenetelmin. Yksi mielenkiintoinen ja tärkeä jatkotutkimuksen aihe olisi perehtyä yksittäisten vähävaraisten vanhempien ja lasten kokemuksiin seuraliikkumisen hinnasta, jotta heidän äänensä saataisiin paremmin kuulluksi keskustelussa harrastuskustannuksista. Tutkimuksia harrastuskustannuksiin liittyen tarvitaan tulevaisuudessa lisää, sillä aikaisempienkin tutkimusten perusteella kustannukset muuttuvat maantieteellisen sijainnin sekä ajan myötä.

Keskustelu liikunnan ja erityisesti seuraliikkunnan kustannuksista sekä niiden noususta on ollut vilkasta viime vuosina julkisuudessa, mutta vähemmälle huomiolle ovat jääneet muiden kuin liikuntaharrastuksien kustannukset. Olisikin mielenkiintoista tietää, onko samanlainen trendi kustannusten suhteen tapahtunut myös muissa kuin liikuntaharrastuksissa, kuten musiikissa, kuvataiteessa tai partiotoiminnassa. Vertailu myös seuraliikkumisen ja esimerkiksi

omatoimisen tai nuorisokulttuurisen liikunnan harrastamisen kustannusten välillä olisi hyödyllistä.

LÄHTEET

- Aarresola, O. & Konttinen, N. 2012a. Nuori Urheilija -tutkimus: 14–15-vuotiaiden yksilöurheilijoiden harjoittelu, urheilupolut ja mikroympäristö. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. KIHUn Julkaisusarja 29.
- Aarresola, O. & Konttinen, N. 2012b. Vanhemmat moni-ilmeinen vaikuttaja kilpaurheiluun sosiaalistumisessa. *Liikunta & Tiede* 49 (6), 29–35.
- Aarresola, O. 2015. Lasten ja nuorten monenkirjavat urapolut. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine (toim.). *Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä*. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 153–169.
- Arhinmäki, P. & Korsberg, M. 2020. Valtion liikuntaneuvoston lausunto hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi. Valtion liikuntaneuvosto: Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/8871/2019. Viitattu 7.6.2021. <https://www.liikuntaneuvosto.fi/lausunnot-ja-julkaisut/sote-uudistus/>
- Berg, P. & Salasuo, M. 2017. Liikkuva luokka. Liikunnan harrastaminen kunnan kansalaisuutena. *Yhteiskuntapolitiikka* 82 (3), 251–261.
- Berger, P. L. & Luckmann, T. 1967. *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. New York: Open Road Integrated Media, Inc.
- Billis, D. 2010. *Hybrid Organizations and the Third Sector: Challenges for Practice, Theory and Policy*. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan. Luettu e-kirjana.
- Blom, R. & Melin, H. 2014. Keskiluokkaistuuko Suomi. Teoksessa K. Lempiäinen & T. Silvasti (toim.) *Eriarvoisuuden rakenteet: Haurastuvat työmarkkinat Suomessa*. Tampere: Vastapaino, 20–52.
- Blomqvist, M., Mononen, K., Koski, P. & Kokko, S. 2019. Urheilu ja seuraharrastaminen. Teoksessa S. Kokko & L. Martin (toim.) *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1, 49–55.
- Bourdieu, P. 2010. *Distinction. A Social Critique of Judgement of Taste*. Kääntäjät Nice, R. & Bennet, T. Abingdon, Oxon: Routledge.

- Business Jyväskylä. S.a. Jyväskylän uusi Hippos. Viitattu 31.5.2021.
<https://www.businessjyvaskyla.fi/kehitys/hippos>
- Diskos Jyväskylä. 2021. Diskos Jyväskylän www-sivu. Viitattu 16.2.2021.
<https://www.diskos.fi/>
- Dunn, R. C., Dorsch, T. E., King, M. Q. & Rothlisberger, K. J. 2016. The impact of family financial investment on perceived parent pressure and child enjoyment and commitment in organized youth sport. *Family Relations* 65 (2), 287–299.
- Eime, R., Harvey, J., Charity, M. & Payne, W. 2015. Participation in sport and physical activity: associations with socio-economic status and geographical remoteness. *BMC Public Health* 15 (434).
- Eime, R., Harvey, J., Charity, M., Casey, M., Westerbeek, H. & Payne, W. 2017. The relationship of sport participation to provision of sports facilities and socioeconomic status: a geographical analysis. *Australian and New Zealand journal of public health* 41 (3), 248–255.
- Ervasti, H. 2019. Halutaanko oikeudenmukaisuutta tasa-arvoa lisäämällä? Teoksessa M. Häyry, T. Takala & J. Ahola-Leinonen (toim.) Oikeudenmukaisuuden ongelma. Helsinki: Gaudeamus, 114–127.
- European Commission. 2018. Special Eurobarometer 472 Report. Sport and physical activity. Viitattu 16.4.2021. https://ec.europa.eu/sport/news/2018/new-eurobarometer-sport-and-physical-activity_en
- Giulianotti, R. 2016. Sport a critical sociology. 2. painos. Malden: Polity Press.
- Hakamäki, M., Jaako, J., Kankaanpää, A., Kantomaa, M., Kämppi, K., Rajala, K. & Tammelin, T. 2014. Sosioekonomisen taustan yhteys lasten ja nuorten liikuntaan. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:2.
- Hakanen, T., Myllyniemi, S. & Salasuo, M. 2019. Oikeus liikkua. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2018. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:2.
- Happee. S.a. Mika Kohonen -tukirahasto. Viitattu 30.5.2021.
<https://www.happee.fi/seura/218/mika-kohonen-tukirahasto>
- Happee ry. 2021. Joukkueet. Viitattu 16.2.2021. <https://www.happee.fi/>

- Hardy, L. L., Kelly, B., Chapman, K., King, L. & Farrell, L. 2010. Parental perceptions of barriers to children's participation in organised sport in Australia. *Journal of Paediatrics & Child Health* 46 (4), 197–203.
- Harinen, P., Liikanen, V., Rannikko, A. & Torvinen, P. 2015. Liikutukseen asti: Vaihtoehtoliikunta, nuoruus ja erottautumisen mieli. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 303.
- Harkimo, L., Virta, S. & Paajanen, M. 2016. Yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa. Painopisteenä harrastamisen hinta. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:19. Viitattu 20.4.2021. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75186/okm19.pdf>
- Heikkala, J., Honkanen, P., Laine, L., Pullinen, M. & Ruuskanen-Himma, E. 2003. Liikunnan ja urheilun tarina. *Liikunnan ja urheilun maailma* 17/2003, erikoispainos, 1–23.
- Herrting, K. 2009. Valuta för pengarna – om föräldrars kostnader för barnens deltagande i tävlingsidrott. Stockholm: Riksidrottsförbundet 2009:4.
- Hietanen, E. 2014. Urheiluseurat huolissaan: Harrastaminen usein jo liian kallista. MTV 1.3.2014. Viitattu 31.5.2021. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/urheiluseurat-huolissaan-harrastaminen-usein-jo-liian-kallista/3006188#gs.2q3zfs>
- Hoikkala, M. 2015. Harrastuskustannukset huolettavat kaikkia ehdokkaita. STT / Turun Sanomat 6.11.2015. Viitattu 31.5.2021. <https://www.ts.fi/urheilu/jaakiekkko/1275093045/Harrastuskustannukset+huolettavat+k+aiikkia+ehdokkaita>
- Holopainen, S. & Kauppinen, I. 2016. Suomen pisimpään leipäjonoon joutuneet kertovat tarinansa: Äiti jonottaa ruokaa, jotta lapset voisivat harrastaa. *Iltä-Sanomat* 23.2.2016. Viitattu 30.5.2021. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000001123735.html>
- HoNsU Juniorit ry. 2021. Juniorit. Viitattu 17.2.2021. <https://www.honsu.fi/juniorit/>
- Hope ry. S.a. Yhdessä ja yhteisesti. Viitattu 30.5.2021. <https://hopeyhdistys.fi/>
- Hossain, T., Suortti, K. & Kallio, M. 2013. Urheiluseurat kunniaan. Liikunnan ja urheilun rahoituksen painopisteeksi perustaso – lapset ja nuoret. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:7.
- Huovinen, E. & Karimäki, A. 2010. Liikuntapalvelujen askelmerkit 2010-luvulle. Jyväskylän seudun liikuntasuunnitelma. Viitattu 3.6.2021.

- http://www2.jkl.fi/kaavakartat/jkl_yleiskaava/seudullinen_liikuntasuunnitelma_2010.pdf
- IImanen, K. 2015. Liikuntapalvelujen muutos 1800-luvun lopulta 2000-luvulle. Teoksessa H. IItkonen & A. Laine (toim.). Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 19–39.
- IImola, L. & Casti, J. 2014. Hyvinvointiyhteiskunta 2030. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 2/2014. Viitattu 31.5.2021. <https://www.eduskunta.fi>
- IInkinen, V., Hakamäki, M., Laine, K., Anthoni, M., Koivisto, J., Haara, T. & Huttunen, T. 2019. Harrastamisen hinta -tutkimusraportti. LIKES & Suomen Palloliitto. Viitattu 31.5.2021 <https://www.seuraohjelma.fi/>
- IIntersport. 2019. Jääkiekon aloittaminen. Nämä varusteet tarvitset. Viitattu 31.5.2021. <https://www.intersport.fi/fi/laji/jaakiekk/jaakiekon-varustevinkit/jaakiekon-aloittaminen-nama-varusteet-tarvitset/>
- IIsola, A.-M., Roivanen, I. & Hiilamo, H. 2020. Lone mothers' experiences of poverty in Finland - a capability approach. Viitattu 30.5.2021. <https://www.tandfonline.com>
- IItkonen, H. 1996. Kenttien kutsu. Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta. Helsinki: Gaudeamus.
- IItkonen, H. 2000. Kansalaistoiminnan suuri linja. Teoksessa H. IItkonen, J. Heikkala, K. IImanen & P. Koski (toim.) Liikunnan kansalaistoiminta. Muutokset merkitykset ja reunaehdot. Helsinki: Liikuntatieteellisen seuran julkaisu 152, 11–25.
- IItkonen, H. & Laine, A. 2015. Suuntana liikunnan käsitteet ja käytännöt. Teoksessa H. IItkonen & A. Laine (toim.) Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 7–19.
- IJK juniorit ry. 2021. Joukkueet. Viitattu 16.2.2021. <https://juniorit.jjk.fi/>
- IJulkunen, R. 2019. Epäoikeudenmukaisuuden tuntemukset hyvinvointivaltion muuttuessa. Teoksessa M. Häyry, T. Takala & J. Ahola-Leinonen (toim.) Oikeudenmukaisuuden ongelma. Helsinki: Gaudeamus, 102–114.
- IJuva, I. 2019. Who can be 'normal'?: Constructions of normality and processes of exclusion in two Finnish comprehensive schools. University of Helsinki. Faculty of Educational Sciences 58.
- IJYP juniorit ry. S.a. Tukea jääkiekon harrastamiseen. Viitattu 30.5.2021. <https://www.jypjuniorit.fi/seura/323/tukea-harrastamiseen>

- JYP juniorit ry. 2021. Joukkueet. Viitattu 16.2.2021. <https://www.jypjuniorit.fi/>
- Jyväskylä. 2020a. Jyväskylän kulttuuri- ja liikuntalautakunta antoi lausunnon uudistuneesta Hippos-hankkeesta. Viitattu 31.5.2021 https://www.jyvaskyla.fi/uutinen/2020-11-03_jyvaskylan-kulttuuri-ja-liikuntalautakunta-antoi-lausunnon-uudistuneesta-hippos
- Jyväskylä. 2020b. Liikuntapalvelujen hankkeet: Hanke vähävaraisten perheiden lasten ja nuorten liikunnan harrastuksen tukemiseksi vuonna 2020. Viitattu 30.5.2021. <https://www.jyvaskyla.fi/hankkeet/liikunta>
- Jyväskylän Komeetat. 2021. Jyväskylän komeettojen www-sivu. Viitattu 4.5.2021. <https://www.komeetat.fi/>
- Jyväskylän Pallokerho. 2021. Joukkueet. Viitattu 16.2.2021. <https://www.jypk.fi/>
- Jyväskylän yliopisto. 2021. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 11.5.2021. <https://www.jyu.fi/fi/tutkimus/tutkimusetiikka/hyva-tieteellinen-kaytanta>
- Jyväslentis ry. 2021. Joukkueet 2020–2021. Viitattu 17.2.2021. <https://www.jyvaslentis.fi/>
- Kaikkonen, R. & Hakulinen-Viitanen, T. 2012. Lasten ja perheiden elinympäristö. Teoksessa R. Kaikkonen, P. Mäki, T. Hakulinen-Viitanen, J. Markkula, K. Wikström, M. Ovaskainen, S. Virtanen & T. Laatikainen (toim.) Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointierot. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen raportti 16/2012. Tampere.
- Kansallinen lapsistrategia. 2021. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:8. Viitattu 29.5.2021. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162864/VN_2021_8.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Karvonen, S. & Salmi, M. 2016. Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla. TYÖPAPERI 30. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 31.5.2021. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131589/URN_ISBN_978-952-302-742-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kay, T. 2000. Sporting Excellence: A Family Affair? European physical education review 6 (2), 151–169.
- KELA. 2021. Mihin menoihin perustoimeentulotukea voi saada? Viitattu 30.5.2021. <https://www.kela.fi/toimeentulotuki-mihin-menoihin>
- Keski-Heikkilä, A. 2019. Jyväskylässä jäähallin harjoitusvuorosta saa maksaa lähes kaksinkertaisesti Tampereeseen verrattuna – Hinta on kuitenkin korkea syystä. Keskisuomalainen 24.6.2019. Viitattu 31.5.2021. <https://www.ksml.fi/urheilu/2386476>

- Keski-Suomen liikunta ry (KesLi). S.a. KesLin www-sivu. Viitattu 13.4.2021.
<https://www.kesli.fi/>
- Keski-Suomen liikunta ry (KesLi). 2020a. Jäsenseurojen jäsenmäärät vuonna 2020. Viitattu 13.4.2021. <https://www.kesli.fi/kesli2/jasenyhdistykset/jasenseurojen-jasenmaarat-vuonna6/>
- Keski-Suomen liikunta ry (KesLi). 2020b. Seuratoiminta. Viitattu 23.4.2021.
<https://www.kesli.fi/seuratoiminta/>
- Keski-Suomen liitto. 2012. Keski-Suomi liikunnan ja urheilun huippumaakunnaksi. Keski-Suomen liikunta- ja urheilustrategia – Visio 2020. Jyväskylä: Keski-Suomen liitto.
- Keski-Suomi ennakoi. 2021. Tilasto- ja ennakointitietoa Keski-Suomesta. Väkiluku. Viitattu 13.4.2021. <https://keskisuomi.info/avainlukuja/vaesto/vaestomaara/>
- KeuPa Hockey Team ry. 2021. Joukkueet kaudella 2020–2021. Viitattu 16.2.2021.
<https://keupaht.sporttisaitti.com/jaakiekkko/>
- Kiekkobussi. S.a. Viitattu 31.5.2021. <https://www.kiekkobussi.com/fi>
- Kivisaari, T., Berden, I., Kola-Torvinen, P. & Pulkkinen, M. 2017. Jokaiselle lapselle ja nuorelle mahdollisuus mieleiseen harrastukseen. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:19.
- Knaappila, N. 2020. Increasing socioeconomic disparities in adolescent problem behaviors from 2000–2015. University of Tampere. Faculty of Medicine and Health Technology 234.
- Koivisto, T., Ranto, E. & Taulu, A. 2017. Liikuntapalveluketjuja on vahvistettava sote- ja maakuntauudistuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön kannanotto 24.2.2017. Viitattu 7.6.2021. <https://minedu.fi/-/liikuntapalveluketjuja-on-vahvistettava-sote-ja-maakuntauudistuksessa>
- Kokko, S. & Martin, L. 2019. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1.
- Kokkonen, J. 2013. Liikuntaa hyvinvointivaltiossa. Suomalaisen liikuntakulttuurin lähihistoria. Helsinki: Suomen Urheilumuseosäätiö.
- Kokkonen, J. 2015. Suomalainen liikuntakulttuuri: Juuret, nykyisyys ja muutossuunnat. Helsinki: Suomen urheilumuseo.

- Kokkonen, M. 2018. Seksuaalivähemmistöjen häirintä joukkueessa tai liikuntaryhmässä: henkisen pahoinvoinnin näkökulma. *Liikunta & tiede*, 55 (6), 96–102.
- Koski, P. 2000. Liikunta kansalaisaktiivisuutena. Teoksessa H. Itkonen, J. Heikkala, K. Ilmanen & P. Koski (toim.) *Liikunnan kansalaistoiminta. Muutokset, merkitykset ja reunaehdot*. Helsinki: Liikuntatieteellisen seuran julkaisu 152, 40–55.
- Koski, P. 2012. *Palkattu seuraan – mitä seuraa? Seuratoiminnan kehittämistuen tulokset*. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES. *Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja* 263.
- Koski, P. 2013. Liikunta- ja urheiluseuroja koskeva tietopohja ja sen kehittäminen. Teoksessa K. Lehtonen, H. Hakonen & P. Koski (toim.) *Liikunnan kansalaistoiminnan tietopohja*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:6, 18–42.
- Koski, P. & Mäenpää, P. 2018. Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa 1986–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:25. Viitattu 21.4.2021. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160926>
- Koski, P. & Hirvensalo, M. 2019. Liikunnan merkitykset ja esteet. Teoksessa S. Kokko & L. Martin. *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1, 67–74.
- Kulmala, I. 2015. Jyväskylän uusi jäähalli avaa ovensa tammikuussa 2017. *Keskisuomalainen* 4.12.2015. Viitattu 31.5.2021. <https://www.ksml.fi/urheilu/2512500>
- Kuluttajariitalautakunta 371/36/06. Jääkiekkomailan kauppa. Mailan rikkoutuminen. Tavaraluonteen vastainen virheolettama. Viitattu 31.5.2021. <https://www.kuluttajariita.fi/fi/index/lautakunnanratkaisuja/1378909477546.html>
- Kuntalaki. 2015. 1 §/10.4.2015/410.
- Kuntaliitto. 2019. Väestöennuste 2019–2040: Väestökato on voimakkainta pienissä kunnissa. Viitattu 5.5.2021. <https://www.kuntaliitto.fi/>
- Kuokkanen, K. 2021. ”Yksikään kolmesta lapsestamme ei päädy pahamaineiseen kouluun” – Hyväosaiset perheet välttelevät lähikouluja Helsingissä, asiantuntija huolissaan kehityksestä. *Helsingin Sanomat* 31.5.2021. Viitattu 31.5.2021. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000007985475.html>

- Kuula, A. 2015. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino. E-kirja.
- Laine, A. 2015. Liikunta- ja urheilualan yritys kenttä. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine (toim.) Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 77–101.
- Laine, A., Salasuo, M. & Matilainen, P. 2016. Arvot, syrjintä ja kiusaaminen. Teoksessa S. Kokko & A. Mehtälä (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2016. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2016:4, 57–61.
- Lehto, R., Corander, C., Ray, C. & Roos, E. 2009. Perheen sosioekonomisen aseman ja perherakenteen yhteydet alakouluikäisten lasten ja nuorten terveellisiin elintapoihin. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 46 (4), 258–271.
- Lehtonen, K. 2015. Suomalaisen urheiluliikkeen muutosprosessi systeemitieteellisesti tarkasteltuna. Hallinnon Tutkimus 34 (4), 326–340.
- Lehtonen, K. 2017. Muuttuvat rakenteet – staattiset verkostot. Suomalaisen liikunta- ja urheilujärjestelmän rakenteelliset muutokset 2008–2015. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan ja kansanterveyden edistämisyhtiö LIKES. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 331.
- Lehtonen, K., Lämsä, J., Pesonen, P. & Hakonen, H. 2017. Kilpailuluvasta toimijarekisteriksi – lajiliittojen lisenssiselvitys 2017. LIKES & KIHU. Viitattu 13.4.2021. https://kihuenergia.kihu.fi/tuotostiedostot/julkinen/2017_lms_kilpailulu_sel99_93448.pdf
- Lempinen, M. 2015. Jättiselvitys junioriurheilun hinnoista: Tiesitkö, että maksat 87000 euroa lapsesi kiekkoharrastuksesta? Iltä-Sanomat 4.3.2015. Viitattu 15.5.2019. <https://www.is.fi/muutlajit/art-2000000888035.html>
- Liikuntalaki. 1979. 2§/984/1979.
- Liikuntalaki. 1998. 2§ /1054/1998.
- Liikuntalaki. 2015. 2 § /390/2015.
- Liikuntasuunnitelma. 2017. Jyväskylän kaupungin liikuntasuunnitelma 2017–2021. Viitattu 16.2.2021. https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/liikuntasuunnitelma_esite_2017.pdf

- Liiten, M. 2021. Suomen kehitettävällä koululaitoksella on edessä ”massiivinen ongelma”: Mitä tehdä, kun lapsia ei monessa kunnassa synny yhdenkään koululuokan vertaa? Helsingin Sanomat 23.2.2021. Viitattu 26.5.2021. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000007818946.html>
- Lämsä, J., Ahonen, A., Stenholm, J. & Mero, A. A. 2013. Liikunta- ja urheilutoimiala Keski-Suomessa. Selvitys toimialan rakenteesta ja osaamistarpeesta. Jyväskylä: Keski-Suomen liitto.
- Lynch, J. & Kaplan, G. 2000. Socioeconomic position. Teoksessa L. F. Berckmann & I. Kavachi (toim.) *Social Epidemiology*. New York: Oxford university press, 13–35.
- Macdonald, M., McGuire, C. & Havighurst, R. 1947. Leisure activities and the socioeconomic status of children. *American Journal of Sociology* 54 (6), 505–519.
- McMillan, R., McIsaac, M. & Janssen, I. 2016. Family Structure as a Correlate of Organized Sport Participation among Youth. *PLoS ONE* 11 (2): e0147403. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0147403>
- Merikivi, J., Myllyniemi, S. & Salasuo, M. 2016. Media hanskassa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikunnasta. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvosto, Nuorisosiain neuvottelukunta ja Nuorisotutkimusverkosto. Valtion nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisuja 55.
- Metsämuuronen, J. 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 2. korjattu painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Minela-säätiö. S.a. Minela-säätiön tutkimuodot. Viitattu 30.5.2021. <http://www.minela.fi/content/fi/1/20011/Tukimuodot.html>
- Mononen, K., Blomqvist, M., Koski, P. & Kokko, S. 2016. Urheilu ja seuraharrastaminen. Teoksessa S. Kokko & A. Mehtälä (toim.) *Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2016:4, 27–35.
- Mukkila, S., Ilmakunnas, I., Moisio, P. & Saikkonen, P. 2019. Perusturvan riittävyys ja köyhyys. Teoksessa L. Kestilä & S. Karvonen (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2018*. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus, 79–96.
- Muuramen Yritys ry. 2021. Salibandy. Viitattu 16.2.2021. <https://www.muuramenyritys.net/salibandy>

- Myllyaho, M. 2016. Jääkiekko ottaa jättiharppauksen vähävaraisten perheiden tukemisessa – lahjoittajalta junioreille miljoona euroa vuodessa. YLE 13.4.2016. Viitattu 30.5.2021. <https://yle.fi/urheilu/3-8804335>
- Myllyaho, M. 2017. Lapsen urheiluharrastus voi maksaa uuden auton verran – syy hintojen räjähdykseen on myös vanhemmissa. YLE 20.8.2017. Viitattu 17.5.2021. <https://yle.fi/urheilu/3-9615066>
- Myllyniemi, S. 2016. Arjen jäljillä: Nuorisobarometri 2015. Viitattu 29.5.2021. <https://tietoanuorista.fi>
- Mäenpää, P. & Korkatti, S. 2012. Urheiluseurat 2010-luvulla. Ajatuksia seurojen kehittymisestä ja kehittämisestä. SLU-Julkaisusarja 1/2012.
- Mäenpää, P. & Koski, P. 2019. Suuret seurat suurennuslasin alla. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:20.
- Mäenpää, P., Norra, J., Nieminen, M. & Lämsä, J. 2017. Liikunta- ja urheiluseurojen olosuhdetilanne – kysely maakuntien keskuskaupunkien seuroille. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. Viitattu 5.5.2021. <https://kihu.fi/etusivu/julkaisut/>
- Mäkinen, J. 2019. Aikuisväestön liikunnan harrastaminen, vapaaehtoistyö ja osallistuminen 2018. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. KIHUn julkaisusarja 67.
- Mäkinen, T. 2010. Trends and explanations for socioeconomic differences in physical activity. University of Helsinki. Faculty of Medicine 41.
- Nielsen, G., Gronfeldt, V., Toftegaard-Stockel, J. & Andersen, L. B. 2012. Predisposed to participate? The influence of family socio-economic background on children's sports participation and daily amount of physical activity. *Sport in Society* 15 (1), 1–27.
- Nielsen, G., Hermansen, B., Bugge, A., Dencker, M. & Bo Andersen, L. 2013. Daily physical activity and sports participation among children from ethnic minorities in Denmark. *European Journal of Sport Science* 13 (3), 321–331.
- Nieminen T. 2021. On maamme köyhä, siksi jää. Helsingin Sanomat 17.4.2021. Viitattu 31.5.2021. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000007923751.html>
- Nummenmaa, L., Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 2014. Tilastollisten menetelmien perusteet. Helsinki: Sanomapro.
- O2-Jyväskylä ry. 2021. Joukkueet. Viitattu 16.2.2021. <https://www.o2-jkl.fi/>
- Okkonen, K-M. 2014. Suomessa toimeentulovaikeudet koettelevat erityisesti yksinhuoltajaperheitä. *Hyvinvointikatsaus* 25 (1), 16–21.

- OKM. 2020. Suomen malli. Viitattu 31.5.2021. <https://minedu.fi>
- OKM. 2021. Harrastustoimijoiden yhteystietolista. Viitattu 31.5.2021. <https://minedu.fi>
- Olympiacast. 2021a. 12.4.2021 KUNTAVAALIT EXTRA: vieraina Marko Asell, Ville Kaunisto ja Hanna Kosonen. Viitattu 7.6.2021. <https://www.olympiakomitea.fi/huippu-urheilu/olympiacast/>
- Olympiacast. 2021b. 21.4.2021. KUNTAVAALIT EXTRA: vieraina Kike Elomaa ja Sari Essayah. Viitattu 7.6.2021. <https://www.olympiakomitea.fi/huippu-urheilu/olympiacast/>
- Palomäki, S., Laherto, L., Kukkonen, T., Hakonen, H. & Tammelin, T. 2016. Vanhempien hyvä koulutus- ja tulotaso lisäävät nuorten liikkumista etenkin urheiluseuroissa. *Liikunta & Tiede* 53 (4), 92–98.
- Parkkinen, J. 2017. Suomalaiset haluavat tukea lasten urheiluharrastuksiin – suosikkilajien kalleus hirvittää tavallisia perheitä. YLE 20.8.2017. Viitattu 30.5.2021. <https://yle.fi/urheilu/3-9780917>
- Pelastakaa Lapset ry. 2020. Eväitä elämälle. Viitattu 30.5.2021. <https://pelastakaalapset.s3.eu-west-1.amazonaws.com/main/2021/03/08105834/evaita-elamalle-raportti-2020.pdf>
- Ploki. 2021. Lentopalloseura Plokin www-sivu. Viitattu 17.2.2021. <https://www.ploki.com/>
- Post, E. G., Green, N. E., Schaefer, D. A., Trigsted, S. M., Brooks, A. M., McGuine, T. A., Watson, A. M. & Bell, D. R. 2018. Socioeconomic status of parents with children participating on youth club sport teams. *Physical Therapy in Sport* 32, 126–132.
- Puronaho, K. 2006. Liikuntaseurojen lasten ja nuorten markkinointi. Tutkimus lasten ja nuorten liikunnan tuotantoprosesseista, resursseista ja kustannuksista. Jyväskylän yliopisto. *Studies in Business and Economics* 52.
- Puronaho, K. 2014. Drop-out vai throw-out? Tutkimus lasten ja nuorten liikuntaharrastusten kustannuksista. Opetus- kulttuuriministeriön julkaisuja 2014:5. Viitattu 21.4.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-268-5>
- Puska, M., Lämsä, J. & Potinkara, P. 2017. Valmentaminen ammattina Suomessa 2016. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. KIHUn julkaisusarja 53.
- Ranto, E., Anttonen, T., Korsberg, M. & Tuure, H. 2019. Harrastamisen strategia. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:7

- Rauhaniemi, J. 2018. Joukkueurheilulajien suosio kasvaa yksilöurheilun kustannuksella – kaverit ja yhdessä tekemisen tunne vaikuttavat nuorten harrastusvalintoihin. Viitattu 13.4.2021. <https://moreenimedia.uta.fi/2018/10/04/>
- Rauste, O. 2017. Lasten ja nuorten urheilun oikeussäännöt. 2. painos. Helsinki: Tietosanoma.
- Riihelä, M. & Tuomala, M. 2020. Tulo- ja varallisuuserot. Teoksessa M. Mattila (toim.) Eriarvoisuuden tila Suomessa 2020. Helsinki: Kalevi Sorsa -säätiö, 29–65.
- Riksidrottsförbundet. 2009. Riksidrottsförbundets kostnadsundersökning. Rapport skapad av CMA Research AB. Viitattu 31.5.2021
<https://mb.cision.com/Public/MigratedWpy/93513/695676/826eea3d452492a0.pdf>
- Riksidrottsförbundet. 2019. Idrott på barn och ungas villkor. Riksidrottsförbundet. Viitattu 13.4.2021. <https://www.rf.se/RFarbetarmed/Barn-ochungdomsidrott>
- Rimpelä, A. 2010. Suomalaisnuorten terveyst. Teoksessa Nuorten hyvin- ja pahoinvointi: konsensuskokous 2010. Helsinki: Duodecim & Suomen Akatemia, 14–25.
- Salibandyn Tuki-Säätiö. 2021. Säätiö tukee vähävaraisten harrastusmahdollisuuksia. Viitattu 30.5.2021. <https://www.salibandysaatio.net/uutiset.html?196138>
- Salmela-Aro, K. & Chiemlewski, A. 2019. Socioeconomic Inequality and Student Outcomes in Finnish Schools. Viitattu 31.5.2021.
https://www.researchgate.net/publication/335563675_Socioeconomic_Inequality_and_Student_Outcomes_in_Finnish_Schools
- Salmi, M., Karvonen, S., Närvi, J. & Lammi-Taskula, J. 2016a. Köyhyys, toimeentulokokemukset ja hyvinvointi lapsiperheissä. Teoksessa S. Karvonen & M. Salmi (toim.) Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos: Työpäperi 30/2016, 13–45. Viitattu 7.6.2021.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-742-8>
- Salmi, M., Karvonen, S., Närvi, J. & Lammi-Taskula, J. 2016b. Lapsiköyhyys on ajankohtaista myös Suomessa: yhteenveto ja suosituksia. Teoksessa S. Karvonen & M. Salmi (toim.) Lapsiköyhyys Suomessa 2010-luvulla. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos: Työpäperi 30/2016, 68–75. Viitattu 7.6.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-742-8>
- Salmi, M. & Kestilä, L. 2019. Toimeentulokokemukset ja hyvinvoinnin erot alakoululaisten perheissä - Tuloksia Kouluterveyskyselyn 2017 vanhempien aineistosta. Työpäperi

- 22/2019. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 31.5.2021.
<https://www.julkari.fi/handle/10024/138688>
- Salmikivi, M. & Mannonen, T. 2020. Väestömuutokset ja koripallon harrastajamäärät. Suomen Koripalloliitto. Viitattu 16.2.2021.
https://basket.sites.avoine.com/site/assets/files/26451/lisenssiennuste_2020.pdf
- Salonen, J. 2021. Mitä mieltä uinnin Euroopan mestari, Kirittärien pelinjohtaja ja JBA:n tähtipelaaja ovat Hippos-hankkeesta? – Lue Jyväskylän urheilija- ja valmentajaehdokkaiden vastaukset liikuntakysymyksiin. Keski-suomalainen 25.5.2021. Viitattu. 7.6.2021. <https://www.ksm.fi/urheilu/4155921>
- Salonen, R-M. 2020. Socio-economics of figure skating. Finnish figure skating families' socio-economic standing and perceptions of their child's participation in figure skating. University of Jyväskylä. Faculty of Sport and Health Sciences. Master's thesis.
- Seppälä, A. 2019. Jyväskylän Hippos2020-rahoista puuttuu puolet, aikaa niiden löytämiseen on kuusi kuukautta. YLE 29.10.2019. Viitattu 28.6.2021.
<https://yle.fi/uutiset/3-11041479>
- Seura-ammattilaisen palkkaaminen – Askeleet onnistumiseen. 2016. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, Liikunnan ja kansanterveyden edistämiskeskitys, Keski-Suomen Liikunta ry & Valtakunnallinen liikunta ja urheiluorganisaatio Valo ry. Viitattu 20.4.2021. <https://www.urheilututkimukset.fi/web/publications/7140/>
- Seuratietokanta. 2021. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. Viitattu 13.4.2021.
<https://www.seuratietokanta.fi/>
- Sieviläinen, J. 2021. Joukkuepaloilun huutava huoli harrastajista. Koronatilanteen pitkittyminen voi johtaa tyhjiin ikäluokkiin ja siihen, että nuoret eivät enää palaa lajin pariin. Karjalainen 29.3.2021. Viitattu 7.5.2021.
<https://www.karjalainen.fi/urheilu/item/277354>
- Sirniö, O. 2016. Constrained Life Chances: Intergenerational transmission of income in Finland. University of Helsinki. Faculty of Social Sciences 26.
- Skirstad, B., Strittmatter, A.-M. & Grønkvær, A. B. 2019. Sport Management in Norway: Present and Future Trends. New Age of Sport Management Education in Europe (NASME) - A Research Project under the Erasmus+ Programme. Norwegian School of Sport Sciences. Department for Cultural and Social Studies. Viitattu 31.5.2021. <https://nih.brage.unit.no/nih-xmlui/handle/11250/2651756>

- Sorkkila, M. & Aunola, K. 2020. Risk factors for parental burnout among Finnish parents: The role of socially prescribed perfectionism. Viitattu 30.5.2021. <https://jyx.jyu.fi/>
- SOS Lapsikylä. S.a. Harrastustoiminnan tukeminen. Viitattu 30.5.2021. <https://www.sos-lapsikyla.fi/harrastustoiminnan-tukeminen/>
- Stefansen, K., Smette, I. & Strandbu, Å. 2015. Understanding the increase in parents' involvement in organized youth sports. *Sport, Education and Society* 23 (2), 162–172.
- Stenbacka, W., Mäkinen, J., Lämsä, J. & Nieminen, M. 2018. Urheilun ja liikunnan tuki ja rakenteet Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. KIHUn julkaisusarja, nro 62.
- Suomen Jääkiekkoliitto. S.a.a. 10–14-vuotiaat. Viitattu 31.5.2021. <https://www.finhockey.fi/index.php/pelaajalle/leijonanpolku/10-14-vuotiaat>
- Suomen Jääkiekkoliitto. S.a.b. Tukea harrastamiseen - Stöd till hobby. Viitattu 30.5.2021. <https://www.finhockey.fi/index.php/joukkueelle/tukea-harrastamiseen>
- Suomen Jääkiekkoliitto. 2018. Suomalaisen jääkiekon strategia. Viitattu 4.5.2021. <http://www.finhockey.fi/index.php/info/strategia>
- Suomen Jääkiekkoliitto. 2020. Pelipassit kaudelle 2020–21. Pelipassitilastot. Viitattu 16.2.2021. <https://www.finhockey.fi/index.php/seuralle/pelipassit#pelipassitilastot>
- Suomen Koripalloliitto. S.a. Pelaajat ja valmentajat. Lauri Markkanen. Viitattu 16.2.2021. <https://www.basket.fi/pelaaja/?id=379423>
- Suomen Koripalloliitto. 2019. Vähävaraisten perheiden koripalloharrastusta tukevalle We deliver-rahastolle merkittävä lahjoitus. Viitattu 30.5.2021. <https://www.basket.fi/basket/uutiset/vahavaraisten-perheiden-koripalloharrastusta-tukevalle-we-deliver-rahastolle-merkittava-lahjoitus/>
- Suomen Palloliitto. 2018. Avustukset. Viitattu 30.5.2021. <https://www.palloliitto.fi/info/palloliitto/jalkapallo-saatio/avustukset/avustukset-2018>
- Suomen Palloliitto. 2019a. Suomen Palloliiton vuosikertomus 2019. Viitattu 16.2.2021. https://www.palloliitto.fi/sites/default/files/Palloliitto/spl_vuosikertomus_2019_low_2.pdf
- Suomen Palloliitto. 2019b. Avustukset. Viitattu 30.5.2021. <https://www.palloliitto.fi/info/palloliitto/jalkapallo-saatio/avustukset/avustukset-2019>
- Suomen Palloliitto. 2020. Avustukset. Viitattu 30.5.2021. <https://www.palloliitto.fi/info/palloliitto/jalkapallo-saatio/avustukset/avustukset-2020>

- Suomen Palloliitto. 2021. Avustukset. Viitattu 30.5.2021.
<https://www.palloliitto.fi/info/palloliitto/jalkapallo-saatio/avustukset>
- Suomen Salibandyliitto. 2018. Salibandyn suosiolle ei näy loppua - 70 000:n harrastajan raja lähestyy. Viitattu 21.3.2021. <https://salibandy.fi/fi/uutiset/salibandyn-suosiolle-ei-nay-loppua-70-000n-harrastajan-raja-lahestyy/>
- Suomen Salibandyliitto. 2019. Vuosikertomus 2019. Viitattu 16.2.2021.
https://salibandy.fi/uploads/2020/09/51c500ab-vuosikertomus_2019.pdf
- Suomen Salibandyliitto. 2020. Salibandyseurat pelipassien mukaan 31.12.2020. Viitattu 16.2.2021.
https://salibandy.fi/uploads/2021/01/f4ebc3ea-pelipassit_31122020_uutiseen_uusi.pdf
- Suomi, K. 2015. Valtion liikuntapolitiikan linjauksia 1980–2014. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine (toim.). Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 59–77.
- Suolahden Urho. 2021. Salibandyjaosto. Viitattu 16.2.2021.
<http://www.suolahdenurho.net/salibandy/>
- Szerovay, M. 2015. Liikunnan ja urheilun järjestökentän muutoksia. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine (toim.). Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 117–133.
- Säynätsalon Riento. 2021. Koripallojuniorit. Viitattu 17.2.2021.
<http://www.saynatsalonriento.fi/koripallo/>
- Takalo, S. 2016. Mikä nuorta liikuttaa? Tutkimus liikuntatottumusten rakentumisesta lapsesta nuoreksi aikuiseksi. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämisyhdistys LIKES. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 315.
- Tapiolan Honka. 2019. Harrastus mahdolliseksi kaikille lapsille ja nuorille – yritysten tukea tarvitaan. Viitattu 20.5.2021. <http://www.tapiolanhonka.fi/harrastus-mahdolliseksi-kaikille-lapsille-ja-nuorille/>
- Telama, R., Laakso, L., Nupponen, H., Rimpelä, A. & Pere, L. 2009. Secular trends in youth physical activity and parents' socioeconomic status from 1977–2005. *Pediatric Exercise Science* 21 (4), 462–475.
- Telama, R. & Polvi, S. 2005. Liikunnan sosiaalinen merkitys. Teoksessa I. Vuori, S. Taimela & U. Kujala (toim.) *Liikuntalääketiede*. 3. painos. Helsinki: Duodecim, 628–638.

- THL. 2019a. Eriarvoisuus. Viitattu 8.5.2021 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus>
- THL. 2019b. Osallisuus. Viitattu 8.5.2021 <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- Tiihonen, A. & Keskinen, L. 2016. Piireistä verkkoihin – urheilun tekijät äänessä. Urheilujärjestötoiminnan muutosprosessien vaikutukset käytäntöihin. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:31. Viitattu 21.4.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-421-4>
- Tiirikainen, M. & Konu, A. 2013. Miksi lapset ja nuoret katoavat liikunta- ja urheiluseuroista murrosiässä? Teoksessa Miksi murrosikäinen luopuu liikunnasta? Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2013:3, 35–47.
- Tilastokeskus. 2019a. Kuntien avainluvut. Viitattu 13.4.2021. <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?active1=SSS&year=2021>
- Tilastokeskus. 2019b. Tulonjakotilasto. 1. Asuntokuntien käytettävissä olevat rahatulot keskimäärin 41 690 euroa vuonna 2019. Viitattu 11.5.2021. https://www.stat.fi/til/tjt/2019/02/tjt_2019_02_2020-12-17_kat_001_fi.html
- Tilastokeskus. 2020. Väestön koulutus rakenne. 40–44-vuotiaat korkeimmin koulutettuja vuonna 2019. Viitattu 11.5.2021. https://www.stat.fi/til/vkour/2019/vkour_2019_2020-11-05_tie_001_fi.html
- Tukikummit-säätiö. S.a. Tukikummit-säätiö ehkäisee nuorten syrjäytymistä. Viitattu 30.5.2021. <https://tukikummit.fi/>
- Turunen, M., Turpeinen, S., Inkinen, V. & Lehtonen, K. 2020. Palkkatyö urheiluseuroissa. Urheiluseurat työnantajina 2013–2020. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 385.
- Uusi-Pohjola, P. 2020. Jalkapalloharrastuksen vaikutukset lasten ja nuorten hyvinvointiin. Vaasan yliopisto. Sosiaali- ja terveyshallintotieteet. Pro gradu -tutkielma.
- Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. 2. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Valtioneuvosto. 2019. Valtioneuvoston selonteko liikuntapolitiikasta. Viitattu 31.5.2021. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/VNS_6+2018.pdf

- Valtiovarainministeriö. 2020. Peruspalvelujen tila 2020. Ikä- ja aluerakenteen muutoksessa, kysynnän ja kustannusten paineessa. Kunta-asiat. Helsinki: Valtiovarainministeriön julkaisuja 2020:26.
- Van Bottenburg, M. 2011. Why are the European and American sports worlds so different? Path dependence in European and American sports history. Teoksessa A. Tomlinson, C. Young & R. Holt. (toim.) Sport and the Transformation of Modern Europe: States, Media and Markets 1950–2010. Abingdon, Oxon: Routledge, 205–226.
- Vanttaja, M., Tähtinen, J., Zacheus, T. & Koski, P. 2017. Liikkumattomuuden jäljillä. Pitkittäistutkimus vähän liikuntaa harrastavien nuorten liikuntasuhteesta ja liikuntaaktiivisuuden muutoksista. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura Verkkojulkaisu 115. Viitattu 3.6.2021. https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/liikkumattomuuden_jaljilla_verkko.pdf
- Vasankari, T., Jussila, A-M., Husu, P., Tokola, K., Vähä-Ypyä, H., Kokko, S. & Sievänen, H. 2020. Koronarajoitukset vaikuttivat rajusti lasten ja nuorten liikkumiseen. Teoksessa M. Kantomaa (toim.) Koronapandemian vaikutukset väestön liikuntaan. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvoston julkaisu 2020:2, 13–16.
- Vehmas, H., Koski, P. & Lehtonen, K. 2019. Finland. Teoksessa K. Hallmann & S. Fairley (toim.). Sports Volunteers Around the Globe: Meaning and Understanding of Volunteering and Its Societal Impact. Sports Economics, Management and Policy, volume 15. Springer, 81–90. Luettu e-kirjana.
- Vihavainen, S. 2018. Asuinalueiden eriarvoistuminen voimistuu Suomessa – ”Lapset sijoittuvat selvemmin eri alueille etnisen taustan mukaan kuin työikäiset”. Helsingin Sanomat 20.03.2018. Viitattu 28.5.2021. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005610343.html>
- Wheeler, S. & Green, K. 2011. Parenting in relation to children’s sports participation: generational changes and potential implications. Leisure Studies 33 (3), 267–284.
- WHO. 2020. Spotlight on adolescent health and well-being: Findings from the 2017/2018 health behaviour in school-aged children (HBSC) survey in Europe and Canada. International report. Vol 1. Viitattu 28.5.2021. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/332091/9789289055000-eng.pdf>
- Wicker, P. 2011. Willingness-to-Pay in Non-Profit Sports Clubs. International Journal of Sport Finance 6 (2), 155–169.

- Wiium, N. & Säfvenbom, R. 2019: Participation in Organized Sports and Self-Organized Physical Activity: Associations with Developmental Factors. *International Journal of Environmental Research and Public Health*; Basel 16 (4).
- Yang, X., Telama, R. & Laakso, L. 1996. Parents' Physical Activity, Socioeconomic Status and Education as Predictors of Physical Activity and Sport among Children and Youths - A 12-Year Follow-Up Study. *International Review for the Sociology of Sport* 31 (3), 273–294.
- Zacheus, T. 2008. Luonnonmukaisesta arkiliikunnasta liikunnan eriytymiseen. Suomalaiset liikuntasukupolvet ja liikuntakulttuurin muutos. Turun yliopiston julkaisuja 268.
- Zacheus, T. 2013. Maahanmuuttajien kotoutuminen ja palvelut Turun seudulla. *Tutkimuskatsauksia* 10/2013. Viitattu 30.5.2021. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files//tutkimuskatsauksia_2013-10.pdf
- Äänekosken Huima. 2021. Juniorijoukkueet. Viitattu 17.2.2021. <https://huimabasketball.fi/>

LIITTEET

LIITE 1. Saatekirje

Hei,

arvoisa jalkapalloa, koripalloa, jääkiekkoa, salibandya tai pesäpalloa harrastavan lapsen vanhempi.

Viime vuosina on mediassa paljon puhuttu lasten ja nuorten urheiluharrastamisen kustannuksista ja siitä, kuinka jokaisella lapsella ja nuorella tulisi olla mahdollisuus harrastaa haluamaansa liikuntamuotoa perheen taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää urheiluseuraharrastamisen hintaa sekä vanhempien tulo- ja koulutustason vaikutusta lasten ja nuorten kilpaurheilun harrastamiseen urheiluseurassa.

Kysely on tarkoitettu niille vanhemmille Keski-Suomen alueella, joiden 2004-2008 vuonna syntynyt lapsi harrastaa joko jalkapalloa, koripalloa, jääkiekkoa, salibandya tai pesäpalloa kilpatasolla urheiluseurassa. Kilpatasolla tarkoitetaan tässä kyselyssä sitä, että joukkue pelaa joko sarja- tai turnausmuotoisia pelejä muiden urheiluseuran joukkueita vastaan. Kysely on osa Jyväskylän yliopiston liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielmaa, jonka tutkimusaineisto kerätään yhteistyössä Keski-Suomen liikunta ry:n kanssa. Kysely on lähetetty teille Keski-Suomen liikunta ry:n jäsenseurojen yhteyshenkilöiden kautta.

Kyselyyn vastaaminen kestää vain noin 10 minuuttia. Kyselytutkimus toteutetaan anonyymisti ja kaikkia vastauksia tullaan käsittelemään luottamuksellisesti, tietosuojalainsäädäntöä noudattaen. Vastauksia käsittelevät ainoastaan kyselystä vastaavat tutkielman tekijät ja tutkimuksen ohjaaja.

Tutkielma julkaistaan vuoden 2021 aikana Jyväskylän yliopiston sähköisessä JYX-julkaisuarkistossa: <https://jyx.jyu.fi/> sekä Keski-Suomen liikunta ry:n julkaisuarkistossa: <https://www.kesli.fi/kesli2/julkaisut/>

Tutkimus julkaistaan sellaisessa muodossa, että vastaajia ei voida tunnistaa.

Tutkielman tekijöinä ovat Teemu Keronen ja Severi Elias Jarva. Ohjaajana toimii yliopistotutkija (LitT) Antti Laine. Mikäli kaipaatte lisätietoa kyselystä, olkaa yhteydessä tutkielman tekijöihin. Suuret kiitokset vastauksistanne!

Alla olevasta linkistä pääset vastaamaan kyselyyn:

<https://link.webpolsurveys.com/S/612D819DE920AE9E>

Vastausaikaa 15.02.2021 asti.

Ystävällisin terveisin

Teemu Keronen & Severi Elias Jarva

teemu.j.keronen@student.jyu.fi

severi.e.jarva@student.jyu.fi

LIITE 2. Kyselylomake

Kysely urheiluseuraharrastamisen kustannuksista Keski-Suomessa

Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen viimeistelemiseksi.

Ohjeet tutkimukseen osallistumiseen:

Kyselylomakkeen täyttää toinen lapsen huoltajista.

Mikäli perheessänne on useampi 2004-2008 vuonna syntynyt jalkapalloa, koripalloa, jääkiekkoa, salibandya tai pesäpalloa harrastava lapsi, tulee kyselyyn vastata yhden lapsen ja yhden hänen harrastamansa lajin tiedoilla. Vuosi 2020 oli koronaviruspandemian vuoksi hyvin poikkeuksellinen, vaikuttaen myös lasten ja nuorten ohjattuun urheiluseuratoimintaan. Vastaa kyselyyn edellisen niin sanotun normaalivuoden eli vuoden 2019 mukaisilla tiedoilla.

1. Olen tutustunut tietosuojailmoitukseen *

Tietosuojailmoitus

- Kyllä

TAUSTATIEDOT VASTAAJASTA

2. Kuka vastaa kyselyyn? *

- Äiti
- Isä
- Muu huoltaja

3. Mikä on asuinpaikkakuntasi? *

- Hankasalmi
- Joutsa
- Jyväskylä
- Jämsä
- Kannonkoski

- Karstula
- Keuruu
- Kinnula
- Kivijärvi
- Konnevesi
- Kuhmoinen
- Kyyjärvi
- Laukaa
- Luhanka
- Multia
- Muurame
- Petäjävesi
- Pihtipudas
- Saarijärvi
- Toivakka
- Uurainen
- Viitasaari
- Äänekoski
- Muut kunta

4. Mikä on siviilisäätysi? *

- Naimaton
- Avioliitossa
- Avoliitossa
- Eronnut
- Leski

5. Mikä on korkein koulutustasosi? *

- Peruskoulu
- Ylioppilas
- Ammattikoulu

- Alempi korkeakoulututkinto / AMK
- Ylempi korkeakoulututkinto
- Muu, mikä?

6. Arvioi kuinka suuret olivat kotitaloutesi kokonaisbruttotulot vuonna 2019? *

Kotitalouden yhteenlasketut tuotot palkka-, yrittäjä- ja omaisuustuloista sekä tulonsiirroista veroja vähentämättä.

- Alle 20 000 €
- 20 000-29 999 €
- 30 000-39 999 €
- 40 000-49 999 €
- 50 000-59 999 €
- 60 000-79 999 €
- 80 000-99 999 €
- 100 000-119 999 €
- 120 000-150 000 €
- Yli 150 000 €
- En halua vastata

7. Kuinka monta lasta taloudessasi on tällä hetkellä? *

- 1
- 2
- 3
- 4 tai enemmän

TIEDOT LAPSESI URHEILUHARRASTUKSESTA

Kyselyyn vastataan yhden lapsesi tiedoilla, joka harrastaa jalkapalloa, koripalloa, jääkiekkoa, salibandya tai pesäpalloa urheiluseurassa. Jos lapsesi harrastaa edellä mainituista lajeista kahta tai useampaa lajia (esim. jalkapallo ja jääkiekko), niin valitse lapsesi ensisijainen laji (esim. jalkapallo.)

8. Mikä on lapsesi sukupuoli? *

- Tyttö
- Poika
- Muu

9. Mikä on lapsesi syntymävuosi? *

- 2008
- 2007
- 2006
- 2005
- 2004

10. Mitä lajia lapsesi harrastaa urheiluseurassa? *

- Jalkapallo
- Jääkiekko
- Salibandy
- Pesäpallo
- Koripallo

11. Missä urheiluseurassa lapsesi harrastaa lajiaan? *

12. Kuinka monena kuukautena lapsellasi on säännöllistä (vähintään kerran viikossa tapahtuvaa) ja ohjattua urheiluseuratapahtumaa (harjoitukset ja ottelut) vuodessa lajissaan? *

- 0-2 kk
- 3-4 kk
- 5-6 kk
- 7-8 kk
- 9-10 kk
- 11-12 kk

13. Kuinka monta ohjattua urheiluseuran tapahtumaa (harjoitukset ja ottelut) lapsellasi on viikossa lajissaan? *

- Harvemmin kuin kerran viikossa
- Kerran viikossa
- 2-3 kertaa viikossa
- 4-5 kertaa viikossa
- Yli 5 kertaa viikossa

14. Millä kilpailutasolla lapsesi harrastaa korkeimmillaan lajiaan urheiluseurassa? *

- Valtakunnallinen (esim. SM-sarja)
- Piiri- /aluetaso

15. Harrastaako lapsesi muita urheilulajeja urheiluseurassa? *

- Kyllä (Mainitse laji(t)
- tekstikenttään)
- Ei

TIEDOT LAPSESI URHEILUHARRASTUKSEN KUSTANNUKSISTA

Koronapandemia vaikutti vuonna 2020 urheilulajien harjoitus- ja ottelumääriin. Vastaa kyselyyn urheiluharrastuskustannuksista edellisen niin sanotun normaalivuoden eli vuoden 2019 tiedoilla. Vastaa kyselyyn yhden lapsesi ja yhden hänen harrastamansa lajin tiedoilla.

16. Arvioi, kuinka suuret ovat lapsesi urheiluharrastuksen keskimääräiset seuralle ja / tai lajiliitolle maksettavat jäsen-, kausi-, vakuutus- ja lisenssimaksut vuodessa? *

- Alle 300 €
- 300-499 €
- 500-699 €
- 700-999 €
- 1000-1999 €
- 2000-2999€
- 3000-4999 €
- 5000-7000 €
- Yli 7000 €

17. Arvioi, kuinka suuret ovat lapsesi muut urheiluharrastekulut vuodessa? *

Kustannuksiin lasketaan mm. leirit, matka- ja majoituskulut, harjoittelun / kilpailun tekstiilit ja välineet.

- Alle 300 €
- 300-499 €
- 500-699 €
- 700-999 €
- 1000-1999 €
- 2000-2999 €
- 3000-5000 €
- Yli 5000 €

18. Kuinka tyytyväinen olet lapsesi urheiluharrastuksen hinta-laatusuhteeseen? *

- Erittäin tyytyväinen
- Melko tyytyväinen
- Ei tyytyväinen eikä tyytymätön
- Melko tyytymätön
- Erittäin tyytymätön

19. Kokemasi mukaan, minkälainen merkitys vanhempien ja harrastajien tekemällä varainhankinnalla ja / tai talkoilla on urheiluseuralle maksettavien urheiluharrastuskustannusten suuruuteen? *

- Erittäin suuri
- Melko suuri
- Melko pieni
- Erittäin pieni
- Ei vaikutusta
- En osaa sanoa

20. Arvioi, millä tavoin koronavuosi 2020 vaikutti lapsesi urheiluharrastuksen kustannuksiin?

21. Onko vielä jotain, mistä haluaisit mainita?

LIITE 3. Tietosuojailmoitus

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Liikuntatieteellinen tiedekunta

13.01.2021

Kuvaus henkilötietojen käsittelystä tieteellisessä tutkimuksessa (tietosuojailmoitus EU (679/2016) 13, 14, 30 artikla)

1. Tutkimuksessa Lasten ja nuorten urheiluharrastamisen kustannukset Keski-Suomessa käsiteltävät henkilötiedot

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää urheiluseuraharrastamisen hintaa sekä vanhempien tulotason ja koulutustason vaikutusta kilpaurheilun harrastamiseen urheiluseurassa.

Kyselytutkimuksessa sinusta ja urheiluseurassa harrastavasta lapsestasi kerätään seuraavia henkilötietoja: Kotipaikkakunta, siviilisääty, koulutustaso, kotitalouden tulotaso, taloudessa olevien lasten määrä ja lasten ikä.

Kyselytutkimus ja tämä tietosuojailmoitus on toimitettu tutkittaville sähköpostin välityksellä urheiluseuran kautta.

2. Henkilötietojen käsittelyn oikeudellinen peruste tutkimuksessa/arkistoinnissa

Käsittely on tarpeen tieteellistä tai historiallista tutkimusta taikka tilastointia varten ja se on oikeasuhtaista, sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen nähden (tietosuojain 4 §:n 3 kohta)

Yleisen edun mukainen tieteellinen tai historiallinen tutkimustarkoitus tai tilastollinen tarkoitus (tietosuojalaki 6 §)

Henkilötietojen siirto EU/ETA ulkopuolelle

Tutkimuksessa tietojasi ei siirretä EU/ETA -alueen ulkopuolelle.

Henkilötietojen suojaaminen

Henkilötietojen käsittely tässä tutkimuksessa perustuu asianmukaiseen tutkimussuunnitelmaan ja tutkimuksella on vastuuhenkilö. Henkilötietojasi käytetään ja luovutetaan vain historiallista/tieteellistä tutkimusta taikka muuta yhteensopivaa tarkoitusta varten (tilastointi) sekä muutoinkin toimitaan niin, että Sinua koskevat tiedot eivät paljastu ulkopuolisille.

Tunnistettavuuden poistaminen

Suorat tunnistetiedot poistetaan suojatoimena aineiston perustamisvaiheessa (pseudonymisoitu aineisto, jolloin tunnistettavuuteen voidaan palata koodin tai vastaavan tiedon avulla ja aineistoon voidaan yhdistää uusia tietoja).

Tutkimuksessa käsiteltävät henkilötiedot suojataan

käyttäjätunnuksella salasanalla käytön rekisteröinnillä kulunvalvonnalla (fyysinen tila)

muulla tavoin, miten:

Tutkimukselle on annettu eettinen ennakoarvio

Kyllä

Tutkimuksesta on tehty **erillinen tietosuojaan vaikutustenarvio**/tietosuojavastaavaa on kuultu vaikutustenarvioinnista

Kyllä Ei, koska tämän tutkimuksen vastuullinen johtaja on tarkastanut, ettei vaikutustenarviointi ole pakollinen.

Tutkijat ovat suorittaneet tietosuoja ja tietoturvakoulutukset

Kyllä

Sopimukset tutkimusavustajien ja/tai henkilötietojen käsittelijöiden/yhteisrekisterinpitäjien kanssa

Kyllä

HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY TUTKIMUKSEN PÄÄTTYMISEN JÄLKEEN

☒ Tutkimusrekisteri hävitetään 12.2021 mennessä

Rekisterinpitäjä(t) ja tutkimuksen tekijät

Tämän tutkimuksen rekisterinpitäjä on:

Jyväskylän yliopisto, Seminaarinkatu 15, PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto. Vaihde (014) 260 1211, Y-tunnus 0245894-7. **Jyväskylän yliopiston tietosuojavastaava:** tietosuoja(at)jyu.fi, puh. 040 805 3297.

Tutkimuksen vastuullinen johtajat:

Keronen Teemu, 0452349703, teemu.j.keronen@student.jyu.fi

Jarva Severi Elias, 0400647848 severi.e.jarva@student.jyu.fi

Tutkimuksen suorittajat:

Keronen Teemu, 0452349703, teemu.j.keronen@student.jyu.fi

Jarva Severi Elias, 0400647848 severi.e.jarva@student.jyu.fi

Tässä tutkimuksessa henkilötietojen käsittelijänä on Jyväskylän yliopisto ja Webropol. Henkilötietojen käsittelijällä tarkoitetaan tahoa, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun ja sen antamien ohjeiden mukaisesti.

Rekisteröidyn oikeudet

Suostumuksen peruuttaminen (tietosuoja-asetuksen 7 artikla)

Sinulla on oikeus peruuttaa antamasi suostumus, mikäli henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Suostumuksen peruuttaminen ei vaikuta suostumuksen perusteella ennen sen peruuttamista suoritetun käsittelyn lainmukaisuuteen.

Oikeus saada pääsy tietoihin (tietosuoja-asetuksen 15 artikla)

Sinulla on oikeus saada tieto siitä, käsitelläänkö henkilötietojasi ja mitä henkilötietojasi käsitellään. Voit myös halutessasi pyytää jäljennöksen käsiteltävistä henkilötiedoista.

Oikeus tietojen oikaisemiseen (tietosuoja-asetuksen 16 artikla)

Jos käsiteltävissä henkilötiedoissasi on epätarkkuuksia tai virheitä, sinulla on oikeus pyytää niiden oikaisua tai täydennystä.

Oikeus tietojen poistamiseen (tietosuoja-asetuksen 17 artikla)

Sinulla on oikeus vaatia henkilötietojesi poistamista tietyissä tapauksissa. Oikeutta tietojen poistamiseen ei kuitenkaan ole, jos tietojen poistaminen estää tai vaikeuttaa suuresti käsittelyn tarkoituksen toteutumista tieteellisessä tutkimuksessa.

Oikeus käsittelyn rajoittamiseen (tietosuoja-asetuksen 18 artikla)

Sinulla on oikeus henkilötietojesi käsittelyn rajoittamiseen tietyissä tilanteissa kuten, jos kiistät henkilötietojesi paikkansapitävyyden.

Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen (tietosuoja-asetuksen 20 artikla)

Sinulla on oikeus saada toimittamasi henkilötiedot jäsennellyssä, yleisesti käytetyssä ja koneellisesti luettavassa muodossa, ja oikeus siirtää kyseiset tiedot toiselle rekisterinpitäjälle, jos se on mahdollista ja käsittely suoritetaan automaattisesti.

Vastustamisoikeus (tietosuoja-asetuksen 21 artikla)

Sinulla on oikeus vastustaa henkilötietojesi käsittelyä, jos käsittely perustuu yleiseen etuun tai oikeutettuun etuun. Tällöin yliopisto ei voi käsitellä henkilötietojasi, paitsi jos se voi osoittaa, että käsittelyyn on olemassa huomattavan tärkeä ja perusteltu syy, joka syrjäyttää oikeutesi.

Oikeuksista poikkeaminen

Tässä kuvatuista oikeuksista saatetaan tietyissä yksittäistapauksissa poiketa tietosuoja-asetuksessa ja Suomen tietosuojalaissa säädetyillä perusteilla siltä osin, kuin oikeudet estävät tieteellisen tai historiallisen tutkimustarkoituksen tai tilastollisen tarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Profilointi ja automatisoitu päätöksenteko

Tutkimuksessa henkilötietojasi ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon. Tutkimuksessa henkilötietojen käsittelyn tarkoituksena ei ole henkilökohtaisten ominaisuuksiesi arviointi, ts. profilointi vaan henkilötietojasi ja ominaisuuksia arvioidaan laajemman tieteellisen tutkimuksen näkökulmasta.

Rekisteröidyn oikeuksien toteuttaminen

Jos sinulla on kysyttävää rekisteröidyn oikeuksista, voit olla yhteydessä yliopiston tietosuojavastaavaan. Kaikki oikeuksien toteuttamista koskevat pyynnöt toimitetaan Jyväskylän yliopiston kirjaamoon. Kirjaamo ja arkisto, PL 35 (C), 40014 Jyväskylän yliopisto, puh. 040 805 3472, e-mail: kirjaamo(at)jyu.fi. Käyntiosoite: Seminaarinkatu 15 C-rakennus (Yliopiston päärakennus, 1. krs), huone C 140.

Tietoturvaloukkauksesta tai sen epäilystä ilmoittaminen Jyväskylän yliopistolle

<https://www.jyu.fi/fi/yliopisto/tietosuojailmoitus/ilmoita-tietoturvaloukkauksesta>

Sinulla on oikeus tehdä valitus erityisesti vakinaisen asuin- tai työpaikkasi sijainnin mukaiselle valvontaviranomaiselle, mikäli katsot, että henkilötietojen käsittelyssä rikotaan EU:n yleistä tietosuoja-asetusta (EU) 2016/679. Suomessa valvontaviranomainen on tietosuojavaltuutettu. Tietosuojavaltuutetun toimiston ajantasaiset yhteystiedot: <https://tietosuoja.fi/etusivu>

LIITE 4. Harrastajien vanhempien taustatiedot

Kyselyyn vastanneiden harrastajien vanhempien taustatiedot (N=290)

Kyselyyn vastaaja	n	%
Äiti	144	49.7
Isä	145	50.0
Muu huoltaja	1	0.3
Asuinpaikkakunta	n	%
Joutsa	3	1.0
Jyväskylä	175	60.4
Jämsä	4	1.4
Keuruu	11	3.8
Konnevesi	3	1.0
Laukaa	22	7.6
Luhanka	2	0.7
Muurame	18	6.2
Petäjävesi	3	1.0
Saarijärvi	1	0.4
Toivakka	6	2.1
Urainen	6	2.1
Äänekoski	31	10.7
Muu kunta	5	1.7
Siviilisäätö	n	%
Naimaton	9	3.1
Avoliitossa	206	71.0
Avoliitossa	46	15.9
Eronnut	28	9.7
Leski	1	0.4
Lasten määrä kotitaloudessa	n	%
Yksi (1)	50	17.2
Kaksi (2)	149	51.4

Kolme (3)	63	21.7
Neljä (4) tai enemmän	28	9.7
